

407

Ал-сезим الوعي Ал-Ваъй

Кеңири көлөмдүү фикирий-сакафий журнал

Отуз бешинчи жыл чыгышы, зүлхижжа 1441-х. – август 2020-м.

Ал-Ваъй сөзү

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ

**АМЕРИКАНЫН КУЛОосу ЖАНА ХАЛИФАЛЫКТЫН ТИКЕЛЕНИШИ
БАТЫШ ҮЧҮН ТАЛАШСЫЗ ЧЫНДЫККА АЙЛАНДЫ**

Режеп Таййиб
Эрдагандын
саясаты Ислам
таразасында (1)

Халифага байъат
берүүнүн туура көз
карашынын жоктугу
жана аны түшүнүүнүн
зарылдыгы

Фикхий изилдөө:
өнөр жай –
байтулмалдын
жаңы киреше
булагы

407

Отуз бешинчи жыл чыгышы, зулхижа 1440х, август 2020м

Ушул санда

- **Ал-Ваъй сөзү:** Американын кулоосу жана Халифалыктын тикелениши Батыш үчүн талашсыз чындыкка айланды 3
- Батыш хазаратынын кулоосу жана Ислам хазаратынын кайра жаралуусу 10
- Режеп Таййиб Эрдагандын саясаты Ислам таразасында (1) 22
- Адам Ислам көлөкөсүндө гана жакшы жашоосу мүмкүн. Ааламдар Роббисинин динине шашылгыла 31
- Халифага байбат берүүнүн туура көз карашынын жоктугу жана аны түшүнүүнүн зарылдыгы 38
- Фикхий изилдөө: өнөр жай – байтулмалдын жаңы киреше булагы 47
- **Аалам мусулмандарынын кабарлары** 57
- **Куръани Карим сабагында** 61
- **Бейиш бактары:** Эгер, мусибаттар болбогондо, Кыямат күнү зыянга учурамакпыз 66
- **Алардын хидаяттарына ээрчигиле:** Абдуллах ибн Унайс Жуханий – маанилүү тапшырмаларды аткарган сахаба 73
- **Соңку сөз:** Франкофония – Франция разведкасынын куралы 78
- Франция Сенаты саясий Исламга каршы кастык козутууда 80

НУСКА БААСЫ

Ливан 1000 лира

Яман 30 риял

Түркия 1 доллар

Пакистан 1 доллар

Австралия 2,5 доллар

Америка 2,5 доллар

Канада 2,5 доллар

Германия 2,5 евро

Швеция 15 крон

Бельгия 1 евро

Британия 1 евро

Швейцария 2 франк

Австрия 1 евро

Дания 15 крон

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

АМЕРИКАНЫН КУЛООСУ ЖАНА ХАЛИФАЛЫКТЫН ТИКЕЛЕНИШИ БАТЫШ ҮЧҮН ТАЛАШСЫЗ ЧЫНДЫККА АЙЛАНДЫ

Батыш Умматты узак кылымдардан бери колония кылып келүүдө. Ал Умматты басып алган болсо да, бирок, бул баскынчылыгын бекемдей албады. Себеби, ал Умматка зомбулук менен кирди, Уммат болсо аны четке какты. Батыштын зомбулук менен кириши жана Уммат аны четке кагышы натыйжасында Исламий Уммат биз бүгүн күбө болуп турган оор абалда жашап жатат. Уммат бул абалдан чыгууга аракет кылып жатат, бирок, андан чыга албай жатат. Уммат бул абалдан чыгуунун жолу анын дининде экенин билет, бирок, ага жетүүнүн жолун билбейт. Уммат бүгүн Расулуллах ﷺдын тарыйкатынан дары жана дабаа таап бере турган кишилерди издеп жатат... Анткени, андай кишилер Уммат ичинде бар.

Албетте, Батыш ушул чындыкты жакшы билет. Ушул себептен улам, ага жол бербөө үчүн айла-амал кылды, күч колдонду, кылмыштарды жасады жана эң жийиркеничтүү каражаттарды ишке салды... Бирок, ага карабастан, Батыш бул күрөштү өз кызыкчылыгына чече албады. Батыш малай акимдер, акимдерди калктан коргоо үчүн даярдалган армия, жалданган уламалар, илманий партиялар жана ага көз каранды маалымат каражаттары сыяктуу маселени өз пайдасына чечүүгө мүмкүнчүлүк берген куралдарга ээ болуп, аларды өз кызыкчылыгы үчүн иштеткенине карабастан, натыйжалар ага каршы болду. Ал эми, Уммат өзгөрүүгө карай көбүрөөк умтула берди. Себеби, Уммат абалды өзгөртүүдөн башка чараны көрбөдү. Бул күрөштө душман бардык куралдарга ээ болсо да жеңилди... Батыш муну түшүндү жана мусулмандардын Батыштан бөлүнүү жана кишендеринен азат болуу аракеттерин токтотууда ийгиликсиздикке учураганын билди. О.э. маселе убакыт маселеси экенин жана региондо узак убакыт тура албастыгын түшүнүп жетти.

Батыш ушул чындыкты моюнга алса да, бирок, ал моюн сунбады жана ар дайым бул чындыктын алдын алуу жолун издеди. Ошондуктан, көрүп жатканыбыздай, Батыш бирер жол табуу үмүтүндө бул күрөштө бир пландан башкасына өтүүдө. Ирак жана Афганистанга бастырып кирүү, регионду улутчулдук, мазхабчылык жана текчилдик негизинде кайрадан бөлүү, козголоңдорго каршы күрөшүү, мазхабчылык жаңжалдарын чыгаруу, терроризмге каршы күрөшүү, саясий Исламга каршы күрөшүү, ИШИМди пайда кылуу жана Эрдаган оюндары ошол пландарга кирет. Анын инсанийликтен алыс ыкмаларынын бири – мусулман өлкөлөрүнүн байлыктарын иштетип түгөтүү ыкмасы. Бул ыкма Батыш Исламга каршы күрөшүү жана Халифалык мамлекетинин кайра тикеленишине жол бербөө аракеттери ийгиликтүү болушунан үмүтүн үзгөнүн көрсөтүп турат.

Ошондой болсо да, бул ыкма шаарлардын аста-секин ойрон болушуна жана адамдардын бири-бирине душман болушуна алып барат. О.э. алар өз колдору менен өлкөлөрүн ойрон кылууга жана өлкөсүнөн чыгып кетүүгө мажбур кылат. Бул ыкма мусулман өлкөлөрүнө каршы аскерий каражаттарды ишке салуудан алыс ыкма. Бул ыкма туруксуздукту пайда кылууга о.э. мазхабчылык негиздеги ички жергиликтүү согуштар натыйжасында ийзиликсиздикке учурай турган мамлекетти пайда кылууга багытталган. Бул иштер душман мамлекеттин кубатына зыян жеткирүү аркылуу толук ишке ашырылат. Натыйжада, жарандар негизги муктаждыктарын да камсыздай албай, Батыштын каалоосуна моюн сунуп, андан жардам сурап, анын кучагына умтулушат. Бул сөздөр сереп эмес, бул, Америка изилдөөлөр борборундагы стратегиялык аскерий адис, профессор Макс Манварингдин сөзү. Профессор жогорудагы сөздү «Израилде» НАТО жана «Израиль» офицерлери алдында сүйлөгөн. Бүгүн бул сөздөрдүн тастыгын Афганистанда, Иракта, Сирияда, Ливияда, Яманда жана башка жайларда көрүп жатабыз.

Алдыбызда Ислам менен анын душмандары (Америка жетектеген Батыш мамлекеттери жана анын союздашы «Израиль») ортосунда болуп жаткан күрөштөгү каргашалуу кандуу көрүнүш турат. Батыш жогоруда айтылып өткөн чекке жетүү үчүн жасаган кылмыштары анын хазаратынын чыныгы жүзүн ачты о.э. анын жырткычтыгын жана бузгунчулугун көрсөтүүдө. Мисалы, эки дүйнөлүк согуш бул хазараттын жийиркеничтүү мөмөлөрүнөн

болуп, алар оболу өз калкын кыйнады. Бул хазарат бүгүн өзүнүн эң жырткыч түсүнө кирүүдө. Ал бүгүн өз кызыкчылыгы үчүн аракет кыла турган эмес, тескеирсинче, өзүн өзү жеп жатат. Америка жараны Жорж Флойддун өлтүрүлүшү артынан жүз берген окуялар жана бул окуялардын Европага жайылышы ушул хазараттын куржунуна бомба жайгаштырылганынан кабар берет. О.э. бул хазарат пайда болгондон бери колонизаторлукка, кулчулукка жана калктарды жок кылууга негизделгенин о.э. ал жок болушу зарыл экенин көрсөтөт.

Бул жерде дагы бир эске алуу зарыл болгон нерсе бар: Батыштын мусулмандардын динине каршы күрөшүүсү жана мусулман өлкөлөрүн тынымсыз кырсыктарга кириптер кылышы – араб же ажам болушуна карабастан – мусулмандар бир Умнат экенин жана динге каршы согуш алардын баарына каршы согуш экенин сезишине алып келди. Натыйжада, мусулмандардын көз караштары бирикти жана рошид Халифалык мамлекетинде жашоого умтула турган болушту. О.э. халифалардын адилети, Халифалык көлөкөсүндө жашоонун жөнөкөйлүгү жана Аллахка итаат кылып жашоо жөнүндө сүйлөй турган болушту. Алардын жүрөктөрү Халифалыкты жана анын даңкын кайтаруу о.э. ата-бабалары сыяктуу даъват, жихад жана Исламды жаюу алкагында жашоого умтула турган болду... Кийин мусулмандар Халифалыкты тикелөө аркылуу өзгөрүүгө жасоого аракет кылуу фарз экендиги жөнүндөгү Аллах Тааланын өкүмдөрүн Куръандан, Сүннөттөн жана сахабалардын ижмасынан, фикх китептериндеги мусулман уламалардын ижмасынан үйрөнүштү. Натыйжада, аларда Халифалыкты тикелөө ыктыярдуу эмес, тескерисинче, фарз амал экенине ишеним пайда болду... Бул болсо, мусулмандарды аларга каршы бардык ырайымсыздыктарды көтөрө турган, Халифалыкты тикелөөгө карай алга карап баса турган жана ушул жолдо кайраттуу тура турган кылды. Эгер, мусулмандарда зулум, ырайымсыздык, кордук жана жакырчылыктан көрө күчтүүрөөк жана чоңураак нерсе т.а. Аллахка болгон ыйман жана Исламдын жеңиши үчүн аракет болбогондо алар Батыштын айла-амалдарына каршы бул сыяктуу кайраттуу тура алмак эмес.

Ушул жерде ажайып теңдемеге туш болубуз: Ислам ылдамдап, турмуш майданында өз ролун кайра ээлөөгө бара жаткан болсо, Батыш артта калып, кыйрап барууда. Бул биздин гана сөздөрүбүз эмес, ал капитализм хазаратынын ушундай тагдырын күтүп жаткан

Батыш муфаккирлеринин сөзү. Алар эки бөлүккө бөлүнөт, биринчи бөлүк Батыш хазараты ийгиликсиздикке жүз тутту жана өз ордун бошотуп беришинин убагы келди деп ойлошот, бирок, альтернатива жөнүндө айтышпайт. Экинчи бөлүк да ушундай дейт, бирок, алар Исламды альтернатива жана ал убакыт маселеси гана деп билишет. Ушуга ылайык, биз мындай дейбиз: убакыт капитализмдин чириген хазаратынын пайдасына эмес, аларга каршы иштеп жатат.

Бул жерде орундуу суроо туулат болот: бүгүн дүйнө күтүп жаткан бүткүл дүйнөлүк өзгөрүү амалияты пландалганбы, максаты ачык-айкын баскычы барбы же андай эмеспи? Бүгүн дүйнө айтып жаткан дүйнөлүк өзгөрүү амалияты Исламий мамлекетти тикелөөнү талап кылабы? Бул мамлекет капиталисттик Батыш мамлекеттерин жок кылабы? Же андай эмеспи?...

Биринчи суроонун жообу мындай: биз, мусулмандар, Халифалыкты тикелөө аркылуу Аллах түшүргөн өкүмдөр менен өкүм жүргүзүүнү кайра тикелөө үчүн Аллахтын шарый фарзы деген этибарда өзгөрүүгө жасоого аракет кылышыбыз лазым. Себеби, Халифалык динди жана ал талап кылган көзөмөл, колдонуу жана аны жаюу сыяктуу иштерди тикелейт... Биз дагы Аллахтан нусрат жана сооб сурап катуу аракет, сабыр жана кайрат менен Аллахтын калимасын бийик кылуу үчүн аракет кылышыбыз керек. О.э. муну жүзөгө чыгаруу үчүн Аллах жолунда Расулуну дын тарыйкатын бекем карманышыбыз лазым. Бул Америка жана Батыш дүйнөгө өкүмдарлык кылуу үчүн маддий (материалдык) жана катъият аракет кылып жатканына окшойт. Биз бул дин акыйкат, Аллахтан абалыбызды өзгөртүшүн күтүп отура беребиз жана намаздарда ушул нерсеге дуа кылабыз деп айтпайбыз. Себеби, Аллах Таала Расулуну Мадинада мамлекети тикелегендей Исламий мамлекетти тикелөөгө буйруган. Аллахка болгон ыйман Аллах итаат жана башкаруу жаатында жалгыз деп билүүнү талап кылат. О.э. Аллах жалгыз жол баштоочу, жардам берүүчү жана нусрат берүүчү деп ишенүүнү, өзгөрүү амалияты үчүн аракет кылууну талап кылат. Биз ушуларга амал кылып, Аллах үчүн динди калыс кабыл алышына ишенип Аллахка дуа кылабыз. Демек, өзгөрүү жасоо иши бардык кадамдары эсепке алынган жана амалдары анык амалият. Ал эми, анын качан жүзөгө чыгуу маселеси Аллахтын колунда болуп, аны Аллахтан башка эч ким билбейт. Мусулман киши аны болжолдуу айтышы мүмкүн, биз

муну көрүп турабыз. Себеби, бүгүн Уммат Роббисине болуп көрбөгөндөй көбүрөөк Исламий мамлекетти тикелөө туурасында дуа кылууда. Бүгүн Уммат нусратка жана жеңишке жакындашып калды. Батыш муну сезүүдө, айтып өткөнүбүздөй, ага жол бербөө үчүн катуу аракет кылууда. Мусулмандар нусрат качан жана каерде болушун билбейт. Себеби, Расулуллах ﷺ да муну билбеген. Батыш Умматтагы өзгөрүү амалиятын буктурмада аңдып турат жана аны башка өлкөлөрдө куугунтуктоодо. Айрым Батыш расмийлери билдирүү беришинче, алар кайсы бир өлкөдөгү ойгонууга сокку берип, ага бүтүндөй чекит койдук деп ойлошсо, башка өлкөдөгү ойлогонуу аларды тынчсыздандырууда. Демек, бүгүн мусулмандарга Халифалыктын убагы келди. Эгер, алар Халифалык качан деп сурашса, биз жакын калды деп айтабыз.

Ал эми, экинчи суроонун жообуна келсек, Америка жетектеген Батыш мамлекеттери кризис абалдары болуп жатканын о.э. алар күтүлбөгөн согуштарга жана башаламандыкка алып барып жатканын көрүп турушат. Ошондуктан, Америка өз борборун сактап калуу үчүн Исламга жана мусулмандарга каршы согушка кирүүдө. Бирок, АКШ Кытай менен атаандашып, анын артынан ортодогу алакалар кескиндешинен коркууда. Америка Кытай менен кээде суук согушка кирүүдө, бирок, ал Кытайга каршы түздөн-түз же кыйыр түрдө согушка кириши да мүмкүн. О.э. Америка Европа Союзун чыныгы союзга биригишине, өз ара саясий, аскерий жана экономикалык күч түзүшүнө жол бербөө үчүн аракет кылууда. Американын финансылык проблемалары бар, аларды илимий жол жана туура түзүм аркылуу чечпейт. Тескерисинче, Америка аларды эсепсиз доллар басып чыгаруу жана дүйнөлүк экономиканы долларга байлоо аркылуу чечет. Мындан тышкары, Американын ички проблемалары бар, тектик кемсинтүү жана бир нече штаттардагы эгемендүү болуу аракеттери ушулардан... Америка жашап жаткан вакиълик ушундай бир окуяларды пайда кылыш мүмкүн, натыйжада Америка алардын каршы туруштук бере албайт. Буга мисалдар өтө көп, алардын бири коронавирус илдети. Анын акыбети күндөн-күнгө көбөйүп, Америка ага карыш күрөшүүдө алсыздык кылып жатканын далилдеди. Коронавирус илдети Американын эл аралык денгээлине сокку берип, Кытайдын пайдасына кызмат кылды. Ал эми, Флойддун өлтүрүлүшү Америкада жана Европада жаңыдан текчилдикти козгоду. Натыйжада, теги Африкадан болгон америкалык кара түстүүлөргө

кошумча теги азиялык болгон Америка жарандары ак түстүү текчилдердин опузалоолоруна учурашты. Бул болсо, жаман акыбет жана ички бөлүнүүлөрдөн кабар берүүдө.

Ошондуктан, чоң дүйнөлүк өзгөрүүлөр болушу о.э. бүгүнкү мамлекеттердин саясий курамы бузулушу жана эч ким күтпөгөн жаңы күрөш эшиктери ачылышы мүмкүн. Бүгүн вакиъликти күзөтүп жаткан киши бул нерсени ыктымалдан алыс деп билбейт. Артка кайрылсак, бул сыяктуу иштер болуп өткөнү жана мусулмандар аларды убакыттын өтүшү менен түшүнүшкөнүн көрөт. Алардын бири Мадинада Авс жана Хазраж уруулары ортосунда болгон Буас согушу. Бул согуш уруулардын чоң башчыларын алып кетти жана жетекчилик жаш жигиттердин колуна өттү. Биринчи Исламий мамлекетти тикелөөдө мунун оң таасири болду. Алардын дагы бири «Юстиниан чумасы», ал Сирия, Фалестин, Ирак жана Мисирге чейин жайылган. Бул чумада Рум жана Фарс империялары талашып жаткан региондордун калкынын көп бөлүгү каза болду жана чоң сандагы аскерлерди алып кетти. Бул Расулунна ﷺдын төрөлүшүнөн отуз жыл мурун жүз берген окуя эки империя кубаты алсырашына чоң таасир кылды. О.э. Исламий мамлекет тикеленгенден кийин алардын күчүн талкалоодо да чоң таасири олду. Ошондуктан, эч бирибиз бүгүн жүз берип жаткан окуялардын акыбети жөнүндө анык айта албайбыз, бирок, алар Аллахтын каалоосуна ылайык болуп жатканын билебиз. Аллах Расулунна ﷺга нусрат бергендей, ошол нусратка шарт даярдагандай, бизге да нусрат беришин сурайбыз.

Биз Америка жетектеген Батыш кулап бара жатканын көрүп турабыз жана бул бүткүл дүйнөгө белгилүү болуп калды. Ошондуктан, Батыш өзү менен алек болуп кала турган окуя болушу мүмкүн. Америка Кытай менен алып барып жаткан суук согуш чокусуна чыгып, аны менен түздөн-түз согушка кириши жана мусулмандардан чалгышы мүмкүн. Мисалы, Америка терроризмге каршы күрөштү шылтоолоп Исламга каршы согуш баштаган соң, Кытайдан чалгып калган. Натыйжада, Кытай кооптуу даражага көтөрүлдү т.а. АКШ менен атаандаша турган болду. Ошондуктан, Америка бүгүн Кытайга согуш ачууну каалап жатат, бирок, мунун натыйжасы эмне менен аякташын эч ким билбейт. Мындан улам, биз сөз кылып жаткан бүткүл дүйнөлүк өзгөрүү амалияты качан аякташын эч ким айта албайт дейбиз. Бирок, Аллахтан өткөн

кылым Халифалык кулаган кылымы болгондой, бул кылым Халифалык тикеленген кылымы болушун сурайбыз.

Исламий мамлекет тикеленип, ири мамлекеттерге каршы күрөшөбү, же эл аралык абалды өзгөртө турган абалдар жүз берип, кийин Исламий мамлекет аёосуз согушка киреби, айырмасыз, кандай гана абал болбосун, Аллахтын урухсаты менен, нусрат Халифалыкка таандык болот. Аны тикелеген Зат аны Өзү сактайт. Туура чынчыл Пайгамбарыбыз ﷺ Кыяматка жакын рошид Халифалыктын болушу жөнүндө:

«ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَىٰ مِنْهَا جِ النَّبُوءَةِ»

«Кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот», деп башарат кылган.

Расулуллах ﷺ жер шарынын чыгыш жана батышында исламий башкаруу болушу жөнүндө кабар берген. Имам Муслим Савбандан кылган риваятында Расулуллах ﷺ айтат:

«إِنَّ اللَّهَ زَوَىٰ لِي الْأَرْضَ، فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي

مِنْهَا...»

«Аллах мага жерди көрсөттү. Ошондо мен анын чыгыш-батышын көрдүм. Жакында Умматым жердин мага көрсөтүлгөн жайына чейин ээлик кылат...». Андан тышкары, Рум жана Фалестин фатх болушу жөнүндө көптөгөн хадистер бар, алар ушул диндин жеңишинен кабар берүүдө. Күткөн киши үчүн эртеңки күн жакын. □

БАТЫШ ХАЗАРАТЫНЫН КУЛООСУ ЖАНА ИСЛАМ ХАЗАРАТЫНЫН КАЙРА ЖАРАЛУУСУ

Хамд Табиб – Байтул Макдис

Ислам нуру баткандан бери адамзат караңгылыкта калып адашты, бытырандылыктан, бөлүнүүлөрдөн жана согуштардан азап тартты... Ал бир нече мафкура жана идеялар ортосунда, алардын биринен бирине өтүп жүрүп, алар себеп болгон балээлерден жана кыйроолордон кутулуу жолун издеди... Нур шооласын издеп, ушул нур караңгылыктан алып чыгат, балээлерден жана кыйроолордон куткарат деп үмүт кылды... Бирок, адамзат мурдагыдан жаман караңгылыкка, мурдагыдан оор балээ-кыйроого дуушар боло берди. Ошентип, ал акыйкатты көрдү. Бул акыйкат ушул: адамзат акылы алып келген идеология жана идеялар закым болуп, чаңкоо адам аны суу деп ойлойт, бирок анын алдына келгенде суу эместигин көрөт.

Бир кылымдай мурун Халифалык мамлекети кулатылгандан бери адамзат мына ушундай абалды башынан өткөрүп келүүдө. Жер жүзүндө Ислам башкаруусу жоголуп, мусулмандар мамлекетсиз калышкан соң, адамзат турмушунда Ислам дининин чыныгы таасири калбады. Ушул доордо бул дин адамзатка туура көрүнүштө жеткирилбегендиктен, адамзат Исламды жакшы тааныбады, аны менен жашабады жана анын турмушта чырайлуу колдонулушун көрбөдү. Анткени, адамзат хидаятка баштоочу Аллахтын мыйзамдары астында жашаган жок, тескерисинче, адашууга баштоочу мыйзамдар астында жашап азап тартты.

Орто кылымдарда Европада адамдар чиркөөнүн зулумуна каршы козголуп, миллиондогон адамдар курман болушуна алып келген кандуу козголоңдон кийин чиркөөнүн зулумунан кутулушту. Акыбетте, бул калктар идеясыз, динсиз жана жашоону башкара турган мыйзамдарсыз калышты. Алар чиркөөнүн адилетсиз мыйзамдарынын ордуна өздөрү үчүн жаңы жолду белгилөө максатында кайра-кайра ойлонуп пикирлешти. Ошентип, алар динди (чиркөөнү) турмуштан жана турмуш түзүмдөрүнөн бөлүү керек деген тыянакка келишти. Алардын акылынан жана каалоолорунан келип чыккан динди турмуштан бөлүү идеологиясы орточо чечим болду. Бирок, динди турмуштан бөлүү идеологиясы (орточо чечим) түзүмдү белгилебейт жана мыйзамдарды орнотпойт. Ошондуктан, алар турмуштагы амалий мыйзамдарга негиз боло турган башка идеологияны издей башташты. Кийин

эркиндиктер идеясын табышып, анын үстүнө демократия, адам укуктары, плюрализм сыяктуу жаңы фикирлерди жана башка ушул негизги фикирлерге байланган фикирлерди курушту. Эркиндиктер динди турмуштан бөлүүдөн келип чыккан жаңы негиз болду жана ал чиркөөнүн зулумуна каршы реакция болчу. Ал турмуштун жаңы пайдубалы катары кабыл алынганы менен туура фикирий негизге курулган идеология эмес эле. Эркиндик бардык тармактардагы фикирлер о.э. экономикалык, социалдык, саясий, башкаруу түзүмдөрүндөгү жана башка турмуш иштериндеги жаңы мыйзамдардын негизи болду. Кийин, миладий 16-кылымда Батыш муфаккири Адам Смит бул түзүмдүн жаңы фикирлерин өнүктүрүп, бул фикирлерди өзүнүн «Эл байлыгы» китебинде жазды. Бул жаңы фикирлер эки идеяга негизделет:

1 – Экономикалык эркиндик жана андан келип чыккан мүлккө ээлик кылуу, мурас жана пайда көрүү укугу.

2 – Эркин атаандаштыкка негизделген базар мыйзамдары.

Адам Смит ушул жаңы түзүмдүн (капиталисттик түзүмдүн) негиздөөчүсү болду.

Батыш туура түзүм туура негиздерге негизделиши керектигине көңүл бурбады. Алар инсан акылы канчалык жаратман болбосун, адамзат үчүн туура түзүмдү белгилеши мүмкүн эместигин түшүнүп жетишкен жок. Ошондуктан, ушул жаңы түзүмдүн зулumu себептүү жаңы кыйынчылыктар башталды. Бир нече финансылык, психологиялык жана турмуштук кризистер болду. 1886-жылы бул түзүмгө каршы биринчи козголоң жүз берди жана ал жумушчулардын жумуш берүүчүлөргө каршы козголоңу эле. Бул козголоң капиталисттик мамлекет Американын Чикаго шаарында болду. Ал жерде жумушчулар айлык маяналарды көбөйтүүнү жана жумуш саатын кыскартууну талап кылып жумуш берүүчү кожоюндарына каршы козголушту. Бул козголоңдон кийин жумуш сааты сегиз саатка чектелди жана айлык маяналарынын эң төмөн даражасы белгиленди... Бул капиталисттик түзүмдүн бузулушунун биринчи башталышы болду жана бул мамлекеттин эмгек жана маяналар базарын тартипке келтирүүгө аралашуусунда көрүндү. Башкача айтканда, эркин базар назариясы бузулушунун алгачкы башталышы болду. Бул жумушчуларга, алардын маяналарын жана жумуш убактыларын чектөө менен гана токтоп калбады, капиталисттик түзүм жана эркиндик идеясы көптөгөн проблемаларды жана кризистерди келтирип чыгарды. Мунун

таасиринде ушул түзүм негиздеринде көптөгөн бузулуулар жүз берди жана мамлекет капитализмдин негизги фикирлери болгон эркиндик фикирине, өзгөчө, базар эркиндиги фикирине тескери саясат аркылуу аралашты.

- Ушул ач көз материалисттик түзүм көптөгөн проблемалардын жана кризистердин чыгышына себеп болду. Мындай кризистердин эң акыркысы миладий 2008-жылы жүз берди жана анын акыбеттери ал тургай бүгүнкү күнгө чейин уланууда. Бул кризистин акыбеттеринен өзгөчө капиталисттик коом, жалпысын алганда бүткүл дүйнө дагы эле кутулган жок. Булардын баары акылды канааттандырбаган жана фитратка (табиятка) туура келбеген бузгунчу акыйдага (орточо чечимге), гарыйзага тиешелүү эркиндиктерге негизделген алсыз (канааттандырбай турган) фикирлер о.э. эркиндиктер идеясына таянган мыйзамдардын натыйжасы болуп эсептелет. Ушул түзүм себеп болгон жана дүйнөнүн көпчүлүк мамлекеттеринде дагы эле сакталып турган проблемалардын эң көзгө көрүнгөндөрү ушулар болсо керек:

1 – Маддий (материалдык) кызыкчылык коом негизделиши шарт болгон жогорку кыйматтардан т.а. инсаний, рухий жана ахлакий кыйматтардан үстөм коюлушу. Капиталисттик түзүм адамдардын аң-сезимине ушундай көз карашты сиңдириши адамзатка бири нече проблемаларды, ахлакий жакка этибар бербестен байлык жана байлык көбөйтүү үстүндө күрөшүүгө алып келди. Капиталисттик коомдо акча үчүн сойкулук менен алакетенүүгө, ал тургай, бүткүндөй коом ойрон болуп кетсе да акча үчүн, кумарлануу нафсин кандыруу жана байлык чогултуу үчүн апиийим жана баңгизат соодасы менен алектенүүгө каршылык жок. Жакырлардын байлыгын тартып алуу, көбүрөөк пайда көрүү үчүн жакырлардын күчүнөн, кыйынчылыктарынан пайдаланууга да тоскоолдук жок. Капиталисттик мамлекеттерде Биринчи жана Экинчи дүйнөлүк согуштарда, 2001-жылы 11-сентябрь окуяларында болгондой, мамлекеттин өз калкына же башка калктарга жийиркеничтүү иштерди жасашына да каршылык жок. Бүгүнкү күндө да миллиондогон кишилер коронавирус жуктуруп, өлүм коркунуч туудуруп жатканда дары-дармек сатуу жана аны монополия кылуу үчүн капиталисттик мамлекеттер медицина жаатында адамдарга кайдыгер мамиле кылышууда. Европа мамлекеттери ушул оорунун алдында бири-биринен жүз үйрүштү. Алар Сербияга карата ушундай мамиле кылышты. Ал тургай, бир

коом жана бир мамлекет ичинде да коом бири-биринен жүз үйрүдү жана бул маселеге маддий эсеп-китеп, пайда үчүн жандашылды. Мисалы, Британия премьер-министри жашы жетимиштен ашкан улуу жаштагыларга карантин колдонулуп, башкаларга карантин колдонулбашын айтты. Испанияда карылар үйүндөгү бейтаптар дарылоосуз жана кароосуз өлүүгө таштап коюлду. Булардын баары инсанийликке жана ахлакый көз караштарга негизделбеген материалдык пайда негизиндеги эсеп-китептерге ылайык жүз берди.

2 – Коомдун эки тапка бөлүнүшү: бардык нерсеге өкүмдарлык кылган байлар табы менен жана жакыр жумушчу тап. Мындай таптык түзүм байларга мүлккө ээлик кылуу, аны башкаруу жана көбөйтүү эркиндиги себептүү коомдун байлыктарын талап-тоноо мүмкүнчүлүгүн берген экономикалык түзүмгө себеп болду. Эгер, биз Батыштагы бирер өлкөгө карай турган болсок, ал жерде 2 пайыздан ашпаган аз сандагы топ байлыктын болжол менен 95 пайызына ээлик кыларын, калктын 98 пайызы болсо ушул байлыктын 5 пайызына гана ээлик кылышын көрөбүз. Мындай көрүнүш (таптык түзүм) адамдардын жашоо деңгээлинде көрүнөт. Ал тургай, коом жакырларга көңүл бурбайт, байларды улуулап урматтайт. Абдулвахаб Киялий өзүнүн «Саясий энциклопедия» китебинде мындай дейт: «... Капиталисттик түзүм коомду эки тапка бөлөт: капиталисттер табы (буржуазия) жана жумушчулар табы (пролетариат). Муну менен өндүрүштү башкарууда капитал маанилүү роль ойной турган болот. Бул жерде бир нече таасирдүү факторлор да бар, алар мындай жараяндын ишке ашышына жардам берет...».

3 – Жакырчылык: өнүккөн бай мамлекеттерде болобу же өнүгүп келе жаткан мамлекеттерде болобу, айырмасыз, жакырчылык себеп болгон түрдүү балээлер айрым мамлекеттерде ачарчылыктарга жана өлүм абалдары жүз беришине алып келиши мүмкүн. Ач көз капиталисттик түзүм себептүү ал тургай ушул мабданы кабыл алган Европа мамлекеттери жана Америка сыяктуу чоң мамлекеттер да жакырчылык көрүнүшүнөн аман калбайт. «CGTN» каналы жарыялаган Америка калкын тизмеге алуу борборунун отчётуна ылайык, Кошмо Штаттарда 45 миллион адам жакырчылыктын эң төмөн деңгээлинде жашайт. Жакырчылыктын себептеринин бири ушул капиталисттик түзүм болуп, ал мүлккө ээлик кылуу эркиндигине кең жол ачып, акчалуулардын

жакырларга өкүмдарлык кылуусуна мүмкүнчүлүк берди. О.э. бул түзүм бааны товар жана кызматтардын бөлүштүрүүнүн механизми катары кабыл алды. Ал ахлакый жана инсаний баалуулуктарга орун калтырбады жана муну менен бирге саналуу капиталисттердин коом байлыгын тартып алуусуна мүмкүнчүлүк берип, коомдогу көпчүлүк адамдарды бул байлыктардан куру калтырды. Сүткордук институттары жана гигант компаниялар жумушчулардын эмгегин эксплуатация кылышы абалды дагы да оорлоштурду о.э. жакырларды дагы да жакырлаштырды. Ошондуктан, капиталисттик мамлекеттердин ар биринде кезекке тизилген жакырларды, көчөдө уктап жаткан жана таштандылардан тамак таап издеп жаткан миңдеген кишилерди көрүүгө болот.

4 – Жеке эркиндиктер идеологиясына байланыштуу кооптуу социалдык проблемалар, өлүмгө алып барчу оорулар, ушул түзүм себеп болгон ач көздүк, текчилдик жана таптык бөлүнүү, үй-бүлөнүн бузулушу жана каалоонун жогору ахлакый баалуулуктардан үстөм болушу. Эң көзгө көрүнгөн проблемалар: Европа мамлекеттеринде жана Америкада адам өлтүрүүнүн үрөй учурган көлөмдө жайылышы... Капиталисттик коом рухиятын ээлеп алган маддий көз караш себептүү баңгизат кодонуну проблемасынын кеңейиши... О.э. Европа жана Америка борборлорунда ахлакый бузукулук жана зынанын кеңири түс алышы, сойкуканалардын ээн эркин иш алып барышы... Булар дабаасы жок өлүмгө алып барчу оорулардын пайда болушуна жана жылда үрөй учурган сандагы өлүм абалдары жүз беришине себеп болду. БУУ сайты 2018-жылы 1-декабрда СПИД оорусуна тиешелүү ушул маалыматты таратты: «... СПИД жуктуруп алганын өзү билбеген 9.4 миллион киши бар. 1988-жылы бул оору аныкталгандан баштап 2017-жылга чейин оору жуктургандардын жалпы саны 38.5 миллион кишиге жетти». Социалдык проблемалардын дагы бири ажырашуу жана зына абалдары себептүү төрөлүп кароосуз ташталган балдардын көбөйүшү. Германия федералдык статистика мекемеси 2010-жылы эң көп сандагы никесиз төрөлгөндөрдү каттаганын жана алардын саны 225 миңден ашканын о.э. жыйырма жыл ичинде алардын саны эки эсеге көбөйүшү мүмкүндүгүн маалымдады. «Рияз» гезити 2014-жылы 19-ноябрда жарыялаган Америка отчетунда айтылышынча, Кошмо Штаттарда жылына болжол менен 2.5 миллион бала баанексиз калат. Америкада мындай сандагы үйсүз калган балдар

мурун катталбаган. Адам өлтүрүү жана кылмыштуулук темасына келсек, АКШнын Федералдык Иликтөө Бюросунун маалыматына ылайык, мамлекетте 2016-жылы 1 248 185 зомбулук кылмышы жасалган. Бул кылмыштар атайылап адам өлтүрүү, капыстан өлтүрүү, зордуктоо, уурулук жана күч колдонуп кол салуу сыяктуу кылмыштарды өз ичине камтыйт. Мамлекеттеги 16 782 сайттан топтолгон статистикалык маалыматтарга таянып даярдалган отчетко ылайык, 2016-жылы 17 250 адам өлтүрүү кылмышы жасалган. 2015-жылы бул кылмыштын түрү 15 696ны түзгөн. 2014-жылы 90 158 зордуктоо кылмышы катталган. 2015-жылга келип бул сан 4.9 пайызга жогорулап, 95 730га жеткен. Кошмо Штаттардагы курал колдонуу аркылуу жасалган зомбулуктарды каттаган «TheGunViolenceArchive» борбору жарыялаган отчетко ылайык, 2019-жылы бул сыяктуу зомбулуктарда 8782 киши өлтүрүлгөн. Өлтүрүлгөн жана жараат алгандардын 396сы жаш балдар, алардын 255и массалык атышууларда өлгөн.

5 – Капиталисттик коомдо шайлоо түзүмүндө да, талапкер көрсөтүүдө да саясий диктатура өкүмдарлык кылат жана жарандар туура тандоо эркиндигинен куру калышат. Шайлоо кампаниясынын каражаттары чоң болгондуктан жалаң байлар гана өз талапкерлигин коё алышат. Себеби, Батыштын турмушунда капиталисттик көз караш үстөмдүк кылат. Ошондуктан, жакыр адам өз талапкерлигин көрсөтө албайт жана үгүт иштерин алып бара албайт. Демократия талапкерлик эркиндигине жана тандоо эркиндигине чакырса да, реалдуулук мунун бүтүндөй тескериси. Капиталисттик саясий класс бийликке келген соң, эл кызыкчылыктарына кызмат кыла турган мыйзамдарды кабыл албайт, тескерисинче, өз кызыкчылыгына кызмат кыла турган мыйзамдарды жана саясий токтомдорду кабыл алат. Ошондуктан, саясий колонизаторлукка Батыштагы компаниялар жана инвесторлордун кызыкчылыктары себепчи болот. Жим Марс өзүнүн «Жашыруун бийлик» деген китебинде «Дүйнөнү ким башкарат?» деген суроого жооп берип мындай дейт: «Алар согуштарды чыгарууга жана токтотууга кудуреттүү о.э. фонд биржаларын жана валюта операцияларындагы пайыздык ставкаларды көзөмөлдөгөн кишилер». Эгер, биз реалдуулукка карай турган болсок, Европа жана Америкада калктын мыйзам чыгарганын көрбөйбүз. Ал тургай, ал жерде үстөмдүк элге таандык болсо да, алар мыйзам чыгарууга катышпайт.

6 – Рухий кризис жана проблемалар. Мүмкүн адам Батыш коомун караганда, Батыш коому өнөр жайлашкан жана технологиясы өнүккөн коом, ал жерде каражат о.э. өнөр жай тармактары жетиштүү деп айтышы мүмкүн. Түпкүлүгүн алганда, адам рухий бейпилдикти жана кадыржамдыкты сезип жашашы керек. Бирок, Батыш коомундагы абал мунун тескериси. Мисалы, өз өмүрүнө кол салуу абалдарынын эң көбү дүйнөдөгү эң бай мамлекеттерден эсептелген Скандинавия мамлекеттеринде жүз берет. Мунун себеби эмнеде? Себеби, бейпилдикке жана кадыржамдыкка өнөр жай продукцияларынын жетиштүүлүгүнө жана өнөр жайдын өнүккөндүгүнө байланыштуу болгон тышкы фактор себепчи болбойт. Анын себепчиси ички фактор болуп, ал фикирий жана рухий кадыржамдыкка, жүрөк тынчтыгына байланыштуу. Адамда ички кадыржамдык болмоюн бул жүз бербейт. Ал эми, таптык түзүм коомдо жек көрүүнү, тынчсыздаануу жана туруксуздукту пайда кылат. Дүйнөлүк Саламаттыкты Сактоо Уюму 2019-жылы жарыялаган билдирүүдө мындай делет: «... Жыл сайын болжол менен 800 миң адам өз өмүрүнө кол салып набыт болот. Малярия, көкүрөк рагы, согуш жана кыргындарга караганда өз өмүрүнө кол салуудан көбүрөөк адам өлөт». Билдирүүдө өз өмүрүнө кол салуу «бүткүл дүйнөнүн олуттуу проблемасы» деп баса белгиленген. Дүйнөлүк Саламаттыкты Сактоо Уюмунун билдирүүдө мындай дейт: «Кирешеси төмөн жана орто болгон мамлекеттерден айырмаланып, кирешеси жогору болгон мамлекеттерде өз өмүрүнө кол салган эркек кишилердин саны мындай аялдардын санынан дээрлик үч эсеге көп. Кирешеси төмөн жана орто мамлекеттерде бул көрсөткүч тең». Швецариянын саламаттыкты сактоо тармагын иликтөө компаниясы өткөргөн сурамжылоонун натыйжаларына ылайык, Швецариядагы жалпы калктын болжол менен 8 пайызы (8.5 миллион) акыркы эки апта ичинде эч болбогондо бир жолу өз өмүрүнө кол салуу жөнүндө ойлонуп көргөн. Швецария Европадагы эң бай мамлекеттердин бири болуп эсептелет.

7 – Пайдапарастык көз карашынынан улам капиталисттик коомдун кыйрашы жана адамдарга камкордук көрсөтүүнүн жоктугу. Бул капитализмдин эң чоң проблемаларынын бири. Туура эмес социалдык түзүм жана диний (дүйнө иштерин Ахыретке байлоо) көз карашынын жоктугу себептүү үй-бүлө бузулган. Туугандар ортосундагы мамилелер да бузулган же күчсүз. Себеби,

тууганчылык мамилелер диний түшүнүктөр негизинде эмес, кызыкчылыктар негизинде жүргүзүлөт. Ошондуктан, баланын белгилүү бир курактан кийин атасы жөнүндө эч нерсени билбешин көрүү таң калычтуу эмес. Эгер, ата өлсө баласы анын өлгөнүн билбеши, бала өлсө атасы анын өлгөнүн билбеши да таң калаарлык эмес. Жазуучу Дэвид Попено «Атасыз турмуш» деген китебинде мындай деп жазат: «Ажырашуу жана мыйзамсыз төрөлүү абалдары көп болгондуктан Америкадагы балдардын 40 пайызы өз аталары менен жашабайт. Ар он баланын үчөөсү турмушка чыкпаган энелерден төрөлгөн жана бул балдардын көпчүлүгү өз аталары менен жашашпайт. Андан тышкары, аталар өз перзенттерин туруктуу түрдө көрүшпөйт жана аларга каражат беришпейт. Бул маселедеги негизги себеп – баалуулук жөнүндөгү түшүнүктөрдүн өзгөрүүсү. Себеби, коомдо чектен чыккан индивидуализм (өзүн гана ойлоо) кеңири жайылган». Баалулуктардагы мындай өзгөрүү негизги социалдык институттарга коркунуч туудурганы үчүн гана эмес, балага терс таасир кылганы үчүн жазуучу анын коркунучунан эскертүүдө.

Жазуучу Патрик Бьюкенен «Батыштын өлүмү» китебинде мындай деп жазат: «Батыш мамлекеттеринде бир нече факторлор бар, эгер алар токтотулуп көзөмөлгө алынбаса, бул факторлор Батыш хазаратынын үрөй учурган таризде кулашынан кабар берет. Бул факторлор: төрөлүүнүн төмөндөшү, үй-бүлөнүн бузулушу, социалдык биримдиктин жоголушу, аялдардын турмушка чыгып, перзент көрүп, бала багуу сыяктуу салттуу турмуштан баш тартышы, жаштардын турмуш куруудан баш тартышы, никеден тыш жыныстык алакалардын жана гомосексуализмдин кеңири жайылышы о.э. мындай салттуу эмес багыттардын мыйзам тарабынан корголушу».

8 – Согуштар, саясий жана аскерий колонизаторлук, алардын бүткүл дүйнөгө алып келген кыйратуучу аскерий, саясий жана соода согуштары... Батышка ойрондулук алып келген мындай согуштардын эң көзгө көрүнгөндөрү Биринчи жана Экинчи дүйнөлүк согуштар болсо керек. Германияны бүткүл дүйнөнү басып алууга материалисттик көз караш үндөгөн. Алжир энциклопедиясында мындай делет: «Экинчи дүйнөлүк согушта 60 миллиондон ашык адам каза болду, миллиондогон киши жараланды, баанексиз калды. 1945-жылы Японияга каршы ядролук

курал колдонулушу натыйжасында адамдар өлдү жана майып болушту».

- Бүгүнкү күндө бүткүл дүйнө Америка жана Кытай ортосундагы соода согуштары о.э. Корея жана Америка ортосундагы ядролук согуш коркунучу себептүү жүзөгө келиши мүмкүн болгон экономикалык жемирилүүнү күтүп, коркууда жашоону улантууда... Материалдык кызыкчылыктар үчүн ал жер, бул жерде дагы эле аскерий жана саясий согуштар алып барылууда. Мындай согуштар себептүү Шам, Ирак, Ливия, Яман жана башка өлкөлөрдө жыл сайын миңдеген адамдар өлүүдө. Булардын баары чоң мамлекеттер материалисттик үндөөдөн келип чыгып жалындатып жаткан согуштар себептүү жана капиталисттик көз караштын натыйжасында жүз берүүдө.

- Адамдар бул түзүмдөн тажашты, ошондуктан, аны, айрыкча, анын фикирлери ичинен эң көзгө көрүнгөн экономикалык түзүмдү өзгөртүү жана кулатуу чакырыктары жаңырууда. Айрыкча, 2008-жылы жүз берген финансылык кризисте мындай чакырыктар көп айтылды жана адамдар экономикада кээ бир исламий фикирлерди колдонууну талап кылышты. Франция экономика министри Лагард «Исламий финансылык түзүмдөгү ахлакый нормаларды, анын азыркы экономикалык кризистин себептерине каршы туруу жөндөмүн о.э. исламий мамилелерде алдоого жана кумарга тыюу салынганын» айтып мактады. Париж университетинин экономика илимдери профессору Оливье Пастр: «Исламий финансылык түзүмдүн азыркы абал алып келген проблемаларга каршы турушун этибарга алганда, ал дүйнөдө тарыхый ролду ойношу мүмкүн», - деди. О.э. ал Франция сенатын исламий банк системасын Франциядагы банк системасына кошууга чакырды. Сенаттагы финансылык иштер менен алектенген комитет даярдаган отчетто: «Исламий шариятка негизделген эрежелерге таянган банк системасы мусулман болобу, мусулман болбойбу, баары үчүн ыңгайлуу», - деп айтылат. Сенаттагы мамлекет бюджети жана экономикалык эсеп-китептерди мониторинг кылуу боюнча финансы комитети даярдаган отчетто: «Анык өсүүгө күбө болуп жаткан ушул исламий банк системасы Францияда колдонуу үчүн жарактуу», - деп баса белгиленген.

- 2011-жылы 17-сентябрда Американын Нью-Йорк шаарындагы Уолл-Стрит көчөсүндө жүздөгөн демонстранттар катышкан нааразылык демонстрация болду. Алар Уолл-Стритти

Американын «азаттык майданына» айлантууну билдирип, аны басып алууга урунушкан. Бул окуя жүз бергенде полиция тезинен бул көчөнү жаап, ошол аймакты курчоого алган. Демонстранттар демонстрацияларды бир нече аптага улантышкан. 2011-жылы дүйнөнүн миң шаарында демонстрациялар болду. Демонстранттар ушул түзүмдү кулатып, анын Уолл-Стрит жана башка жайлардагы символдорунан кутулууга чакырышты.

- Сөзүбүздү аяктоодон мурун мындай дейбиз: орточо чечим акыйдасынан келип чыккан, эркиндиктерге негизделген капиталисттик түзүм күчсүз жана бузгунчу түзүм. Ушул финансылык экономикалык түзүм жөргөмүштүн желесинен да алсыз болуп, ал бүтүндөй жараксыз пайдубалга таянат. Андагы жараксыздыктын эң көзгө көрүнгөнү «акча системасы» болуп, Америка бул системаны доллар аркылуу башкарат. Америка доллары адамдардын мүмкүнчүлүктөрүн, эмгектерин жана байлыктарын коргой турган алтын, күмүш же башка мүлк айырбаштоодо негиз боло турган заттар сыяктуу бекем негизге таянбайт. О.э. финансылык түзүмгө глобалдуу фонд биржалары да өкүмдарлык кылат. Бул биржалардын финансылык мекемелеринде жасалма сандар сакталат жана бул сандар биржалардын көпчүлүк активдериндеги түпкү реалдуулукка ылайык келбейт. Биржаларда ушундай мамилелер жүргүзүлөт дейсиң, бул мамилелер адамдардын байлыгын ойрон кылып, аны биржа башкаруучуларынын капчыгына түшүрөт. Банктар да адамдардын аманаттарын топтойт, кийин саналуу капиталисттердин андан пайдаланышына жол берип, башкаларды андан куру калтырат.

- Адамзат бүгүнкү күндө муктаждык, жакырчылык жана куру калуудан азап тартууда. Мусулман өлкөлөрү – өзүлөрүнүн экономикалык түзүмү турганына карабастан – ушул туура эмес капиталисттик түзүмдүн бир бөлүгү болушту. Алар акын айткандай: үстүнө суу жүктөгөн, бирок, чаңкоодон кыйналып жаткан чөлдөгү төөгө окшойт.

- Адамзат көптөгөн түзүмдөрдү сынап көрдү. Бул түзүмдөрдүн кээ бирлери кулаган болсо, кээ бирлери дагы эле бар. Коммунисттер капитализмдин зулумунан жана ач көздүгүнөн социализм куткарат деп ойлошкон. Бирок, алар коммунизмди жетимиш жыл колдонушкандан кийин анын жараксыздыгын көрүшүп, аны өз колдору менен кулатышты. Бүгүнкү күндө капитализмдин тарапкерлери анын негизги фикирлеринен, бул

фикилердин эң көзгө көрүнгөнү болгон «базар эркиндиги» фикиринен баш тартышкандан кийин, ал да кулап барууда. Коммунисттер социализмдин кулаганын жарыя кылышкандай, жакында капиталисттер да капитализмдин кулаганын жарыя кылышат.

- Сөзүбүз соңунда мындай дейбиз: адамзат илахий түзүмдө гана бактылуу болот. Адамзат он төрт кылым колдонулган ушул түзүмдүн көлөкөсүндө бакытка жана жыргалчылыкка толуп жашады. Ал амалий вакиликте болжол менен жүз жыл аралыгында жок болуп келе жаткан болсо да, мусулмандар Исламды бекем кармап, аны кайра тикелөөнү талап кылышууда. Буга достон мурун душман күбөлүк берүүдө. Немис изилдөөчүсү Зигрид Хунке өзүнүн «Ислам күнү Батышка нур жаюуда» деген белгилүү китебинде мындай дейт: «Ислам жер жүзүндөгү эң улуу боорукең жана адилеттүү дин. Биз муну тарапкечтик кылбастан жана адилетсиз тыянактар ага көө сүртүшүнө жол бербөө үчүн айтып жатабыз. Эгер, биз ал жөнүндөгү тарыхый каталарды жана жахилиятты четке сүрүп коймокчу болсок, ушул шериктеш жана досту, акысын кандай болсо ошондой абалда камсыздоо менен кабыл алышыбыз лазым». Зигрид Хунке «Европанын арабдарга жана Исламга жүздөнүшү... келерки акыйкат жана анык болуучу тагдыр» деген башка китепте мындай дейт: «Ислам мусулмандарды жеңилдик жаратууга, жаратмандыкка о.э. кайраттуу жана берешен болууга үндөдү. Ошондуктан, дүйнө аларга моюн сунду. Алар хазараттын жаркын нуру менен дүйнөнү жарык кылышты жана маданияттын кең көлөкөсү менен дүйнөгө саябан болушту».

Британия канзадасы Чарльз мындай деген: «Ислам бизге христиандык жоготкон нерсени т.а. дүйнөнү түшүнүү жана анда жашоо жолун үйрөтүшү мүмкүн. Себеби, Ислам адам, табият, дин, илим, акыл жана материяны бөлүүнү четке кагат». Француз акыны Ламартин айтат: «Ислам мусулман кишинин абийир азабында жашоого дуушар кылбастан дене жана рух талаптарын биргеликте кандыра алган жалгыз дин. О.э. ал ибадаттары сүрөтсүз аткарыла турган жалгыз дин жана ал жаратуучу адамдарга берген ниьматтардын жогорусу». Философ Жорж Бернард Шоу айтат: «Ислам ушундай бир дин, биз анда бүткүл диндердин фазилеттерин табабыз жана анын фазилеттерин башка диндерде таппайбыз... Ислам өзүнүн алгачкы сааттарында эле бардык

тектердин дини экендигин далилдеди. Ал Салман Фарсий, Билал Хабаший жана Сухайб Румийлерди өз ичине алып, баарын бир казанда мыктылады». Батыш муфаккирлеринин булардан башка күбөлүктөрү да бар, алар бул динди жакшы сыфатташат жана ал адамзатты куткарууга кудуреттүү жалгыз дин экендигин баян кылышат.

• Бүгүнкү күндө дүйнө жаанды күтүп турган кургак жерге окшойт. Бул жаан дин болуп, ал адамзатты ага азап жеткирип жаткан балээлерден, жырткычтыктан, зулум жана караңгылыктан куткарат. Бул жамгыр Ислам күнү жакындыгынан кабар берет. Ислам Араб жарым аралында пайда болгондо анын нуру жана хидаяты алгачкы ирет жайылгандай, Ислам күнү өз нурун жер жүзүнө таратат. Муну менен Аллах Азза ва Жалланын ушул сөзү өз тастыгын табат:

﴿سُرِّيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَالَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

«Тээ аларга Туура (Китеп) экендиги анык маалым болмоюнча, албетте, Биз аларга тегеректин төрт бурчундагы жана өз вужуддарындагы аят-белгилерибизди көрсөтөбүз. Акыры, Роббиң бардык нерселерге күбө экендиги жетиштүү эмеспи?!»

[41:53]

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ ﴿٥٤﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ ﴿٥٥﴾﴾

«Силерге Аллах тарабынан Нур келди, Аллах ал себептүү Өзүнүн ыраазылыгын ээрчигендерди нажат жолдоруна хидаят кылат»

[5:15-16]

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾

«Сага бардык нерсени баян кылып берүүчү, хидаят, рахмат жана мусулмандар үчүн сүйүнчү болгон Китепти түшүрдүк»

[16:89]

Аллах Тааладан Ислам Умматын тез арада Ислам мамлекетинде Ислам өкүмдөрүн колдонуу менен сыйлашын сурайбыз. Оо, бүткүл ааламдар Роббиси, дуаларыбызды кабыл алгыңыз. □

РЕЖЕП ТАЙЙИБ ЭРДАГАНДЫН САЯСАТЫ ИСЛАМ ТАРАЗАСЫНДА (1)

Хамид Абдулазиз – Мисир

Саясий вакиълик туйгулар менен эмес, аң-сезимдүү таризде күзөтүлүшү жана ага бекем эрежелер негизинде баа берилиши лазым. Башкача айтканда, вакиъликти өзүбүз каалагандай эмес, вакиълик кандай болсо ошондой түшүнүүбүз о.э. ага шамал жана толкундар каалаган тарабына алып кете бере турган кеме негизинде эмес, исламий акыйда негизинде баа беришибиз керек. Ушуга сымал адамдарга жана фикирлерге исламий акыйдага негизделген бекем эреже негизинде баа беришибиз шарт. Антпесе, аң-сезимдүүлүктү жоготобуз жана жакшы деп ойлогонубуз менен кыйроого учурайбыз. Ошондуктан, Умматтын алдануусуна жол бербөө керек о.э. Умматтын байлык жана ресурстарын жеп бүтүрө турган, убагын текке кетире турган жана үмүттөрүн жокко чыгара турган абалга түшүрүп коюуга жол бербеш зарыл. Айрыкча, Умматтын колунда Роббиси хидаят жана нур кылып жиберген Китеби турса о.э. Уммат хукм жана өлчөөлөрүн ушул китептен алса жана фикирлерин ушул негизге курса, эч качан адашпайт. Уммат жакынкы тарыхта жасалма лидерлер айланасында бирикти. Бул жетекчилер Умматты арты-артынан учурап жаткан жеңилүүлөрдөн сактап калбаган болсо да, Умматка созулган колдорду кайтарбай, тескерисинче, аны кыйроого баштаган жана Умматтын эң маанилүү такдырий маселелерин душмандын пайдасына манипуляция кылган болсо да, алар көккө көтөрүлүп макталды. Мисал катары Мустафа Кемалды, Жамал Абдуннасириди, Ясир Арафатты айтуу мүмкүн. Бул тизме биз сөз кылмакчы болгон Түркия президенти Режеб Таййиб Эрдаган менен да аяктабайт.

Режеб Таййиб Эрдаган ким:

Эрдаган 1954-жылы 26-февралда Истамбул шаарынын Касим Паша турагында туулган. Анын үй-бүлөсү мамлекеттин түндүгүндөгү Ризе вилаятынан көчүп келген. Эрдаган имам жана хатибдер диний медресесин аяктаган жана анын саясий көз караштарына Нажмиддин Эрбакан чоң таасир кылган. Эрдаган 1994-жылы Истамбул акими болуп дайындалганга чейин түрдүү жайларда иштеген. Эрдаган түркиялык белгилүү акын Зия Гёкалптын ушул ырын окугандан кийин төрт айга камалган жана саясий ишмердүүлүк кылышына тыюу салынган: «Мунаралар – биздин найзабыз, күмбөздөр – биздин туулгабыз, мечиттер – биздин казармабыз, момундар – биздин аскерлер». Кийин Эрдаган жалпы мунапыска алынып кечирилди.

Эрдаган «Фазилат» партиясынан чыгып, досу Абдуллах Гүл менен бирге «Адилет жана өнүгүү» партиясын түздү. Эрдаган премьер-министр кызматын ээлеген соң, Эрбакандын мурунку саясатын, эң оболу Чыгышка багыт алууну бекер кылып, Европа жана Батышка карап багыт алууну баштады. Эрдаган 1994-жылы мындай деген: «Түркия режими негизделген илманий акыйдага чекит коюу керек. Себеби, Ислам менен илманийлик бирге боло албайт. Эгер, Түркия бардык жарандарды мусулман сыфатында моюнга алган Ислам системасына кабыл алганда, өлкөнүн түштүк-чыгышындагы күрддөр проблемасына туш болмок эмес». Ал кезде Эрдаган конституцияны сындап, аны аракеттер жазган деген. Кийин көп убакыт өтпөстөн, ал сөзүнөн кайтып мындай деди: «Илманийлик – демократиянын кепили». О.э. Эрдаган илманийликти туура эмес чечмелеп, бурмалабоо жана динге каршы кылып көрсөтпөө керектигин баса белгиледи. Андан тышкары, Эрдаган анын партиясы исламий багытка негизделгендигин четке каккан: «Айрымдар бизди исламий партия дешет, башкалар болсо муътадил исламий дешет. Бирок, биз анысы да, мунусу да эмеспиз. Биз диний партия эмеспиз, демократияга амал кылган партиябыз. Муну баары билиши шарт». Эрдаган 2009-жылы 12-декабрда Ливандын «Сафир» гезитине мындай интервью берген: «Албетте «Адилет» партиясы исламий партия эмес жана ал өкмөтүбүздүн тышкы саясатын жаңы Усманий саясат деп мүнөздөөнү четке кагат. О.э. өзүнүн Газага карата тилектештигин исламий көз карашка негизделгендигин четке кагат». Эгер, Эрдаган партиясынын саясий программасынын кириш сөзүн карап чыксак, бул партиянын чыныгы жүзүн көрөбүз. Партиянын программасында мындай делет: «Биздин партия Түркия республикасынын бүтүндүгүнүн негизин түзөт. (Түркия республикасында) илманийлик, демократия, мыйзам үстөмдүгү, маданиятты өнүктүрүү, демократиялаштыруу, ишеним эркиндиги жана мүмкүнчүлүктөр теңдиги маанилүү эсептелет».

Эрдагандын сөздөрү ачык-айкын көрүнүп турган болсо да, айрым кишилер анын тарабын алып: анын партиясы исламий партия, анын мамлекети исламийлер үчүн үлгү деп жатышат. Бирок, Эрдагандын ушул белгилүү сөзү алардын баарын четке какты: «Мусулмандардын маданияты Батыш маданияты менен атаандаша албайт». Эрбакан дүйнө салардан бир аз мурун «Ашарк ал-Аусат» гезитине берген интервьюсунда Эрдагандын «Фазилат» партиясынан чыгып кеткендигин себеби жөнүндө сурашканда, мындай деген: «Эрдаган өзүнүн демилгеси менен партия түзбөгөн. Көбүрөөк, партия түзүү

жөнүндө буйрук алган го дейм. Эмне үчүн Эрдаган ушул долбоордо куурчакка айланды? Себеби, ал жогору мартабага, кызматка, байлыкка жана президент болууга кумар». Эрбакан минтип кошумчалаган: «Биз Эрдагандын айрым программаларда сионисттер менен шериктеш болгонуна жана аларды дос тутканынан ыраазы эмеспиз». «Бакыт Партиясынын» көзгө көрүнгөн лидерлеринин бири Ая Акгоненч мындай деген: ««Адилет жана Өнүгүү» – партиясы бизнесмендердин жана байлардын партиясы. Дал ушул катмар Эрдагандын саясатынан эң көп пайда көрүштү. Бул, америкачыл, Европаны колдогон жана экономикалык саясатта либерал болгон партия». Абдуллах Гүлдүн башкы кеңешчилеринин бири Түркиянын Исламий мамлекетке айланышын четке кагып: «Түркия ушундай бир негизге курулган, аны өзгөртүү да, алмаштыруу да болбойт. Анын негизинин биринчи кезегинде илманийлик жана демократия турат», - деген.

Эрдаганды коргоп жаткандар ага мажбурлап исламий кийимди кийгизүүнү каалашат. Бирок, анын амалдары фикирлерине толук шайкеш келет. Себеби, Эрдаган динди мамлекеттен бөлгөн анык илманий багытты карманат. Ал эми, Эрдаган ачык-айкын көрсөтүүгө умтулуп жаткан диний тарап жөрөлгөлөргө гана чектелген. Эрдаган саясий, экономикалык жана социалдык маселелерде шарый өкүмдөрдү колдонууга аракет кылып жатканын ырастаган эч бир далил же белгилер жок. Ал көптөгөн жолугушууларда илманий мамлекетке жетекчилик кылып жаткан мусулман адам экенин ачык айткан. Эрдаган 25-январь козголоңунан кийин Мисирге сапар кылып, мисирликтерге илманий мамлекетти курууну насаат кылган. Ошондой болгон соң, эмне үчүн кээ бирөөлөр Эрдаганга өзү каалабаган кийимди кийгизүүнү каалашат?! Эрдаган болсо илманий адамдын образына ачык-ашкере чакырып, бул образда жашоого жөндөмдүү чечимди көрүп жатат.

Шек-күмөнсүз, «Азаттык флотилиясы» окуясында Эрдагандын Давостогу «эрдик» позициясы, түрк элчисинин «Израилден» чакырып алынышы, тогут Башар Асадга каршы Сирия калкы менен бирге туруу жөнүндөгү жалган сөздөрү Эрдаганга араб дүйнөсүндө чоң популярдуулук алып келди, Эрдаган андан өзү үчүн үлкөн пайдаланып алды. Мына ушинтип, көпчүлүк адамдар өз акимдеринен бул сыяктуу позицияны көрбөгөн, ошондуктан Эрдаган алардын үмүтүнө айланды. Бирок, биз мына ушундай «эрдик» позициялар арасында бир акыйкатты унутпашыбыз керек. Ал да болсо, Түркия

(региондун бардык мамлекеттери аралашкан) яхудийлер менен алакаларды нормалдаштыруу маселесинде негизги оюнчу болуп эсептелет. Дагы бир шек-күмөнсүз нерсе ушул: Түркиянын Фалестин каршылык кыймылын колдоп-кубаттоо жөнүндөгү сөздөрү жалган. Себеби, алакаларды нормалдаштыруу менен каршылык кыймылын колдоп-кубаттоо бири-бирине тескери нерсе. Эрдагандын Сириядагы «кызыл сызыктары» Сирия калкына эч кандай жардам бербегенин унутпашыбыз лазым. Тескерисинче, ал Сириядагы козголоңду бууп, куралдуу оппозиция көзөмөлдөгөн аймактарды режимге өткөрүп берди. Бүгүн болсо, Идлибдин калган бөлүгүн тапшыруу үчүн тил бириктирүү уланууда. Түркия менен АКШнын ортосундагы абдан жакшы мамилелер, Түркиянын НАТОго мүчө болушу, яхудийлер менен саясий, экономикалык жана аскерий кызматташуусу Түркия арабдар менен яхудийлер ортосунда «жуучу» ролун аткарган оюнчу экенин көрсөтүүдө.

Эрдагандын Фалестин маселесине карата позициясы жана яхудий вужуду менен болуп жаткан алакалар:

2010-жылы «Израилдин» атайын күчтөрү Газа секторуна бара жаткан «Мави Мармара» кемисиндеги ондогон түрк активисттерин өлтүрүшү артынан жаралган кескиндиктен жана келишпестиктен бир нече жыл өтүп Эрдаган Газаны курбандыкка чалды. Газа блокадасына чекит коюу жөнүндөгү эл аралык талабга ылайык, Эрдаган 2016-жылы яхудий вужуду менен бир нече Европа шаарларында сүйлөшүүлөрдү өткөргөндөн кийин яхудийлер менен алакаларды нормалдаштыруу жөнүндө келишим түздү. Келишим ушул пунктуларды өз ичине камтыды: элчилердин ишин жана эки тараптуу сапарларды кайрадан баштоо, эл аралык уюмдарда бири-бирине каршы аракет кылбоо, эки тарап ортосунда коопсуздук жана разведка маселесинде кызматташууну жолго коюу. Өз кезегинде, Түркия Газада заманбап оорукана, деңиз суусун тузсуздандыруучу завод жана электр энергиясын иштеп чыгаруучу станция куруп берүүнүн акысына Газадан блокаданы алып салууну талап кылбай турган болду.

2016-жылы 26-июнда Моссаддын башчысы Йоси Коэн Анкарада кесиптеши Хакан Фидан менен жолугушту. Алар жолугушууда «Түркия Хамас кыймылына Түркия аймагында «Израилге» каршы аскерий аракет алып барышына уруксат бербөөгө келишишти. Хамас дипломатиялык ишмердикти улантуу үчүн Түркиядагы кеңселерин сактап калат. «Израиль» мунун акысына Хамас жетекчилерин

Түркиядан чыгаруу талабын койбой турган болду». 2016-жылы ноябрь айында эки тарап элчилерди айырбаш кылышты. «Израиль» дипломатиялык корпусунун кызматкери Эйтан Наех Анкарада элчи болуп дайындалган болсо, Түркия Камал Вакимди «Израилге» элчи кылып жиберди.

«Израилде» 2016-жылы ноябрда басып алынган Батыш Жээкти үлкөн өрт каптады. Ошондо Түркия мамлекети өрттү өчүрүүгө жардам берүү үчүн чоң өрт өчүрүүчү самолётторду жөнөтөрүн айтты. Түркия өкмөтү өрт өчүрүү үчүн жардам көрсөткөн биринчи мамлекеттердин болду. Эрдаган өрт өчүрүү үчүн үч самолёт жиберди. Ошондо Нетаняху Түркия өкмөтү көрсөткөн жардамды жогору бааларын айткан.

Ачык-айкын көрүнүп тургандай, Эрдаган Фалестиндин 80% жери басып алынганын проблема катары көрбөйт жана «Израилди» мыйзамдуу мамлекет деп эсептейт. «Израилдин» Исра жана Миъраж жеринде бар болуу укугун моюнга алат. О.э. ал Америка айтып жаткан «эки мамлекет» чечимине чакырат жана Хамасты «Израилди» ашкере моюнга алууга үндөйт. Эрдаган «тынчтык» орнотуу үчүн тоскоол болуп жаткан яхудий турак жайларын гана проблема деп билет.

Америка элчилигинин Куддуска көчүрүлүшү:

2017-жылы декабрда Эрдаган эгер АКШ Куддусту «Израилдин» борбору деп моюнга алса, «Израиль» менен мамилелерди үзөрүн айтып коркуткан. Бирок, ал сөзүндө турбады. Себеби, Эрдаган яхудий вужуду менен алакаларды үзгөн жок жана Америкага карата позиция карманбады. Негизи Американын этегин кармаган яхудий вужудун эмес, Американы коркутуу керек эле. Эрдаган ошондо мындай кадам мусулмандарга карата «кызыл сызыктан» өтүү болуп эсептелет деген. Америка өз элчилигин Куддуска көчүрүп, Куддусту «Израилдин» борбору деп моюнга алгандан кийин Эрдаган жогорудагы сөзүн дагы кайталады. Эрдаган 2018-жылы 8-майда «CNN» телевидениесине берген маекте: «АКШнын өз элчилигин Куддус шаарына көчүрүү токтому – чоң жаңылыштык», - деди. 2018-жылы 14-майда Эрдаган Лондонго жасаган сапарында: «АКШ соңку кадамы менен чечим болууну эмес, проблема болууну тандады жана тынчтык жараянында ортомчулук кылуу ролунан айрылды», - деди.

Бирок, бул абалга таасир кылбаган курулай билдирүү болду. Эрдаган «Израилдин» Фалестин калкына карата зомбулугун сындоо үчүн Истамбулда Ислам Кызматташтык Уюму менен кезексиз саммит

уюштурду. Бул зомбулукта «Израиль» аскерлери куралынан алтымыштан ашуун фалестиндик каза болгон жана эки миңден ашыгы жараат алды. Бул окуя Газа сектору чегарасында болуп, Куддус шаарында АКШнын элчилиги ачылышы менен бир убакта жүз берген. Бирок, элди алдоо үчүн уюштурулган бул саммиттин да эч кандай таасири болбоду. Саммитте курулай каралоолор жана сындоолор гана айтылды. Саммиттин ачылышы астында Эрдаган Истамбул борборунда чогулган миңдеген демонстранттар алдында фалестиндиктерди колдоп-кубаттоого чакырып, исламий дүйнө «Куддус боюнча сыноодо ийгиликсиздикке учураганын» жана Америка элчилигинин Куддуска көчүрүлүшүн токтотуп кала албаганын айтты. Баса белгилүү зарыл, бул – көрөрман гана болуп, Фалестинге каршы тил бириктирип жаткан мусулман акимдеринин ийгиликсиздиги эле. Алардын арасында Америка кадамдарына каршылык кылбай унчукпай карап тургандары да бар, аны кескин каралап, сындагандары да бар. Эрдаган көбүнчө өзүнүн «жалындуу» сөздөрү менен мусулман дүйнөсүнө жетекчилик кылууга аракет кылат. Ал тургай, Эрдаган араб жетекчилери сыяктуу Фалестин маселесин Умматтын өмүр-өлүм маселеси деп түшүнгөн элдин сүйүүсүнө жетүү үчүн «Израиль» менен оозеки согушуп да турат.

«Кылым келишими» жана Түркиянын ага карата позициясы:

Америка президенти Трамп 2020-жылы 28-январда Вашингтондо өткөрүлгөн басма сөз конференциясында яхудий вужудунун премьер-министри Биньямин Нетаньяху менен бирге туруп «Кылым келишимин» жарыя кылды. Бул келишдин планына ылайык, туннель жана көпүрөлөр аркылуу туташкан архипелаг көрүнүшүндөгү Фалестин мамлекети курулат. Ал эми, Куддус шаары яхудий вужудунун бөлүнгүс борбору болот. Эрдаган 2020-жылы 30-январь күнү «Анадолу» маалымат агенттигинин сыйлык тапшыруу аземинде «Кылым келишими» жөнүндө мындай деди: «Куддус сатылбайт». Ал дагы мындай деди: «Алар бул «Кылым келишимин» келишим деп атап жатышат! Бул – баскынчылык долбоор», - дагы минтип кошумчалады: «Биз, Түркия калкы, бүгүн Фалестинге султан Абдулхамид II сыяктуу карайбыз».

Эскерте кетсек, султан Абдулхамид II 1883-жылы 5-мартта мыйзам долбоорун кабыл алды, ага ылайык, яхудийлердин Фалестин жерине ээлик кылуусуна жана Фалестиндин бир ууч жерин болсо да аларга сатууга тыюу салынды. Бул мыйзам Абдулхамид II 1909-жылы

тактыдан алынганга чейин өз күчүн жоготкон жок. Бул жылдары Абдулхамид II жерин сатыкка койгон фалестиндиктердин жерлерин сатып алды. Султан Абдулхамид II 1896-жылы сионисттер кыймылынын башчысы Теодор Герцлдин Фалестинди сатуу жөнүндөгү сунушун четке каккан. Герцль Фалестинде сионисттердин мамлекетин курууну каалаган. Ошондо султан Абдулхамид II Герцлге минтип жооп берди: «Мен бул жерлердин (Фалестиндин) бир ууч жерин да сата албайм. Себеби, ал жер мага таандык эмес, ал Усманий мамлекеттин мүлкү. Аллахка ант, эгер силер денемди майдалап кескилеп салсаңар да Фалестин жеринин бир ууч жерин да сатпайм». Чынында султан Абдулхамид II Фалестинди, Куддусту жана Масжидул Аксаны коргоду о.э. Герцль сунуштаган «Кылым келишимин» четке какты. Сионисттердин арзуусу Усманий Халифалык кулатылгандан кийин гана жүзөгө чыкты. Эрдаган «Кылым келишимине» каршы эмне кылды, күндөн-күнгө узарып жаткан «кызыл сызыктарды» айтуудан башка эч нерсе кылбады.

Эрдагандын Сирияга маселесине карата позициясы:

Эрдаган 2012-жылы 5-сентябрда мындай деген: «Аллах кааласа, биз жакында Дамаскка барабыз жана ал жердеги боордошторубузду кубануу менен кучагыбызга алабыз, ал күн алыс эмес. Биз жакында Салахиддин Айюбийдин күмбөзү астында «Фатиханы» окуйбуз, Умавий мечитинде намаз окуйбуз. Биз жакында Билал Хабаший, Ибн Арабийдин күмбөзү алдында, Сулаймания мечитинде боордошторубуз үчүн эркин дуа кылабыз». Бирок, алардын бири да жүзөгө чыкпады. Тескерисинче, Эрдаган Американын Сириядагы планын т.а. Сирия режимин кулодон сактап калуу планын ишке ашырды. Бул багытта Түркиянын эң көзгө көрүнгөн иши ушул болду: Түркия ага лоялдуу согушкерлерди ИШИМге каршы согушуу үчүн Эл-Баб шаарына көчүрдү. Ошол учурда Халабдагы фронттор колдоп-кубаттоого жана согушкерлерге абдан муктаж эле. Анткени, Халабдын курчоосу 2016-жылы февралдан башталып, 2016-жылдын декабрына чейин т.а. Халаб Сирия режиминин колуна өткөнгө чейин уланды. Орустар менен түрктөрдүн ортосунда түзүлгөн келишимдин алкагында Эл-Баб шаарын түрктөргө берүүнүн акысына Халаб режимге тапшырылганы баарына белгилүү болуп калды. Эл-Баб согушу үч ай уланды жана 2017-жылы 23-февралда Түркияга караштуу «Фурат калканы» күчтөрү шаарга киришти.

Ошентип, Түркия ИШИМге жана күрттөргө каршы согушуу аркылуу Сирия жерлерине кожоюндук кыла баштады. Бул нерсе башка

турмуштук маанилүү региондорго кеңейип жаткан Сирия режимине ыңгайлуу болду. Мына ушундайча, Сирия режими 2018-жылы март айынын аягында Чыгыш Гутаны ээледі. Андан мурун т.а. 2018-жылы март айынын ортолорунда «Зайтун бутагы» амалиятын аткарып жаткан түрк күчтөрү Афринди ээледі. Түркия жана анын союздаштары Раъсул Айн жана Тал Абяздагы күрттөргө каршы алып барган «Тынчтык булагы» деп аталган согушта да дал ушул сценарий кайталанды. Муну менен Түркия бүткүл чек араны көзөмөлгө алды. Ошол эле учурда, күрттөр ээлеп турган кеңири аймактар согушсуз Сирия режиминин колуна өттү. Ошентип, Түркиянын иш-аракеттери артынан аймактар Сирия режиминин колуна кайтарылды. Бул бир тараптан, экинчи тараптан, Сирия козголоңундагы калган топтор үстүнөн толук көзөмөл орнотулду. Алардын акыркысы Хаят Тахрир Шам болуп, бул иштер Идлиб окуялары, Сочи келишимин аткаруу жана келишимге каршы чыккан ар кандай үндү бастыруу үчүн болгон келишимдер аркылуу жүзөгө чыкты. Хаят Тахрир Шам адамдарды козголоңдун багытын режимди кулатууга каратууга, чет элдик таасирден алыс болууга жана эл аралык айла-амалдуу келишимдерди четке кагууга чакырган Хизб-ут-Тахрирдин отуздан ашуун жигиттерин камакка алды.

Түркия Россия жана Иран менен келишип Идлиб вилаятында, Хама шаарынын айланасында жана Халабда 12 күзөтүү пунктун орнотту. Максат Сирия режими менен оппозицияны бөлүп турган аймактарда «кескиндикти жумшартуу» жөнүндөгү келишимди жүзөгө чыгаруу болду. Акыбетте Түркия бул региондорго «кескиндикти жумшартуу» келишимин ишке ишке ашыруу үчүн кирди. Бирок, кескиндикти жумшартуу жалаң бир тараптуу жүз берди. Себеби, Сирия режими жана анын союздашы болгон Россия кепил эсептелген Түркия көзү алдында кыргынды уланта берди. Сирия режими мурун Сирия оппозициясы көзөмөлдөгөн региондорду ээлей баштады.

Сирия региондору Россия-Түркия келишимдери аркылуу Сирия оппозициясынын колунан чыга баштады. Бул келишимге ылайык, биргелешкен патруль алып барыла турган болду. Москва мында козголоңчу топтордун көзөмөлдөгөн жерлерди өз көзөмөлүнө алууга аракет кылды. Алардын акыркысы Идлиб вилаятындагы Сирия козгоңунун акыркы таянычы болгон Сарокиб шаары болду. Белгилүү болгондой, терроризмге каршы күрөшүү үчүн – Эл-Баб шаарында болгондой – курулай шылтоолорду колдонуу керек. Дүйнө мамлекеттери ИШИМге каршы күрөшүүгө келишишти. Акыйкатта

болсо, Башар Асаддын союздаштары менен биргеликте терроризмге каршы күрөшүү шылтоосу астында козголоңчуларды кыргын кылуу үчүн ИШИМдин Сирия шаарларынын ичине киришине жашыл чырак жандырылган.

Эрдагандын Сирияда жасаган иштери Ислам динине кыянаттык жана мусулмандарга каршы кылмыш болуп эсептелет. Себеби, ал козголоңдун жеңилүүгө учурашына биринчилерден болуп салым кошту. О.э. ал Россиянын ар бир аракетине шериктеш болуп, аны колдоп жатат. Ага карабастан, адамдар Эрдагандан үмүт кылып, ошол эле учурда, Россия жана Иранды Умнаттын душмандары деп эсептеп жатышканына таң каласың.

Эрдаган Халаб шаарын Башар Асад режимине тапшырды. Бул шаар бир нече жылга чейин Башарга, анын колдоочулары Россия жана Иранга, анын жалданма согушкерлерине моюн сунбаган эле. Эрдаган режим жана анын партиясы Халабга каршы чабуул баштаганда «Фурат калканы» операциясын баштады. Башкача айтканда, Халаб жана анын калкы жардамга муктаж болуп турганда согушкерлерди башка тарапка бурду. Натыйжада, силер күбө болуп турган окуялар болду.

Америка (жана анын жан жөкөрү Россия) Шам тогуту болгон малайын кулатууга аракет кылбаганы баарына белгилүү болду. Тескерисинче, Америка козголоңго чекит коюп, абалды 2011-жылдагы абалда кайтармакчы. «Асад калат же бүткүл өлкөнүн күлүн асманга сапырабыз» деген ураандын чыныгы жаратуучусу Америка. Учурда Америка баштаган ишине чекит коймокчу. Ыктымал, Сириянын түндүгү ушул козголоңдун акыркы чеби болушу мүмкүн.

Эң кооптуусу, Путин менен Эрдагандын ортосунда түзүлгөн келишимдер. Эрдаган ага малай топторду манипуляция кылуу вазыйфасын мыкты аткарды. Натыйжада, Россия жана Сирия режими региондорду биринин артынан бирин колго алып, көзөмөл орнотту. Бул оюнга чекит коюу үчүн өз региондорун коргоого тийиш топтор көзөмөлдөгөн аймактарда адамдарга, мектептерге, базарларга жана ооруканаларга бомбалар жаадырылууда. Натыйжада, кырдаалды көзөмөлгө алууга мүмкүн болбогон башаламандык жаралууда. Бул жагдай калган нерсени бүтүндөй ойрон кылбаш үчүн багынып берүүгө чакырык жолдоого үндөйт. Мына ошондо Женева, Сочи жана Астана кыянаттары козголоңдун жана адамдардын максатына айланат. □

АДАМ ИСЛАМ КӨЛӨКӨСҮНДӨ ГАНА ЖАКШЫ ЖАШООСУ
МҮМКҮН. ААЛАМДАР РОББИСИНИН ДИНИНЕ ШАШЫЛГЫЛА

«Жаратуу да, буйруу жана Жалгыз Аллахка таандык»

Зинат Самит

Аллах барлыкты жана тирүүлүктү жаратып, алардын ар бирине түзүм жана эреже белгиледи. Барлык да, тирүүлүк да ушул түзүмгө ылайык жүрөт жана андан чыгып кете албайт. Мисалы, жер өз огунда жана күн айланасында айланат. Анын айлануусу токтошу жана багытын өзгөртүшү мүмкүн эмес. Тирүүлүк адам, айбан жана өсүмдүктөрдө көрүнөт. Анын башталышы «пайда болуу жана өсүү» болсо, аягы «өлүм жана чирип жок болуу». Тирүүлүк белгиленген ушул түзүмдөн четке чыкпайт. О.э. Аллах адамды жаратып, аны азиз кылды жана ага акыл ниъматын берүү менен өтө көп жандыктардан абзел-үстөм кылды.

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾

«Чындыгында, Биз Адам балдарын азиз кылдык жана аларды кургактыкка жана деңизге чыгарып койдук о.э. аларга пакиза нерселерден ырызкы бердик жана аларды Өзүбүз жараткан абдан көп жандуулардан абзел кылдык» [17:70]

Адам ага берилген ушул акыл ниъматы жардамында турмушту тартипке салуу үчүн Аллах ага белгилеген түзүмгө ээрчүү менен, андан четке чыгып башка түзүмгө ээрчүүнү ажырата билет. Аллах Таала айтат:

﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾

«Чындыгында, Биз аны ал шүгүр айтуучу мусулман болсо да жана шүгүрсүз кафир болсо да жолго хидаят кылдык» [76:3]

Аллах белгилеген мыйзамдарга ээрчүү менен, ушул роббаний мыйзамдарды таштоо, каалоо-нафсиге о.э. адамдар тарабынан түзүлгөн мыйзамдарга ээрчүүнүн ортосунда адамга тандоо берилген. Бул тандоо адам турмушунун жыйынтыгын белгилейт.

﴿فَأَمَّا يَا تَبِيتُكُمْ مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿٦٧﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾

«Айтты: Экөөңөр тең түшкүлө. Айрым айрымдарына душман. Анан, силерге Мен тараптан хидаят келгенде ким

Менин хидаятыма ээрчисе, жолдон адашпайт жана бактысыз болбойт. Ким Менин эскертмемден баш тартса, анда, албетте ал үчүн бактысыз турмуш болот жана Биз аны Кыямат күнүндө сокур абалда тирилтебиз»» [20:123-124]

Ислам бүткүл адамдарга хидаят жана рахмат катары жиберилген эң соңку рисалат болушу үчүн Аллах Таала Өз Пайгамбары ﷺ ды Ислам рисалаты менен жиберди.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

«Чынында Биз сени бардык ааламдарга рахмат кылып жибердик» [21:107]

Аллах Пайгамбар ﷺ ды бул диндин кеңири көлөмдүү турмуш манхажы экендигин, бул манхаж турмуштун өз ара байланыштуу, ажырагыс жактарын өз ичине алышын жана адамзат турмушун тартипке салып, адамдын бардык муктаждыктарын камсыздашын адамдарга баяндап бериши үчүн жөнөткөн. Ислам – өзүнүн кеңири көлөмдүүлүгү жана вакиыйлиги менен өзгөчөлөнүп турган, адамзат турмушундагы бардык проблемаларды туура чечкен түзүм жана мыйзамдар бар болгон жетик дин.

Ислам барлык, тирүүлүк жана адамдын жаратуучусу, махлукаттарынын иштерин тартиптештирүүгө кудуреттүү, кабардар жана Хаким зат тарабынан түшүрүлгөн дин. Ислам роббаний манхаж болуп, адамдар ушул динде гана алар үчүн мыйзамдарды белгилеген Аллах Субханаху ва Таалага ибадат кылышат. Башка түзүмдөрдө болсо, адамдар өздөрүнө робби кылып алган башка нерселерге ибадат кылат жана өздөрү үчүн белгиленген инсан ойлоп тапкан мыйзамдар негизинде жашайт.

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهَيْبَتَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

«Алар Аллахты коюп өздөрүнүн даанышмандарын, рахибдерин жана Масих ибн Марямды кудай деп билишти. Акыйкатта болсо, жалгыз Аллахка гана пенделик кылууга буюрулушкан эле. Эч бир илах жок, Ал Өзү гана бар. Ал алардын шериктеринен таза» [9:31]

Ислам Аллахтан башкасына кулдук кылуунун бардык түрлөрүн бекер кылуу о.э. бүткүл нерсе Анын колунда экенин баян кылуу үчүн келди.

﴿أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾

«Аллахтын дининен бөлөк динди каалашабы?! Акыры асман жана жердеги бардык жанзат кааласа-каалабаса да Ага моюн сунуп турат го! Ошолор да Ага гана кайрылышат го!» [3:83]

Ислам дини Аллах Өз пенделеринин жаңыланып турган жашоосунда өзгөргүс манхаж болушу жана адамдардын турмушу анын айланасында айланышы үчүн тандаган дин.

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

«Бүгүн силерге диниңерди толук кылдым, ниъматымды кемчиликсиз, толук кылып бердим жана силер үчүн Исламды дин кылып тандадым» [5:3]

Ислам анык, ачык-айкын манхаж болуп, адамдарга жол көрсөтөт жана аларды амандык жээгине алып барат. Ислам акыйкат болуп, инсан ага муктаж болбостугу жана ансыз жашашы мүмкүн эмес. Инсан динден жүз үйрүү жана адамдар тарабынан түзүлгөн мыйзамдар астында жашоонун акыбетинде жолуккан кырсыктар буга ачык далил.

Адам ушул акыйкат менен гана Роббисин ыраазы кыла турган жана эң жакшы сыйлыкка жете турган мусулман болуп жашайт. Эгер, андан жүз үйрүп чегинсе жана адамдар тарабынан орнотулган башка түзүмдөргө жүздөнсө, ал кайра жахилиятка кайтып бактысыздыкта азап тартып жашайт. Адам Аллах жараткан махлуктарга шайкеш болгон Исламды таштап, башка түзүмдү түзүп бериши үчүн мухтаж жана кемчиликтүү адамга кантип кайрылышы мүмкүн?! Туура, канааттандыруу, фитратка жана барлык мыйзамдарына ылайык келген жашоо таризин таштап, азаптуу, барлык жана турмуш мыйзамдарына тескери жашоо таризин кантип ээрчиши мүмкүн?! Кызыкчылыктарга карап өзгөрүүчү, проблемаларга чечим берүүгө алсыз кемчиликтүү мыйзамдарды ээрчип, жаратуучунун өзгөргүс, жетик мыйзамдарынан кантип жүз үйрүшү мүмкүн?!

Ислам келгенден тартып, душмандар ага жана аны ээрчигендерге каршы чабуул кылууну токтоткон жок. Анткени, акыйкат менен батыл ортосундагы күрөш Кыямат күнүнө чейит токтобойт. Батыштын Исламга каршы күрөшү роббаний мыйзамдарды аткарууга негизделген мамлекетке сокку берүүгө багытталды. Ушул себептен улам, ал мусулмандарды бөлүп ыдыратты, аларды Батыштын буйруктарын жана пландарын ишке ашыра турган рувайбизалар башкарган мамлекетчелерде жашай турган кылды. Батыш Ислам мамлекетин кулатып, өзүнүн динди турмуштан бөлүүгө негизделген маданиятын жайды, Исламды

мечиттерге жана ибадаттарга чектөөгө аракет кылды. Исламды турмуштан четтетип, турмушка аралашпай турган, турмушту тартипке салбай турган кылуу үчүн, кала берсе, Исламды ар кандай вакиый аракеттен четтетүү үчүн аны тар чөйрөгө чектөө үстүндө тынымсыз аракет кылды.

Ошентип, Батыш Исламды мамлекеттен бөлүүдө чоң ийгиликке жетишти жана бул яхудий Мустафа Кемалдын колу менен ишке ашты. Ушундайча Ислам турмушту бакшаруудан четтетилди, анын ордуна Батыш түшүнүктөрүнө таянган түзүмдөр орнотулду. Батыш түшүнүктөрү Ислам түшүнүктөрүнүн ордун ээлеп, өкүмдар түшүнүктөргө, Батыштын мыйзамдары болсо адам проблемаларынын чечимине айланды.

Батыштын хазараты жана мыйзамдары астында бүгүнкү күндө дүйнө кайгылуу абалда жашап жатат. Конституция жана мыйзамдар адамзат азап тартып келе жаткан проблемаларга чечим берүүгө алсыздык кылышы натыйжасында аларга киргизилип жаткан оңдоолор-өзгөртүүлөр ушул кайгылуу абалдыдын бетин ачып берет:

– Жакырчылык: БУУнун өнүгүү программасы жарыялаган «2019-жылдагы түрдүү даражадагы жакырчылык көрсөткүчү» ушуну ырастоодо: изилдөө өткөрүлгөн 101 мамлекетте (алардын арасында 31инин улуттук кирешеси төмөн, 68и улуттук кирешеси орто жана 2сү улуттук кирешеси жогору болгон мамлекеттер) 1.3 миллиард адам «түрдүү даражадагы» жакырчылыктан кыйналууда.

– Жумушсуздук: «Учурда дүйнөдө иштеп жаткан 3.3 миллиард адамдын арасынан көпчүлүгү өз кирешелеринин келечеги үчүн ишеничсиздик менен жашап жатышканына тынчсызданып жатабыз. Алар өздөрүнө ылайык болбогон келишимдер негизинде иштешет. Биз муну билебиз. Себеби, алар бул ишти өз каалоолору менен камсыздашпаганын айтышууда. Алар убактылуу же жарым күндүк жумуш орундарына ыраазы болууга мажбур. Муну менен бирге, туруктуу же толук күндүү жумуш орундарына ээ болуу мүмкүнчүлүгүн күтүшүүдө». (Демиан Гримшоу, «Эл аралык Эмгек Уюмунун» изилдөөчү бөлүмүнүн директору).

– Ачарчылык: Дүйнөлүк Саламаттыкты Сактоо Уюмунун 2018-жылдагы отчетуна ылайык: «Учурда 821 миллион адам ачарчылыктан, 150 миллион бала бою өспөй калуудан жабыркайт. Бул болсо, ачарчылыкты жоюу планын коркунуч астына коёт».

– Дүйнө байлыктарынан көбүрөөк үлүштү алууга, ал тургай, миңдеген адамдар өлтүрүлүп, миллиондогон адам качкынга

айланса да өлкөлөр үстүнөн өз өкүмдарлыгын орнотууга аракет кылып жаткан капиталисттик мамлекеттер башкарып жаткан согуш жана талаштар: «Сирия байкоо уюмунун маалыматына ылайык, согуш башталгандан тартып 2018-жылдын мартына чейин өлгөндөрдүн саны 511 миң кишиге жеткен. БУУнун качкындар боюнча жогорку комиссары айтышынча, бир нече жылга уланган согуштардын натыйжасында, ички качкындар 6.6 миллионго, бүткүл дүйнөдөгү качкындар 5.6 миллионго жеткен».

Адам (эркек же аял, бала же улуу киши болушуна карабастан) бир топ проблемалар жана кыйынчылыктар кысымында жашап жатат. Адам ушул өкүмдар түзүмдө бул проблемалардын чечимин таба албай жатат. Кала берсе, ушул түзүмдүн үстүндө тургандардын ач көздүгү жана ырайымсыздыгы көбөйгөн сайын абал дагы да оорлошууда. Капитализмде кулоо белгилери пайда болгонунан жана ал жан чыгуу абалына келип калганынан коркууга түшкөн капиталисттер анын денесиндеги клеткаларды жаңылоо о.э. көп жашашын камсыздоо үчүн капитализмдин денесине кан коюу аракеттерин эки эсеге көбөйтүшкөн.

Бузгунчу мыйзамдарды оңдоо о.э. адамдын жашоосунда жүз берип жаткан өзгөрүүлөргө жана өнүгүүлөргө аларды ылайыктоо үчүн алып барылып жаткан тынымсыз аракеттер бул түзүмдүн о.э. адамдар тарабынан түзүлгөн башка түзүмдөрдүн жараксыздыгын далилдеди. Т.а. бул түзүм жана башка адамдар тарабынан түзүлгөн түзүмдөр адамды ар кандай абалда жана ар кандай убакта бактылуу кылууга кудуреттүү боло турган түпкү чечимдерди сунуштай албайт. Бул ушуну көрсөтөт: адам узак убакыт роббаний манхажсыз жашоого жана ага муктаж болбоого кудуреттүү эмес. Адам кызыкчылыгына жана каалоосуна карап өзгөрө турган, алсыз жана кемчиликтүү манхаждын көлөкөсүндө жашап, илим, жетиктик, кудурет жана хикмат ээси болгон Роббисинин манхажын кантип ташташы мүмкүн?!

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾

«Айткын: «Асман жана Жердин Роббиси ким?» «Аллах», деп жооп кыл: «Анан, ошол Аллахты коюп, ал тургай, өздөрүнө да пайда алып келүүгө кудурети жетпеген буттарды карманып алдыңарбы?» деп сурагын»

[13:16]

Роббаний манхаж инсан өзгөргүс гарыйзаларга жана узвий муктаждыктарга ээ экендигин о.э. аларды кандыруунун жолу да өзгөрбөшүн жана өнүкпөшүн билген Зат тарабынан келген болсо, адам андан кантип баш тартышы мүмкүн?! Мисалы, адамдагы мүлккө ээ болуу мухабаты эч качан өзгөрбөйт. Себеби, мүлккө ээлик кылуу адамдын гарыйзаларынын бири болуп, адам бул гарыйзаны түрдүү жолдор жана каражаттар менен кандырат. Тарыхта адам төөгө ээлик кылууга аракет кылган болсо, бүгүнкү күндө унаага ээлик кылууга аракет кылат. Тарыхта адам чатырда жашаган болсо, бүгүн үйлөрдө жана сарайларда жашап жатат. Тарыхта жерде уктаган болсо, бүгүнкү күндө керебеттен пайдаланууда... Бул жерде өзгөрүү муктаждык жана гарыйзада эмес, узвий муктаждыкты жана гарыйзаны кандыруу каражатында болууда. Себеби, узвий муктаждык жана гарыйзалар туруктуу болуп, өзгөрбөйт...

Адам кеңири көлөмдүү, жетик роббаний түзүмдү башарий (инсан түзгөн) түзүмгө кантип алмаштырышы мүмкүн?! Акыйкатта болсо, башарий түзүм адамдын маңызын түшүнүүгө алсыздык кылып, анын гарыйза жана узвий муктаждыктарын өнүгүп өзгөрөт деп эсептеген, гарыйза жана узвий муктаждыктарды инсандын өзгөргүс табияты экендигин түшүнүп жетпеген адамдар тарабынан түзүлгөн. Инсан жаратылгандан баштап, жейт, ичет, даарат кылат, уктайт, кийим киет жана мүлккө ээлик кылат... Бүгүнкү күнгө чейин адам ушул муктаждыктарды жана гарыйзаларды кандырууга аракет кылып келүүдө. Адам өзүн акыйкаттан чыгарып батылга жана жахилиятка кайтара турган манхажды кантип тандашы мүмкүн!

Британиялык жазуучу Пол Мейсон «Капитализмден кийин» деген китебинде капитализмдин өлүп бара жатканын баса белгилеген. Ал капитализмди «ылайыкташуу кудуретинин эң акыркы чегине жеткен ылайыкташуучу, башаламан түзүм» деп эсептеди. Түпкүлүгүндө, капитализм ылайыкташуучу, адамзатка карата жасаган каталарын жана кылмыштарын оңдоо кудуретинин эң соңку чегине жетти о.э. турмуш Ислам менен гана оңдолушу ачыкка чыкты. Душмандар бул динди адамдардын турмушунан бөлүп салышкан болсо да, алар мында ийгиликсиздикке учурашты. Себеби, ибадат пенденин табигый мүнөзү болуп, Аллах аны ушул табиятта жараткан. Аллах адамдар үчүн тандаган эң жакшы нерсе Ислам жана алар Исламсыз жашашы мүмкүн эмес. Себеби, Ислам акыйкат дин болуп, андан адамдын жаралышынын акыйкаты жана анын жаралышынан көздөлгөн максат жөнүндөгү кеңири көлөмдүү түшүнүктөр келип чыгат. Ислам турмуш майданындагы бардык иштер үчүн чечимдерди сунуштап, адамдын өзү

менен, башка адамдар менен жана жаратуучусу менен болгон алакасын баян кылган, ал үчүн өкүмдөрдү белгилеп берген. Адам ушул өкүмдөргө ылайык өзүнүн саясий, экономикалык жана социалдык турмушун бекем тартипке салат. Ислам улуу Жаратуучунун алдынан келген дин болуп, Ал узак убакыт караңгылыкта жашаган адамдардын жолун жарык кылуу үчүн аны өз Пайгамбары ﷺ га түшүрдү. Адам ушул динден жүз үйрүгөн күндө кайра караңгылыкка кайтты, чечимдерди сунуштоого алсыздык кылып, банкротко учураган капитализм түзүмүнүн көлөкөсүндө проблемалар баткагына малынды.

Капитализм ийгиликсиздикке учурагандан кийин, анын башында турган кылмышкерлер туура жолго жана бул жолдо кайраттуу тургандарга душмандыктарын ачык жарыялашты. Бул залымдер жана алардын тарапкерлери мусулмандарды дагы да көбүрөөк акаараттай турган, кыргын кыла турган, ар-намыстарын тебелей турган, ал тургай, күнөөсүз наристелердин канын төгө турган болушту. Бирок, алардын күнү бүтүп жатканына, Аллахтын урухсаты менен нусрат жакын экендигине болгон ишеним мусулмандардын калыс перзенттерин исламий жашоону кайрадан баштоо, чыныгы бейпил турмуш болушун бул залымдерге жана бүткүл адамзатка көрсөтүү үчүн кайраттуу аракет кылууга үндөдү.

Биз адамдар үчүн түшүрүлгөн эң жакшы даъватты жеткирүүчү катары Аллахтын жардамына жана нусратына толук ишенимде болушубуз лазым. Биз толук ишенимде болушубуз зарыл, Ислам хазараты өлбөйт жана анын өлүшү да мүмкүн эмес. Себеби, ал ааламдар Роббиси Өз пендеси үчүн тандаган жакшылык. Жашоо Ислам көлөкөсүндө о.э. Аллахтын урухсаты менен Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалык мамлекетинде аткарыла турган шарый өкүмдөрдүн көлөкөсүндө гана жакшы болот.

Эй, өз динин ойлогон калыс мусулман!

Аллах түшүргөн шариат менен башкарчу Ислам мамлекетин тикелөө үчүн Хизб-ут-Тахрир менен бирге аракет кылууга шашылгыла. Ошондо гана силер Роббиңерди ыраазы кыласыңар жана Ал да силерди ыраазы кылат.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَٰهٌ مُّحْتَشَرُونَ﴾

«Эй момундар, Аллах жана Анын пайгамбары силерди түбөлүк жашоо бере турган нерсеге чакырганда, аны кабыл алгыла жана билип койгула, шек-күмөнсүз, Аллах ар бир киши менен анын жүрөгүнүн ортосун ээлеп турат. Албетте, Анын алдына топтолосуңар»

[8:24] □

ХАЛИФАГА БАЙЪАТ БЕРҮҮНҮН ТУУРА КӨЗ КАРАШЫНЫН ЖОКТУГУ ЖАНА АНЫ ТҮШҮНҮҮНҮН ЗАРЫЛДЫГЫ

Сулайман Мухажирий – Яман

Миладий 2011-жылы Тунис, Мисир, Яман, Ливия жана Шам Сириясында өкүмдар режимдердин кулашын талап кылган козголоңдор жүз берди. Бирок, бул козголоңдор колонизатор кафир Батыштын өкүмдарлыгынан азат болуу, Батышка малай режимдерди кулатып, Ислам башкаруусун тикелөө максатына жете албады. Ошондуктан, бул козголоңдор кайталанып, Судан, Алжир, Ливан жана Ирак сыяктуу өлкөлөргө кеңейгенин көрдүк. Козголоңдор дагы эле уланууда, көздөлгөн максатына жана умтулуусуна жетүү үчүн кайталанып кеңейүүдө. Бирок, ушул козголоңдордун көздөгөн максатка жете албагандыгынын себептеринин бири – мусулмандарда байъат түшүнүгүнүн жоктугу. Токсон тогуз жылган бери Халифалык мамлекети жок болгондуктан мусулмандарда байъат түшүнүгү унутулду. Бул болсо, мусулмандардын байлыктары талап-тонолушуна, козголоңдору тартып алынышына, ыйык жайлары акааратталышына жана өзүлөрүнүн канын төгүшүнө алып келди. Ошентип, абал өзгөрбөдү, режимдер кулабады.

Алгач, байъат негизги шарый хукмга т.а. Халифалыкка байланыштуу шарый хукм экендигин айтып өтүү керек. Кийин, мусулмандарга байъат түшүнүгүн о.э. Куръан, Сүннөт жана сахабалар ижмасында байъаттын важибдиги жөнүндө келген далилдерди түшүндүрүү لازым. Такийюддин Набаханий рахимахуллох «Исламий шахсия» китебинни экинчи бөлүгүндө мындай дейт: «Байъат бардык мусулмандарга фарз жана ал ар бир мусулмандын – эркек болобу, аялбы, айырмасыз – акысы. Анын фарз экендигине келсек, ал тууралуу көп хадистер далил. Ибн Умар риваят кылган хадисте Набий ﷺ айтат:

«وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّةً»

«... Ким мойнунда байъат жок абалда өлсө, ал жахилият өлүмү менен өлүптүр». Байъаттын мусулмандар акысы экендигине келсек, байъат вакиълиги буга далалат кылат. Себеби, байъат мусулмандар тарабынан халифага берилет жана ал халифа тарабынан мусулмандарга берилбейт». Мындан көрүнүп тургандай, байъат эки тараптын ортосунда түзүлгөн келишим болуп, ал ыраазылык жана ыхтыяр менен түзүлөт.

Байъат Куръанда жана хадиси шарифте келген. Аллах Таала айтат:

﴿يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعُنكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ مُّبِينٍ﴾

«Эй пайгамбар, эгер сенин алдыңа момун аялдар келишип, сага Аллахка эч бир нерсени шерик кылбастыгына, уурулуп кылбастыктарына, зына кылбастыктарына, өз балдарын өлтүрбөстүктөрүнө жана кол-буттары ортосунда токуп ала турган ушак-жалааны кылбастыктарына, дагы кандайдыр бир жакишы иште сага моюн сунбайтык кылбастыктарына байъат беришсе, сен алардын байъаттарын кабыл алгын» [60:12]

﴿إِنَّ الدِّينَ يُبَايِعُوكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ﴾

«Чындыгында сага байъат бергендер шек-күмөнсүз Аллахка байъат беришет. Аллахтын колу алардын колдорунун үстүндө болот. Эми ким (байъатын) бузса, анда, ал бир гана өз зыянына бузат. Жана ким Аллах менен убада-шерт кылган нерсесине бапаа кылса, анда (Аллах) аны ажр-сыйлык тартуу кылат»

[48:10]

Бухарий Убада ибн Самиттен риваят кылган хадисте Убада айтат: «Биз Расуллалах ﷺ га (буйрукка) кубансак да, кубанбасак да, оор болсо да, женил босо да кулак салып итаат кылууга, ишти өз ээсинен талашпоого жана каерде болбосун, Аллахтын жолунда жемелөөчүнүн жемесинен коркпой акыйкатты аткарууга жана айтууга байъат бердик». Бухарий Абу Хурайра رضي الله عنه дан риваят кылган хадисте Расуллалах ﷺ айтат:

﴿ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ عَلَىٰ فَضْلِ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ يَمْنَعُ مِنْهُ ابْنُ السَّبِيلِ، وَرَجُلٌ بَاعَ إِمَامًا لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا لِدُنْيَاهُ، إِنْ أَعْطَاهُ مَا يُرِيدُ وَفِي لَهُ وَإِلَّا لَمْ يَفِ لَهُ، وَرَجُلٌ يُبَايِعُ رَجُلًا بِسِلْعَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَخَلَفَ بِاللَّهِ لَقَدْ أُعْطِيَ بِهَا كَذَا وَكَذَا فَصَدَّقَهُ، فَأَخَذَهَا، وَلَمْ يُعْطَ بِهَا﴾

«Үч киши бар, Аллах Кыямат күнүндө аларга сүйлөбөйт, аларды тазалабайт жана алар үчүн катуу азап бар: 1) жолдо ашыкча суусу болсо да, аны жолоочуга бербеген киши, 2) Имамга дуня үчүн гана байъат берип, эгер Имам ага каалаганын берсе гана байъатына бапаа кылган жана эгер

бербесе бапаа кылбаган киши, 3) бир киши товарын сатып жатып: «Мен муну баланча баага сатып алгам», - дейт, түпкүлүгүндө ошол баага албаган болсо да Аллахка ант ичип айтат, экинчи киши ага ишенип, аны алат».

Бухарий Абдуллах ибн Умар رضي الله عنهдан риваят кылган хадисте Абдуллах رضي الله عنه айтат: «Эгер, биз Расулуллах ﷺга байъат берсек, ал: «Чаман жеткичекти», деп айтар эле».

Бухарий Жарир ибн Абдуллахтан риваят кылган хадисте Жарир ибн Абдуллах айтат: «Мен Набий ﷺга кулак салып, итаат кылууга жана ар бир мусулманга жакшы мамиледе болууга байъат бердим. Ал: «Күчүң жеткичекти», деп айтты».

Бухарий Жунада ибн Абу Умайядан риваят кылган хадисте Жунада айтат: «Убада ибн Самит ооруганда, биз анын алдына кирип: «Аллах сага шыфаа берсин, сен Расулуллах ﷺдан уккан жана Аллах аны сага пайдалуу кылган хадисти айтып бер», - дедик. Ал мындай деди: «Бизди Набий ﷺ чакырды, биз ага байъат бердик. Ал бизге шарт кылган нерселер ичинде: (иш ээлеринин буйруктарына) кубанганыбызда да, (буйруктарын) жактырбаганыбызда да, алар биздин акыбызды тартып алса да кулак салып, итаат кылууга, ишти өз ээсинен талашпоого байъат беришибизди айтты. Дагы: «Силерде ал жөнүндө Аллахтан (келген) хужжат болгон ачык куфрду көрсөңөр гана (итаат кылбайсыңар)», - деди».

Бухарий Али ибн Абдуллахтан, ал Абдуллах ибн Язидден, ал Абу Айюбдун уулу Саидден, ал Абу Укайл Зухра ибн Муаббаддан, ал чоң атасы Абдуллах ибн Хишамдан (Абдуллах ибн Хишам Набий ﷺды көргөн) риваят кылат: «Абдуллах ибн Хишамдын энеси Зайнаб бинти Хамид аны Расулуллах ﷺ алдына алып барып: «Оо, Расулуллах, ал сизге байъат берет», деди. Ошондо Набий ﷺ: «Ал жаш», - деп башын сылады жана ага дуа кылды».

Булар – байъат халифаны тикелөөнүн тарыйкаты экенин ачык-айкын баян кылган хадистер. Убада ибн Самиттин кулак салып, итаат кылууга байъат бергендиги жөнүндөгү хадис – акимге байъат кылууну түшүндүрөт. Абдуллах ибн Хишамдын хадисинен – ал балагатка жетпегендиги үчүн байъаты четке кагылганы түшүнүлөт. Бул болсо, шариятка негизделген башкарууга байъат берүүгө далалат кылат. Абу Хурайранын хадисинде Имамга байъат берүү жөнүндө ачык айтылып жатат. Хадисте «Имам» сөзү накра болуп келген, андыктан, бул ар кандай имамга байъат кылууну түшүндүрөт.

Имамга байъат кылууга ишара кылган башка хадистер да бар. Сахиhi Муслимде келишинче, Абдуллах ибн Амр ибн Ас Расуллaх ﷺдан:

«وَمَنْ بَايَعَ إِمَامًا فَأَعْطَاهُ صَفْقَةً يَدِهِ وَتَمَرَةً قَلْبِهِ فَلْيُطِعْهُ إِنْ اسْتَطَاعَ، فَإِنْ جَاءَ آخَرَ يُنَازِعُهُ فَاضْرِبُوا عُنُقَ الْآخَرِ»

«Кимде-ким бир имам менен байъатташып, ага колун жана жүрөгүнүн төрүн берсе, колунан келгенче ага итаат кылсын. Эгерде башка бирөө келип, аны менен имамдыкты талашса, анын башын алгыла». (Муслим риваяты).

Муслим Абу Саид Хидрийден, ал Расуллaх ﷺдан:

«إِذَا بُويعَ لِخَلِيفَتَيْنِ فَاقْتُلُوا الْآخَرَ مِنْهُمَا»

«Эгер, эки халифага байъат берилсе, алардын экинчисин өлтүргүлө», - деп айтканын риваят кылган.

Абу Хазимден риваят кылынат: «Мен Абу Хурайра менен беш жыл бирге болдум. Андан Расуллaх ﷺдын мындай деп айтканын уктым:

«كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ، كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ، وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي، وَسَتَكُونُ خُلَفَاءَ فَتَكْتُمُونَ، قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: فَوَا بَيْعَةِ الْأَوَّلِ وَالْأَوَّلِ، وَأَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ سَأَلَهُمْ عَمَّا اسْتَرَعَاهُمْ»

«Бани Исраилге пайгамбарлар саясат жүргүзүшкөн. Качан бир пайгамбар өлсө, артынан башка пайгамбар келген. Менден кийин болсо пайгамбар жок. Халифалар болот жана алар көбөйүп кетет». Ошондо: «Бизге эмнени буюрасыз?», деп сурашканда, айтты: «Биринчисинин, биринчисинин гана байъатына бапаа кылгыла жана алардын акыларын бергиле. Анткени, Аллах алардан жаранды кандай башкарышканы жөнүндө сурайт».

Булар байъат бүткүл мусулмандарга фарз экендигине о.э. ал халифаны т.а. акимди тикелөөнүн шарый тарыйкаты экендигине далалат кылып келген Куръан жана Сүннөттөгү ачык далилдер. Сахабалар ушундай түшүнүшкөн жана ушуга негизделип иш кылышкан. Буга рошид халифалардын байъаты да далалат кылат.

Бул далилдер байъаттын фарз экендиги жана байъат халифаны т.а. акимди тикелөөнүн тарыйкаты экени жөнүндө болду.

Халифага байъат берилишинен мурда, аны тикелөө жараянында колдоно турган чараларга келсек, бул жараянды Расуллaх ﷺ

дүйнөдөн кайткандан кийин келген рошид халифалар т.а. Абу Бакр, Умар, Усман жана Али дарды тикелөө иштеринен түшүнүү мүмкүн. Бул жараянды сахабалар четке какпай, макул болушкан. Эгер, бул жараян шариятка тескери болгондо алар четке кагышмак. Бул мусулмандардын вужудуна т.а. мамлекетине жана Ислам башкаруусунун сакталып калышына байланыштуу эң манилүү иш эле. Ушул халифаларды тикелөө жараянындагы окуяларды үйрөнүп чыгып, кээ бир мусулмандар Бани Саида короосунда бул маселени талкуу кылышканын көрөбүз. Талапкерлер: Саъд ибн Убада, Абу Убайда, Умар жана Абу болгон. Бирок, Умар менен Абу Убайда Абу Бакрга атаандаш болууга ыраазы болушпады. Натыйжада эки талапкер гана калды: Абу Бакр жана Саъд ибн Убада. Талкуулар, кеңешүүлөрдөн кийин Абу Бакрга байъат берилди. Кийин, эртеси мусулмандар мечитке чакырылып, алар байъат беришти. Бани Саида короосундагы байъат «инъикад байъаты» болуп, бул байъат менен Абу Бакр мусулмандардын халифасы болду. Эртеси мечитте берилген байъат «итаат байъаты» болду.

Абу Бакр анын оорусу өлүмгө алып барарын сезген соң, өзгөчө, мусулмандардын кошууну ошол доордогу эң күчтүү мамлекеттерден эсептелген Фарс жана Рум мамлекеттерине каршы согуштарда болгондуктан, өзүнөн кийин мусулмандардын халифасы тандоо туурасында кеңешүү үчүн мусулмандарды чакырды. Кеңешүү үч ай уланды. Абу Бакр бул учурда көпчүлүк мусулмандардын бул маселедеги фикирин билип, мусулмандардын халифасы үчүн ошол күндөгү абалга ылайык Умарды талапкер кылып көрсөттү. Абу Бакр Умарды талапкер кылып көрсөтүүсү Умар халифа болушу үчүн Абу Бакр менен мусулмандар ортосунда түзүлгөн келишим эмес эле. Себеби, Абу Бакр дүйнөдөн өткөндөн кийин мусулмандар мечитке келип Умарга халифа болушу үчүн байъат беришти. Ошентип, Умар кеңешүү жана Абу Бакр талапкер кылып көрсөтүүсү менен эмес, байъат менен мусулмандардын халифасы болду. Эгер, Абу Бакр Умардын талапкерлигин көрсөтүшү Умардын халифа болушу үчүн түзүлгөн келишим болгондо, мусулмандардын байъат берүүсүнө зарылдык калбайт эле. Мындан тышкары, жогоруда айтылган далилдер халифа мусулмандар тарабынан берилген байъат менен гана халифа болушуна далалат кылат. Умар га бычак сайылганда, мусулмандар андан халифалыкка талапкер көрсөтүүнү талап

кылышты, бирок, Умар аларды четке какты. Мусулмандар катуу талап кылышкан соң, Умар алты талапкерди көрсөттү. Кийин Умар Сухайб Румийди намаздарды өткөрүүнү, көрсөтүлгөн талапкерлер үч күн ичинде өз араларынан бирөөсүн халифа кылып тандашы үчүн аларга байкоо салууну буйруду.

Бухарий Абдуллах ибн Умардын мындай дегенин риваят кылат: Умардан: «Ордуңа халифа калтырбайсыңбы?», - деп суралды. Ал: «Эгер, мен өзүмдүн ордума халифа калтыра турган болсом, мага караганда жакшыраак болгон Абу Бакр өзүнөн кийин халифа калтырды. Эгер, өзүмдөн кийин халифа калтырбай турган болсом, менден жакшыраак болгон Расуллулах ﷺ аны калтырбаган».

Мусулмандар катуу талап кылышкан соң, Умар алты талапкер көрсөттү: Усман ибн Аффан, Али ибн Абу Талиб, Зубайр ибн Аввам, Талха ибн Убайдуллах, Абдуррахман ибн Авф жана Саъд ибн Абу Ваккас. Кийин Умар Сухайб Румийге: «... Эгер бешөөсү топтолуп, бир кишиге ыраазы болушса жана бирөөсү четке какса, четке каккандын башын ал...», - деди. Табарий муну өзүнүн «Тарих ат-Табари» китебинде көрсөткөн

Ибн Кутайбанын «Халифалардын тарыхы» деп таанылган «Ал-Имама ва ас-сияса» китебинде, Ибн Саъддын «Табакатул Кубро» китебинде айтылат: «Умар Абу Талха Ансарийди элүү киши менен бирге аларды (алты талапкерди) коргоону дайындады. Умар Микдад ибн Асвадды талапкерлердин топтолуу жайын белгилөөнү буйруду. Умар дүйнөдөн өтүп, талапкерлердин кеңеши башталганда Абдуррахман ибн Авф: «Ким өз талапкерлигин алып, өзүнүн укугун абзелирээгиңерге берет?», - деди. Ошондо баары унчукпай калды. Абдуррахман ибн Авф: «Мен өз талапкерлигимди аламын», - деди. Кийин Абдуррахман алардын ар бири менен өзүнчө кеңешип: «Эгер, сени кошпогондо, бул үчүн кимди татыктуу көрөсүң», - деп сурады. Ошентип, алардын жообу эки кишиге: Али жана Усманга чектелди. Андан кийин Абдуррахман ибн Авф мусулмандардын фикирин үйрөнүүгө өттү. Ал мусулман эркек кишилерден жана аялдардан эки талапкердин кимисин кааларын сурады. Абдуррахман ибн Авф бул ишин күндүзү гана эмес, түнү да аткарды».

Бухарий Мисвар ибн Махрамадан мындай дегенин риваят кылат: «Абдуррахман түн жарымда менин үйүмдүн эшигин такылдатты. Ал мен ойгонгонго чейин эшикти каккылап: «Көрүп турам, уктап жатасың, Аллахка ант, мен үч түн уктабадым», - деди.

Адамдар багымдат намазын окушкан соң, Усманга байъат берилди. Усман Умар алты талапкерди көрсүтүүсү менен эмес, байъат менен халифа болду.

Усман өлтүрүлгөндөн кийин Мадина жана Куфадагы мусулмандардын көпчүлүгү Али ибн Абу Талибге байъат беришти. Мусулмандардын байъаты менен Али халифа болду.

Ал учурда Халифалык бар болгон, ошондуктан, халифа дүйнөдөн өтсө же четтетилсе, анын ордуна башкасы шайланган.

Бирок, хижрий 1342-жылы 28-ражаб, миладий 1924-жылы 3-мартта англистердин малайы массон Мустафа Кемал жана Сауддар үй-бүлөсүнүн колу менен Истамбулда Халифалык кулатылды. Ошол күндөн баштап Аллах түшүргөн шарият башкаруусу жоголуп, Ислам дияры куфр диярына айланды. Мына ушундай абалда т.а. Халифалык жана халифа жок болуп турган абалда мусулмандардын көздөгөн максаты Халифалыкты кайра тикелөө болушу лазым. Анткени, Халифалык Ислам өкүмдөрүн турмушта, мамлекетте жана коомдо аткарат о.э. Исламды даъват жана жихад аркылуу бүткүл дүйнөгө жаят. Бул иштер Ислам идеологиясына негизделген, Аллах түшүргөн өкүмдөр менен өкүм жүргүзгөн башкарууну тикелөө үчүн саясий аракет алып барган уюмдарды түзүү вазыйфасын жүктөйт.

Ушул максат негизинде жана Аллах Тааланын:

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

«Араңарда жакшылыкка даъват кылган, маъруфка буйруп, мункардан кайтарган бир жамаат болсун, дал ошолор ийгилик табуучулар» [3:104]

деген аятына ылайык, Хизб-ут-Тахрир түзүлдү. Ал Ислам Умматын Аллах түшүргөн өкүмдөр менен өкүм жүргүзгөн башкарууну кайра тикелөөгө жана Пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалыкты тикелөө аркылуу исламий жашоону кайрадан баштоого чакырат. Хизб-ут-Тахрир Расуллаллах ﷺ пайгамбар болуп жиберилгенден тартып, Исламий мамлекетти тикелегенге чейин басып өткөн жолуна кадамдап ээрчийт жана Аллах ал үчүн берген убадасын ишке ашырып, ачык нусрат беришине аракет кылат. Ислам Умматы бүгүнкү күндө абалды өзгөртүүгө аракет кылууда, эгер Уммат Роббисин ыраазы кылууну, азап-кыйынчылыктардан чыгууну, Аллах каалагандай дагы кайра адамдар үчүн чыгарылган

умматтын эң жакшысы болууну о.э. мурунку азиздигине кайтууну кааласа, өз калкын алдабаган, өз максатына жетүү үчүн күндү түнгө улап аракет кылып жаткан Хизб-ут-Тахрирге кулак салсын жана аны менен бирге аракет кылсын. Эгер, ушул максат Ислам өлкөлөрүнүн биринде ишке ашып халифага байъат берилсе, калган мусулмандар да Халифа байъат берүүсү фарз болот. Ошол күндө момундар Аллахтын нусраты себептүү шаттанышат.

Такийюддин Набаханий рохимахуллахтын «Дастур мукаддимасы» китебинде мындай делет: «Ислам дүйнөсүндөгү өлкөлөрдүн биринде халифага байъат берилип, ал жерде Халифалык тикеленсе, башка мусулман өлкөлөрү «итаат байъатын» бериши важиб болот. Бирок, халифа шайлана турган өлкөдө төрт шарт аткарылышы керек:

Биринчи: бул өлкөдөгү бийлик көз карандысыз болуп, мусулмандарга гана таянышы, кафир мамлекетке же кафирдин таасирине таянбашы керек.

Экинчи: бул өлкөдөгү мусулмандардын коопсуздугу куфр менен эмес, Ислам менен камсыздалышы керек. Т.а. бул өлкөнүн ички жана тышкы коргоосу Ислам коргоосу астында болуп, исламий күч деген этибарда мусулмандар күчү менен корголушу керек.

Үчүнчү: бул өлкө Исламды толук жана ыңкылаптык түрдө колдонуп, Ислам даъватын жаюуну башташы керек.

Төртүнчү: байъат берилчү халифада халифа болуунун шарттары толук болушу керек.

Эгер, бул өлкөдө ушул шарттар толук аткарылса, бул бир өлкөнүн байъаты менен Халифалык тикеленет. Ошондуктан, халифага инъикад байъаты берилиши менен ал шаръий Халифага айланат» (цитата бүттү).

Байъаттын вакиси ушундай, бул байъаттын өкүмдөрү. Байъат Расуллаллах ﷺдын сийратында, ансарлар экинчи акаба байъатында Ага байъат беришкен окуяда өз тастыгын тапкан. Жогоруда айтылгандай, ал гарят менен башкаруу үчүн берилген байъат. Рошид халифалар доорунда да Расуллаллах ﷺдын сахабаларынын көзү алдында Халифалыкка байъат берилген. Муну менен байъат сахабалардын ижмасы менен тастыкталды.

Аллахтын бизге жана адамдарга көрсөткөн мээриминен, бүгүнкү күндө Ислам башкаруусунда жашоо коомдук фикирге, Ислам Умматтын нажат үмүтүнө, Аллах түшүргөн шарият башкаруусунун тикелениши бүткүл мусулмандардын

коопсуздугунун кепилдигине айланды. Аллах Субханаху ва Таала козголондун артында турган мусулмандарга Халифалыкты тикелөө вазыйфасын аткарууну буйрууда.

Аллах Тааладан бизди туура жолго башташын, бизге жардам берип, бизди периштелер менен колдоп-кубатташын жана момундарга нажат беришин сурайбыз. Биз Аллахтан Халифалыкты тикелөөгө, халифаны тикелеп, Аллахтын Китеби жана Расулу ﷺдын сүннөтү менен башкаруу шартына ылайык ага кулак салып итаат кылууга байъат берүү мүмкүнчүлүгүн беришин сурайбыз. Халифалык мусулмандардын бардык өлкөлөрүндөгү куфр түзүмдөрүнө чекит коёт, мусулмандарды Халифалык байрагы астында бириктирип, мусулман өлкөлөрүн Халифалык мамлекетинде бириктирет. Албетте, Аллах каалаган нерсеге кудуреттүү. □

ФИКХИЙ ИЗИЛДӨӨ: ӨНӨР ЖАЙ – БАЙТУЛМАЛДЫН ЖАҢЫ КИРЕШЕ БУЛАГЫ

Юсуф Сарисий

Исламий мамлекет ресурстарынын финансылык түзүлүшүн, алардын олжо, хираж, жизя, үшр, хумс (согуш олжолорунан түшкөн каражаттын бештен бири) жана зекет акчаларынан байтулмалга түшкөн кирешелерин үйрөнүүдө... Турмуш каражаттарындагы, бул каражаттардын маданий формаларындагы, өзгөчө, аскерий куралдар, оор өнөр жай жана инфраструктура долбоорлорундагы үлкөн өнүгүү себептүү көбөйүп бара турган каражаттарга ушул ресурстар жетиштүү болбошу натыйжасында жүз бериши мүмкүн болгон финансылык банкроттукту четтеп өтүү максатында... мамлекетти кошумча ресурстар менен камсыздоо жөнүндө олуттуу фикир жүргүзүлө башталды. Мындан максат мамлекеттин жакырчылыкка жана муктаждыкка түшүп калышына, башка калктарды хидаятка баштоо үчүн аларга рисалатты жеткире турган мамлекет катары өз ролун аткара албай калышына жол бербөө. Байтулмал үчүн ушул проблеманы чече турган, байтулмалга алакадар шарый өкүмдөр катары айтылбаган жаңы шарый ресурсту таба алабызбы? Эгер, биз бул проблемага чечим тапсак, бул чечим келечекте Халифалык мамлекети туш боло турган проблемаларды чечүүдө майнаптуу чечим болот.

1 – Хираж – байтулмал үчүн жаңы ресурс табуунун жаңылык чечими:

Мамлекеттин мойнундагы чоң вазыйфаларды камсыздоого байтулмалдын ресурстарынын жетишпестиги Умар Фарук رضي الله عنه үчүн чоң көйгөй болуп, оюн ээлеп, уйкусуз кылды. Ал өзүнүн курч саясий жана идарий идиреги менен ихсандарга, мамлекеттин кызыкчылыктарына, жихадга, кошуунга, жакырларды жедирип-ичирүүгө жана башка керектүү орундарга сарфтала турган каражатты камсыздоо үчүн байтулмалдын туруктуу кошумча булагы болушу لازымдыгын түшүнүп жетти. Ошондуктан, Умар رضي الله عنه Шам, Ирак жана Мисир сыяктуу күч менен фатх кылынган өлкөлөрдөгү дыйканчылык жерлерине хираж салды. Ал мамлекеттин өсүп жаткан каражаттарын камсыздоо үчүн туруктуу финансылык булакты түзүү максатында, айрым сахабалар каршылык билдиришин билсе да, бул жерлерди согушкерлерге олжо катары бөлүштүрүүгө тыюу салды.

Байтулмалдагы дефицит жана ресурстардын таңкыстыгы жүз бериши мүмкүн болгон абал экендиги ачык-айкын. Мындай абал тарыхта жүз берген жана бул хираж менен чечилген. Заманбап дүйнө маданиятындагы үлкөн өнүгүү натыйжасында келерки Халифалык мамлекетинде да мындай абал жүз бериши мүмкүн. Ушуга ылайык, абал түшүнүп алынып, вакиъликке байланыштуу жактар үйрөнүлүп чыккандан кийин байтулмалга кошумча киреше алып келчү жаңы булактарды табуу үчүн ижтихадга кайрылуу жана фикхий тармакта жаңы изилдөөлөрдү алып баруу зарыл.

2 – Кайрымдуулук вакфы: коомдун муктаждыктарын каржылоо проблемаларын чечүүдөгү жаңылык идея:

Мусулмандар коомдун муктаждыктарын каржылоо проблемаларын чечүү үчүн тарыхта өтө көп оң натыйжалуу иштерди жасашкан. Буга «вакф» идеясын мисал кылуу мүмкүн. Алар улуу болгон күндөрү көп проблемаларды жаңылык чечимдер менен жеңишкен. Мындай жаңылык чечимдер ал тургай Халифалык мамлекети кулатылгандан кийин да өз күчүн жоготпогон. Коомдун кызыкчылыгы үчүн бөлүнгөн вакфтар мына ушундай жакшы чечимдерге кирет. Расуллулах ﷺ мусулмандарды үндөгөндүктөн, кээ бир байлар кыймылсыз мүлктөрдү, жерлерди жана каражаттарды белгилүү бир кызыкчылыктар үчүн вакф кылышкан. Расуллулах ﷺ айтат:

«إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ»

«Эгер, адам перзенти каза болсо, анын үч амалынан башка амалы үзүлөт: садака жария, пайда алына турган илими же ага дуа кыла турган салих перзенти». Ушул хадиске ээрчип мусулмандар көп садака жарияларды кылышкан. Мындай садакалардын эң көзгө көрүнгөндөрү кайрымдуулук вакфтары болот.

3 – Байтулмал үчүн кошумча киреше булактарын издөө:

Ушул орунда Хизб-ут-Тахрир амирлеринин үчөөсү бул проблемага токтолуп өткөнүн айтып өтүү لازым. Шейх Абдулкаддим Заллум рохимахуллах «Халифалык мамлекетинде малдар» китебинде ушул проблеманы көтөрдү. Ал чыгашалар таңкыстыгын үч жол: тышкы карыз алуу, хима жана салык аркылуу чечүү жолун көрсөтүп берген. Тышкы карыз алуу сүткордукка байланыштуу болгондуктан бул тандоо четке кагылган. Мындан

тышкары, карыз алуу кафирлердин мусулмандарга өкүмдар болуусуна мүмкүнчүлүк берет. Хима жана салыкка келсек, алар белгилүү бир жана убактылуу эрежелер менен колдонула турган шарый чаралар. Шейх бул эки маселеде эки далил менен шарый ижтихадга таянган:

Биринчи: мамлекет коом мүлкүнүн кээ бир түрлөрүнөн байтулмалга кошумча финансылык киреше алуу үчүн халифанын бул түрдөгү мүлктөрдү химага айлантышы жаиз. Шейх бул ижтихадда хираж өкүмүнө таянган. Демек, халифа биринчи кезекте умумий мүлк болгон мүлктөрдүн бирин химага айлантып, андан керектүү орундарга сарфташы жаиз. Байтулмалда каражат калбай калганда мамлекет нефть кудуктарынын кээ бирин химага айлантып, андан түшкөн каражатты сарфталышы зарыл болгон орундарга сарфтайт.

Экинчи: Аллах жолундагы жихад үчүн куралга жана кошуунга сарфтоо важиб. Ошондуктан, байтулмалда каражат калбай калганда халифа мусулмандар жамаатына белгилүү бир салыктарды салышы же коом мүлкүн химага айлантуу аркылуу салыктардын ордуна ушул мүлктөрдөн келген кирешелерден алышы жаиз.

Коом мүлктөрүнүн айрымдарын химага айлантуу жана салыктардын шарый булагы ушул: жихад жана факирлерди жедирип-ичирүү сыяктуу кээ бир өкүмдөр Умматка фарзи кифая. Ушул себептен улам, ушул иштер үчүн каражат жок болгондо керектүү каражатты камсыздоо Умматка важиб. Бирок, бул эки тандоо хираж сыяктуу туруктуу ресурс эмес, ал убактылуу. Ошондуктан, мамлекеттин өз жоопкерчиликтерин аткарышына мүмкүнчүлүк берүү үчүн байтулмалдын туруктуу жаңы ресурсун издөө лазым.

4 – Байтулмалдын туруктуу жаңы ресурсу: мамлекеттин оор өнөр жайы:

Аскерий өнөр жай жана кошуундун үлкөн чыгашаларын камсыздоо үчүн байтулмалдын жаңы ресурстарын табуу маселеси үйрөнүлүп чыккандан кийин ушул нерсе анык болду: өнөр жай, технология жана куралдардагы үлкөн маданий өнүгүүдөн кийин хираж туруктуу ресурс катары керектүү чыгашаларды камсыздоо үчүн жетиштүү болбойт.

Дыйканчылык жерлерине салынган хираж хукмун терең үйрөнүп чыкса, тарыхта дыйканчылык адамдар жана мамлекеттер үчүн

негизги ресурс болгонун көрөбүз. Өнөр жайга келсек, ал кол өнөрчүлүгүнө о.э. согуштар, дыйканчылык, үй тиричилик буюмдары жана башка жөнөкөй буюмдарга чектелген. Ал убакта заманбап түрдөгү өнөр жай болбогон о.э. адамдар жана мамлекет кирешелеринде өнөрчүлүк экинчи даражалуу ресурс болгон. Бүгүнкү күндө айыл чарба чыныгы өнөр жайлашкан мамлекеттердин ресурстарынын болгону 3 пайызын түзөт жана бул тармакта жумушчу күчүнүн 3 пайызынан да азыраагы иштейт. Өнөр жайга келсек, ал көпчүлүк мамлекеттердин экономикасынын негизи жана каражаттардын негизги булагы болуп эсептелет. Ушул себептен улам, өнөр жай байтулмал үчүн ресурс булагы деп карашыбыз керек.

Өнөр жайдын мааниси жана мамлекеттин бул тармактагы ролу:

Адам машиналарды жүргүзүүдө буудан пайдаланууга жол тапкан соң, кол станок ордун механикалык станок ээледі. Заманбап ачылыштар пайда болгон соң, өнөр жайда олуттуу ыңкылап жүз берип, өндүрүш кескин көбөйдү жана механикалык станок экономикалык турмуштун негиздеринин бирине айланды.

Такийюддин рахимахуллах өзүнүн «Жогорку үлгүлүү экономикалык саясат» деген китебинде өнөр жайдын мааниси жөнүндө мындай дейт: «Жеке мүлккө кирген ар кандай мүлккө, адам ээлик кылышкандай, мамлекет да ага ээлик кылат. Ал тургай, заманбап доордо да жеке мүлкчүлүккө кирсе да, бирок, вакиликте мамлекет ээлик кылган, адамдар ээлик кылбаган объектилер бар. Буга машиналарды иштеп чыгара турган унаакурулуш заводдорун, автомобиль заводдорун жана башка үлкөн каражат талап кылган заводдорду мисал кылуу мүмкүн. Ушул себептен улам, мындай заводдорду мамлекет жүргүзүшү мүмкүн. Себеби, мамлекет мындай заводдорду жүргүзүү мүмкүнчүлүктөрүнө ээ. Ошондуктан, Батыш акционердик коомдорду түзүүнү жолго койду. Себеби, мындай коомдордун түзүлүшү буга окшогон өнөр жай тармактарын түзүү үчүн жетиштүү каражаттарды чогултуу мүмкүнчүлүгүн берет. Бирок, Ислам акционердик коомдорду арам кылган. Ошондуктан, Исламдагы компаниялар өкүмдөрүнө ылайык, адамдардын чоң заводдорду куруу үчүн жетиштүү каражаттарга ээлик кыла турган компанияларды түзүү жаиз эмес. Ушул себептүү, мындай заводдор – алар жеке мүлккө кирсе да – каражаттары үлкөн болгону үчүн мамлекетке тиешелүү болот.

«Малия» китебинде мамлекет адамдарга камкордук көрсөтүү талабына ылайык камсыздай турган коммуналдык кызматтар жөнүндө сөз кылынганда, булар почта, банк кызматтарын, коомдук транспорт тармактарын жана фабрикаларды өз ичине алышы айтылган. Китепте келишинче, бүгүнкү оор куралдар мурда болгондой жеке адамдарга тиешелүү жеке курал эмес, мамлекетке тиешелүү куралдар. Ошондуктан, оор куралдарды иштеп чыгаруучу заводдорду куруу мамлекеттин вазыйфасы.

Мамлекет өнөр жай тармактарын курушу важибдигине шарый далил:

Халифа башкарууда жана шарый өкүмдөрдү аткарууда Умматтын өкүлү болуп эсептелет. Коомго кызмат көрсөткөн объекттерди жана башка тармактарды тикелөө сыяктуу коомдун зарыл башка иштерин башкаруу жоопкерчилигин шариат халифанын вазыйфасы деп белгилеген. О.э. «важиб эмне менен ишке ашса, ошол нерсе да важиб» деген шарый коидага ылайык Умматка фарз кифая болгон жана адам алсыздык кылган бардык иштерди Умматтын атынан аткаруу мамлекетке важиб.

Жихад мусулмандарга фарз жана жихад үчүн керектүү курал заводдорун куруу да иктиза (талап, зарылдык) далалатына ылайык фарз кифая болуп эсептелет. Жеке адамдар бул важибди аткарууга алсыздык кылышканда бул важиб мамлекетке өтөт. О.э. ал курал-жарак үчүн керектүү өнөр жай инфраструктурасын курууну талап кылат. Т.а. бул үчүн темир, жез, коргошун, порох жана башка курал иштеп чыгарууда иштетиле турган материалдарды кайра иштетүүчү заводдор керек болот.

Өнөр жайлаштыруу да Умматка фарз кифая болгон вазыйфалардан. Бул важиб өнөр жай инфраструктураларын куруу менен гана ишке ашат. Эгерде, бул важибди аткарууга адамдар алсыздык кылышса, важиб мамлекетке өтөт. Ушул себептен улам, өнөр жай үчүн зарыл инфраструктураны куруу жана жеке адамдар аткара албаган оор заводдорду тикелөө мамлекетке важиб. Жеке адамдар кура ала турган өнөр жай тармактарына келсек, мамлекет өнөр жай жана соода тармагында жеке адамдар менен атаандашпашы жакшыраак. Себеби, ал соодагер эмес, иштерди башкаруучу мамлекет.

Оор өнөр жайдан түшкөн пайдалар:

Мамлекетке караштуу заводдордо иштелип чыккан о.э. мамлекет андан пайда көрүшү табигый болгон товар жана

продукциялар ички жана тышкы базарда сатылса, ал байтулмал үчүн кошумча булак болот. Мамлекет кээ бир куралдарды четке сатуу менен да пайда көрөт. Бирок, бул куралдардын сатылышында мусулмандар үчүн пайда болушу, душманды колдоп-кубаттоо жана ага жардам көрсөтүү болбошу шарт. Бул куралдар Ислам диярына жакын болгон о.э. даъватты жеткирүү саясаты аларды фатх кылууну талап кылган өлкөлөрдүн согушкерлерине да жетип барбашы керек. Мамлекеттин жарандык продукциялары жана куралдардан түшкөн пайдалары да байтулмал үчүн кошумча ресурс болот. Алар да фай жана хираж кирешелерине кирет.

Демек, өнөр жай байтулмал каражаттарын камсыздоо үчүн маанилүү ресурстардын бири. Аскерий өнөр жай жана исламий кошуунду (согушка) жөнөтүү каражаттарындагы ыктымалдуу жетишпестик да ушул ресурстан камсыздалат. Мындан тышкары, бул жаңы ресурс (т.а. өнөр жай) заманбап өнөр жайдын өнүгүүсүнө шайкеш болот. Себеби, мындай маанилүү экономикалык ресурсту байтулмалга киреше келтирбей турган абалда таштап коюу акылдан эмес.

Бирок, аскерий жана оор өнөр жайды жолго коюу жараянынын башталышында, өзгөчө, өнөр жай тармактарын тикелөөнүн башталышында бул тармакты керектүү каражат менен камсыздоодо тоскоолдуктарга учурашыбыз мүмкүн. Ошондуктан, оболу ушул тоскоолдук жоюлушу лазым.

5 – Оор жана аскерий өнөр жайды каржылоо:

Оор жана аскерий өнөр жай мамлекеттин финансылык ресурстарынын бир бөлүгүн камсыздай турган жаңы ресурс деп айтылган убакта төмөнкүдөй суроо пайда болот: ушул өнөр жай тармактарын ишке түшүрүп, өнүккөн технологиялар менен өнүктүрүү үчүн кантип аларды капитал менен камсыздоо мүмкүн? Ушул тармактар продукция чыгара башташы үчүн аларды чийки сырё менен камсыздоо жана тажрыйбалуу кадрларды даярдоо кандай болот?

Биздин фикирибизде, оор жана аскерий өнөр жайды ишке түшүрүү үчүн бул тармакты каражат менен камсыздоодогу кыйынчылыктар ушул жолдор менен чечилет:

а) Жеке адамдар оор өнөр жайга адистешкен заводдордо мамлекет менен шериктеш болушу мүмкүн:

Нефть, газ, алтын, темир жана башка коомдук мүлк эсептелген ресурстардан түшкөн каражаттар мамлекет жарандарына мал-мүлк

же накталай акча катары таратылат. Жарандар ушул каражаттарды жеке иштерине сарфтоолору же инвестицияга жаткыруулары мүмкүн. Адамдардын муктаждыгынан артып калган каражаттарды өнөр жай тармагына жумшоонун ыңгайлуу ыкмасы бар. Коом мүлкүнөн түшкөн жарандардын каражаттары үчүн атайын фонд түзүү мүмкүн. Андан электр энергия, суу, коммуналдык кызматтар жана башкаларга төлөнө турган акчалар чегерилип алынат. Калган каражаттарды жарандар накталай акча кылып алуунун ордуна мамлекеттин ишканаларына капитал жаткыруулары мүмкүн.

б) Мамлекеттин жарандарын өз каражаттарын оор өнөр жайга адистешкен мамлекет заводдоруна жаткырууга кылууга кызыктыруу:

Мамлекет жеке адамдарды, өзгөчө байларды – өз ыхтыяры менен – мамлекет заводдорунда шериктештик кылууга кызыктырат. Бул абалда алар ушул заводдогу акча менен шериктик кылган «шериктер» болушат.

Оор өнөр жайга адистешкен заводдордо жарандын мамлекетке шериктештик кылышы бир нече максаттарды жүзөгө чыгарат:

- Оор өнөр жайга адистешкен заводдорду куруу же ишке түшүрүү үчүн керектүү каражаттын бир бөлүгү камсыздалат.
- Оор өнөр жайга адистешкен заводдорду куруу максатында Уматка салык салуу четтетилип жана зарылдык пайда болгондо гана салык салынат. Ушул ыкма салык салууга муктаждык туудурбастан, кээ бир каражаттардын камсыздалышын кепилдейт же салыктарды жеңилдетет.
- Шарият арам кылган «акчаны казына кылып чогултуу» проблемасын чечет жана ал өз каражаттарын инвестиция кыла албай турган адамдар үчүн чара.
- Мамлекет жана Умат өкүлдөрүнөн түзүлгөн мамлекет шериктеринин оор өнөр жай продукцияларынан түшкөн пайдадан пайда көрүшү алардын турмуш деңгээлин көтөрөт.

в) Байтулмандын зекет ресурсунан пайдалануу

Ушул нерсе белгилүү, мусулмандар өнөр жай продукцияларын сатуудан пайданы колго алышат. Мындай абалда – соода сатык малдарынын зекетин төлөөдөгү шарый шарттар жүзөгө чыкса – ушул пайдадан алынган зекеттен байтулмал пайдаланат.

б – Камкордук көрсөтүү жана соода пайдасы ортосундагы мамлекеттин саясаты

Жарандык өнөр жайдын негизги кыймылдаткычы адатта пайда болот. Бирок, мамлекет өз мүлктөрүнөн пайдаланууда жана алардын продукцияларын сатууда муктаждыктарды камсыздоо аркылуу адамдарга камкордук көрсөтүү жагын үстөм коюшу керек. Ошондуктан, мамлекет тикеленген өнөр жай тармактарынан адамдарга камкордук көрсөтүү көздөлүшү لازым. Себеби, негизги максат пайда эмес, камкордук көрсөтүү. Мамлекет соодагер, продукция иштеп чыгаруучу же ишкер эмес... өнөр жайдын негизги кыймылдаткычы пайда эмес, жарандарга камкордук көрсөтүү деген сөздөн, бул мамлекетти зыянга алып барат, натыйжада өнөр жай байтулмал үчүн ресурс болуунун ордуна оор жүк болот деген маани түшүнүлбөшү керек. Ушул карама-каршылыкты мамлекет камкордук көрсөтүү жагын үстөм коюу менен чечет. Бул төмөндөгү чараларды көрүү аркылуу ишке ашат:

- Базарда адатта жок болгон продукцияларды камсыздоо аркылуу Умматтын зарыл жана камалий муктаждыктарын камсыздоо.

- Жеке адамдар кура албай турган оор өнөр жайды курууга көңүл буруу.

- Өнөр жай тармактарында пайдасы болбогону, же иштеп чыгаруу коркунучу болгону, же өндүрүш үчүн узак убакыт зарылдыгы себептүү жеке адамдар каалабаган (адамдарда кызыгуу ойготпогон) продукциялардын өндүрүшүн кыскартуу.

- Адамдар үчүн керектүү негизги товарларды жеке адам же тараптын ээлеп алышына жол бербөө, себеби, бул монополияга барабар.

- Жоктугу Умматка зыян жеткирген товарларды чет мамлекеттер монополия кылса, алардын монополиясын кыйратуу.

- Мамлекет ишканаларынын продукцияларынын баасы адамдардын мүмкүнчүлүгүнө ылайык болушу жана соода баасында болбошу.

- Бирер мамлекетте даъватты жаюу көздөлгөн болсо, мындай мамлекеттерге сатыла турган товардарды – адамдардын жүрөгүн даъватка тартуу үчүн – аларга ылайык баада сатуу.

Ар кандай абалда мамлекет өнөр жай продукцияларын сатуудан пайда көрөт. Тыянак кылып айтканда, пайда көрүү экинчи даражалуу нерсе болуп, камкордук көрсөтүү көз карашына ылайык жүргүзүлгөн соода операцияларында колго киргизилет. Өнөр жай продукцияларын сатуудан түшкөн пайда байтулмал үчүн жаңы

жана туруктуу ресурс болот. Халифа бул пайданы адамдардын кызыкчылыктарын башкарууга жана Аллах жолундагы жихадга сарфтайт.

7 – Коррупцияга жол бербөө

Мамлекет жетекчилеринин коррупциясына жол бербөө үчүн валийлер жана мамлекет жетекчилеринин соода менен алектениши же соода иштеринде Уммат өкүлдөрү менен атаандашуусуна тыюу салынышы керек. Ушул себептен улам, мамлекет жетекчилери соодагер, ишкерлер, монополист же коррупциячыга айланып кетишине жол бербөө үчүн мамлекеттин өз мүлктөрүнөн пайдаланышында адамдарга камкордук көрсөтүү дагы көрүнүшү لازым. Айрыкча, байтулмалга үлкөн пайда алып келе турган мамлекетке тиешелүү оор өнөр жай тармактары турганда мамлекет жетекчилеринин мындай иштерге аралашып калышына жол бербөө керек. Себеби, мындай абал айрым жүрөгү күчсүз, таквасыз мамлекет кызматкерлерин азгырып, коррупцияга жол ачышы мүмкүн. Эң даанышман жол – мамлекетке тиешелүү өнөр жай тармактарын акимдердин жана аамилдердин көзөмөлүнөн ажыратып коюу. Муну менен алардын ушул тармактардын иштерине финансылык жактан аралашуусуна жол берилбейт.

Умар валий жана аамилдерди бул кызматка дайындоодон мурда да, дайындагандан кийин да, алардын байлыктарын эсептейт эле. Эгер аларда ашыкча байлыкты тапса же бул туурасында күмөн пайда болсо, алардын байлыктарын конфискациялайт эле.

«Жихаз» китебинде келишинче, оор өнөр жайга адистешкен заводдор «мамлекет өнөр жай башкармалыгы» тарабынан башкарылат. Ал мамлекетке караштуу өнөр жай иштерин башкаруу о.э. өнөр жай тармактарынын продукцияларын өлкө ичинде жана көбүрөөк абалдарда өлкө сыртында сатылышын көзөмөлдөө үчүн халифа тарабынан дайындалат. Өнөр жай иштеринин бардык каражаттары жана продукциялардын пайдалары байтулмал казыначысы тарабынан көзөмөлдөнүп текшерилиши о.э. Уммат кеңеши же анын айрым мүчөлөрү маалымат талап кылганда аларга бул маалыматтар ачык-айкын жеткирилип берилиши керек. Себеби, мамлекеттеги бардык кирешелер жана чыгашалар маселесинде акимдер жана иш башкаруучуларды мухасаба кылуу о.э. аларды суракка алуу ушул кеңештин укугу болот. О.э.

мамлекет жазалар түзүмүндө финансылык коррупциясы далилденген акимдерге колдоно турган катъий таъзир өкүмдөрүн кабыл алышы керек.

Жыйынтык:

Булардан белгилүү болгондой, өнөр жай байтулмал үчүн жаңы туруктуу ресурсту түзөт. Муну менен куралдануу жана жихад үчүн керектүү каражаттарды камсыздоого мамлекет ресурстарынын жетпей калышы ыктымалынын алды алынат. О.э. мамлекет салык салуу же коом мүлктөрүн химага айлантуу сыяктуу чараларды четтеп өтөт. Мындан тышкары, мамлекеттин өнөр жайлашуусу Умматтын турмуш деңгээлин көтөрөт жана аны башка калктар алдында азиз Умматка айлантат. Бул болсо, Ислам даъватын жаюуга о.э. Исламий мамлекеттин Ислам мыйзамдарын колдонууда ээрчиле турган үлгүлүү мамлекетке айланышына жардам берет. Мындай абал мусулмандардын фикхий тармакта жаңы изилдөөлөр алып баруусуна о.э. проблемаларды чечүүдө аткаруучу болууларын талап кылат.

Аллах Тааладан Ислам мамлекетинин тикеленишин тездетишин сурайбыз. Мусулмандар ушул мамлекетте азиз болушат жана анын имамы – артында туруп согуш кылына турган жана аны менен коргонула турган калкан болот. Ислам мамлекети экономиканы көтөрө турган оор өнөр жайга адистешкен заводдорду курат жана душманды коркууга сала турган, өлкөлөрдүн фатх кылынышында жардам бере турган күчтү даярдайт. □

Ал-Улада болуп өткөн чет элдик жарым жылаңач моделдердин фотосессиясы

Мода жана ахлаксыздыкты жайган белгилүү «VOGUE» журналынын арабча нухасы Саудиянын Мадинаи Мунаввара шаарына караштуу Ал-Ула округунда чет элдик жарым жылаңач моделдердин катышуусунда өткөрүлгөн фотосессиянын сүрөттөрүн жарыялады. Ушул фотосессия «Мононун 24 саат турмушунун сүрөттөрү» деген аталышта өткөрүлгөн. О.э. бул Мононун жаңы сүрөткө түшүү кампаниясы болуп, аны супермодел Кейт Мосс Саудияда иштеп чыккан. Журнал жазышынча: «Бул аз сандагы сүрөттөр, аларды көрүп «икона» деп баа беришиңизге арзыйт». Журнал дагы кошумчалап, бул сүрөттөр «Ойду кытыгылайт жана «Эгер ... болгондо» деген суроону пайда кылат» дейт. Журнал бул сөздөр менен моделдердин сүрөттөрү «Аялдын кандай гана кудуреттүү экенине, кызматташтык рухуна жана узак жайларга учуу каалоосун ойготушуна о.э. чөл жайларда жаңы рухту пайда кыла труган фактор экенине» ишара кылган.

Ал-Ула шаары Саудиянын түндүк батышында жайгашкан, идарий жактан Мадинаи Мунавварага карайт жана Мадинадан 300 км. алыстыкта. 2017-жылы июнь айында королдун буйругу менен Ал-Ула шаары үчүн королдук комиссия түзүлгөн. Андан максат, Ал-Ула шаарын тарыхый баалуулугу, жогору мурас экендиги, табигый көрүнүшү жана инсаний муарс экендигине ылайык таризде өнүктүрүү болгон. Ушул комиссияга Саудия канзадасы Мухаммад ибн Салман жеке өзү жетекчилик кылат. Бул региондо (2018-2019-жылдар) негиз салынган «Тантурада кыш» деген фестиваль алкагында концерт өткөрүлүп турат.

Ал-Ваъй: артында Мухаммад ибн Салман турган бул сыяктуу кабарлар мусулмандардын, өзгөчө хижаздыктардын ачуусун келтириши табигый. Бирок, бул ачуу аларды өзгөртүүгө жана ушул ыйык жерде Аллахтын өкүмүн тикелөөгө үндөшү لازым. Себеби, алар Расуллалах ﷺ дан эң көп үлгү алышы тийиш болгон кишилер. Эй Хижаз жериндеги уламалар, ойгонгула жана Халифалык мамлекетин тикелөөгө аракет кылуу аркылуу ката жана кемчиликтеринерди оңдогула. Себеби, Халифалык жоктугунан улам мусулман өлкөлөрү бузукулук пайда болуп калды.

Суданда конституцияга кайрымусулмандардын мас кылуучу ичимдик ичишине урухсат берген жана муртадтык беренесин бекер кылган оңдоолор киргизилди

Суданда айрым мыйзамдарга «Түрдүү өзгөртүүлөр» деген аталышта бир нече өзгөртүүлөр киргизилди. Бул өзгөртүүлөр катый эсептелген шарый өкүмдөргө тескери ишке ашырылды. Натыйжада, исламий партиялар, диний жетекчилер тарабынан сыңдоолорго жана каршылыкка учурады. О.э. Судан ичинде жана чет элде социалдык тармактарда кызуу талкууну пайда кылды. Ал тургай, адамдар режимдин кетишин талап кылышты. Ошол эле учурда, өкмөттү колдоочу партия жана күчтөр сүкүт сакташты. 1991-жылы кабыл алынган муртаддык жөнүндөгү берененин бекер кылынышы жана анын ордуна муртадга айып салуу, он жылга эркинен ажыратуу жазасын белгилөө беренелеринин киргизилиши жана анын расмий гезитте жарыя кылынышы көп тартышууларга себеп болду. О.э. жаңы мыйзам боюнча кайрымусулмандар мас кылуучу ичимдик ичиши мүмкүн. Ал эми, мындай ишти кылган мусулман жазага тартылат. Андан тышкары, аял жолдошунун макулдугусуз балдары менен сапарга чыгышына урухсат берилди. Бул нерсе мурун мыйзам менен тыюу салыган эле. Өзгөртүлгөн мыйзамда дагы «сойкулуктун» түшүндүрмөсүн кайра карап чыгуу көрсөтүлгөн. Себеби мурдагы текстте бул түшүндүрмө өтө кеңири болгон. Жаңы беренедө «Сойкулук үчүн белгиленген жайда же акча акысына жыныстык кызмат көрсөткөн жайда сойкулук менен алектенген киши кылмыш кылган болуп эсептелет» деп жазылган. О.э. хад кылмыштарында жана өч алууда гана дарралоо жазасы белгиленген. Мурдагы мыйзамда болсо, мас кылуучу ичимдиктерди ичүү жана аларды иштеп чыгарууга байланыштуу маселелерде дарралоо жазасы колдонулган. Белгилүү даъватчы Абдулхай Юсуф бул нерселерге каршы реакция билдирип, Твиттердеги өзүнүн баракчасы аркылуу армия, полиция, коопсуздук жана ыкчам кызматтардагы командачыларды Аллахтын дини жана шариятын коргоого чакырды. Ал мындай деди: «Бурханга (Судан өткөөл өкмөтү кеңешинин төрагасы Абдулфаттах Бурхан), Хамидатиге (кеңештин төрагасынын орун басары, генерал Мухаммад Хамадан) жана алардын шериктерине итаат да кылынбайт о.э. аларды

урматтоо да мүмкүн эмес. Себеби, алар Аллахка жана Расулуна кыянаттык кылышты».

Ал кошумчалап: «Бул кылмышкер өкмөттү кулатуу үчүн аракет кылуу ар бир кишинин важиб вазыйфасы», - деди. Исламий фикх академиясы ушул оңдоолорду четке кагып, өкмөт расмийлерине нота жиберди. Бирок, нота өкмөттүн өзгөртүүлөргө киришинен мурда жиберилген болсо да, юстиция министрлиги нота туурасында билмексен болду. Судан юстиция министри Насруддин Абдулбарий айтышынча, өзгөртүү киргизилген мыйзам Бурхандын төрагалыгындагы кеңешке сунушталган жана кеңеш тарабынан эч кандай каршылык билдирилбеген.

Ал-Ваъй: Бурхан жана Хамидати жетектеген Судан Умар Башир арзуу кылган нерселерде, мисалы, «Израиль» менен алакаларды тикелөө, Америка Суданга карата колдонгон санкцияларды бекер кылууга аракет кылуу о.э. Саудия жана Эмираттар менен жакшы алакаларды орнотууга этибар берүү туурасында озунуп кетти. Бирок, бул иштер алардын Ислам душмандарына моюн сунууну талап кылат. Ушул өзгөртүүлөр бул чөгөлөөлөрдүн бири.

«Израилде» чыккан гезит Мухаммад ибн Зайидди жана «Израиль» менен болгон алакасын мактап, аны «Демөөрчү Султан» деп атады

«Израилде» чыккан «Калкалист» гезити Абу Даби акими Мухаммад ибн Зайидди Бириккен Араб Амирликтери менен «Израиль» ортосундагы алакаларды нормалдаштыруунун артында турганын жазды жана аны «Демөөрчү Султан» деп мактады. Гезит ишара кылышынча, «Израиль» менен алакаларды жолго коюуга о.э. «радикал Исламга» жана Иранга каршы күрөшүүдө коопсуздук боюнча кызматташууга «араб жазы» козголоңдору үндөгөн.

Гезит дагы бир нече америкалык яхудийлердин: «Эмираттар жана «Израиль» Иранга каршы күрөштө бир тарапта турушат», - деген сөзүн келтирген. Мындан тышкары, гезит ибн Зайиддин Саудия ичинде таасир таасирге ээ экени о.э. мамлекет «исламий экстремисттердин» колунда кулашы жана экстремисттик исламды жайган базага айланып калышынан коркуп жатканы о.э. бул нерсе Ирандын ядролук куралга ээ болушунан да кооптуураак деп ойлошу туурасында жазган. Гезит жазышынча, саясий исламга карата болгон жек көрүү Эмираттарды Башар Асад режими менен

<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>	<p>قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Муулман муулмандын боордошу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>
<p>алакаларды кайра тикелөөгө үндөгөн. Дагы гезит билдиришинче, Ибн Зайид жооптуулар менен болгон жолугушууларда Ирандын ядролук куралга ээ болушуна карата каршылыгын бул нерсе экстремист исламий жамааттар келечекте ушундай куралдарды колго алышына жол ачышы мүмкүндүгүнөн кабатырда экени менен актаган.</p> <p>Ал-Ваъй: албетте Мухаммад ибн Зайид Исламга каршы ачык душманга айланган о.э. анын бардык иштери оболу Исламга душманчылык кылууга каратылган... Залим кимселер жакында кандай акыбетке карап бара жатышканын билип алышат. □</p>		

КУРЪАНИ КАРИМ САБАГЫНДА

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَءَاتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾

وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

«277. Чындыгында, ыйман келтиргендер, жакшы амалдарды кылгандар жана намазды аткарып, зекетти бергендер үчүн Роббиси алдында ажр бар. Алар үчүн эч кандай кооп-коркунуч жок жана алар кайгы тартышпайт. 278. Эй момундар, Аллахтан корккула жана эгер момун болсоңор, риба саркындыларын таштагыла. 279. Эгер, кылбасаңар, анда Аллах жана пайгамбары тарабынан болгон согушту билип койгула! Эгер, тауба кылсаңар, мал-мүлкүңөр өзүңөргө – залым да, мазлум да болбойсуңар. 280. Эгер, карыз болгон киши оор абалда болсо, байыганга чейин күткүлө! Эгер, билсеңер садака кылып жиберишиңер өзүңөр үчүн жакшыраак. 281. Жана Аллахка кайтарыла турган күндөн корккула! Ошондо ар бир жанга кылган амалына жараша толук берилет жана эч кимге зулум кылынбайт» [Бакара 277-281]

Хизб-ут-Тахрир амири Ата ибн Халил Абу Роштанын (Аллах ал кишини Өз коргоосуна алсын) «Тайсир фи Усулит Тафсир» аттуу китебинде минтип келет:

Ислам бул проблемалардын чечимин кишинин жүрөгү кадыржам боло турган, канааттана турган таризде жетиштүү баяндап берген. Ага амал кылган адам турмуштун бардык тармагында экономикалык кадыржамдыкты сезет. Байлыктардан натыйжалуу,

адамдарды кул кылбастан, өлкөлөрдү ойрон кылбастан жакшы жашоону кепилдей турган таризде пайдалана билет.

Ал латиф, хабир, хаким, алим Зат тарабынан жөнөтүлгөн дин. Ал Зат махлуктарын эмне оңдошун да, аларды бул дуня жана Ахырет бакытына эмне алып барышын да жакшы билет.

Ислам бул проблемаларды кантип чечет? Анын баянына киришебиз.

1 – Ислам мал-дуня чогултууну, казына кылууну харам кылды. Мал-дуняны зарылдыксыз чогултуу мүмкүн эмес. Аны өнөр жай, дыйканчылык, соода же башка тармактарга иштетүү лазым. Байлык коомдо кыймыл-аракетте болушу керек. Бул мал-дунядан анын ээси да, аны иштетип жаткандар да, зекет берүү менен жакырлар да, баары пайдаланышы зарыл.

Арийне, байлыкты керектүү иштерге колдонбостон, жөн гана топтоо, казына кылып басып коюу Исламда харам.

﴿وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا ينفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾

«Эй момундар, ошол даанышмандардын, кечилдердин көпчүлүгү адамдардын мал-мүлкүн бузукулук менен жешет жана Аллахтын жолунан тосушат. Алтын-күмүштү басып, аны Аллах жолунда ихсан кылбагандарга оор азабдын «куш хабарын» жеткир!» [9:34]

Бул байлар жөнүндөгү сөздөр.

2 – Эми, ким факир жана мухтаж болуп эсептелет.

а) Ислам карызды рибасыз берүүгө үндөйт жана эки жолу карыз бергенди бир жолу садака бергенге теңеди.

﴿قَرْضُ مَرَّتَيْنِ يَعْدِلُ صَدَقَةً مَرَّةً﴾

*«Эки жолу берилген карыз бир жолу берилген садакага барабар».*¹ (Бул хадисти Баззар Ибн Масъуддан, ал Пайгамбар ﷺ дан риваят кылган).

б) Эгер, карыз болгон адам жакыр болуп, карызын төлөй албаса, Ислам ага мөөнөт берүүнү важиб кылат.

﴿وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾

«Эгер, карыз болгон киши оор абалда болсо, байыганга чейин күткүлө!». Карыздын баарысын же бир бөлүгүн кечип, садака кылуу – мандуб.

⁽¹⁾ Тафсири Табарий: 16/25, 17/85. Тафсири Куртубий: 3/359.

﴿وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ﴾

«Эгер, билсеңер садака кылып жиберишиңер өзүңөр үчүн жакшыраак».

в) Карыз болгон адамга карызынан кутулушу үчүн байтулмалдан, зекеттен каражат бөлүнөт.

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ﴾

«Чынында, садакалар (т.а. зекеттер) Аллах тарабынан фарз болгон абалда, факирлерге, мискиндерге, садака чогултуучуларга, көңүлү (Исламга) ыктаган кишилерге, кулдарды азат кылууга, карыз болуп калган кишилерге... берилет» [9:60]

г) Мухтаж адамга аны важиб кылган.

﴿فَأَمْشُوا فِي مَنَآكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهَا﴾

«Силер жердин чар тарабында басып жана Анын ырызкысынан жегиле» [67:15]

﴿إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَا يُكْفَرُهَا إِلَّا الْأَهْمُومَ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ﴾

*«Ушундай бир күнөөлөр бар, аларга факат ырызкы талабындагы аракеттер гана каффарат болот».*¹

3 – Мамлекеттин ролу:

а) Мамлекет бардык жарандарды негизги мухтаждыктар: азык-түлүк, кийим-кечек жана турак-жай менен камсыздайт. Бул үчүн мамлекетке түшүп жаткан кирешеден же нафака кылышы важиб болгон адамдардын нафакаларынан каражат бөлөт. Алар жок болсо, байтулмалдан сарфтайт.

﴿وَالسُّلْطَانُ وَوَيٌّْ مَنْ لَّا وَوَيٌّْ لَهُ﴾

*«Султан – валийи жок адамдын валийи».*²

б) О.э. мамлекет алтын, темир, жез, фосфат, нефть, газ жана башка катуу жана суюк кендерден турган умумий мүлктү да башкарып, аларды бардык мусулмандарга жеткирип турат.

в) Хирож, жизя, олжолор жана башкалардан турган мамлекеттик мүлк да мамлекеттин колунда болуп, андан байларга эмес, жалаң гана жакырларга берет.

(1) Сарахсийдин Мабсут китеби: 30/258. Мухаммад ибн Хасандын Касб китеби.

(2) Ахмад: 6/47, 165. Муватта: 1053.

﴿كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ﴾

«Силердин араңардагы бай кишилердин ортосунда гана айланып жүрө берген нерсе болуп калбастыгы үчүн» [59:7]

г) Долбоорчулар үчүн да мамлекет рибасыз карыз берет. Дыйкандарга болсо жер берилет. Ошентип, мамлекет адамдардын жыргал жашоосуна жол ачып берет. Хулафаи рошидиндер ушундай кылышкан.

д) Эгер, байтулмалда каражат түгөнүп калса, жакырлардын мухтаждыгы үчүн мамлекет мусулман байларга салык салат. Аллах муну мусулмандарга важиб кылган.

Сөзүбүздүн акырында ушуну айтабыз:

- Бай мүлк чогултуп, казына кылуусу харам болгон соң, мүлктү ар кандай долбоорлорго иштетиши жана андан адамдар пайдаланышы, бул нерсе коомдо экономикалык таасир көрсөтүшү, анын зекетинен жакырлар пайдаланышы керек болгон соң;

- Жакыр өзүнүн негизги мухтаждыктарын мээнет менен, валийдин инфагы менен, мамлекеттин байтулмалдан бөлгөн каражаты менен камсыздашы мүмкүн болгон соң;

- Карыз болгон адамга карызын төлөөгө мөөнөт берилген соң жана карыздын баары же бир бөлүгү кечилип, садака кылынган соң;

- Долбоорчуга долбоорун ишке ашыруусу үчүн рибасыз карыз же бекер каражат берилген соң;

- Абдан көп көлөмдөгү умумий мүлктү мусулмандарга бөлүштүрүп, мамлекеттик мүлктөн байларга эмес, жакырларга каражат бөлүнгөн соң жана ушундай жол менен байлык байлардын гана колунда чогулуп калышы алды алынып турулган соң;

- Ислам мухтаждыктын камсыздалышын таштап койбостон, жакырлардын мухтаждыгын камсыздоо жана жихад үчүн байтулмалдагы каражат жетпей калганда мусулман байларга салык салган соң;

Ырас, ушундай иштер аткарылган соң, эгер байлардын акчасын риба менен көбөйтүп бере турган, жакырларга рибага карыз берген банктар болбосо, байлар эмне кылат, жакырлар эмне кылат деген суроонун таптакыр кажети калбайт.

Проблема бүгүнкү күндөгү инсан ойлоп тапкан өтө ыфлас капиталисттик, социалисттик түзүмдөрдө.

Алардын бири – капитализм жеке мүлкчүлүктүн тизгинин бүтүндөй бош койгон. Андан башкасын моюнга албады. Мүлктү ар кандай ыфлас, моралдык нерселерди тебелей турган, коомду ойрон кыла турган каражаттар менен табууга жол ачып берди. Аларда жашоонун

мазмуну риба болуп калды. Ага ылайык компаниялар, банктар пайда болду. Алар жада калса өкмөттү да көзөмөлгө ала турган даражага жетти. Алардын иримине түшкөн өлкөлөр жана адамдар кул кылынды.

Дагы бири – социализм. Ал жеке мүлкчүлүккө тыюу салып, мүлктү мамлекетке чектеди. Ач көз компаниялардан партия жетекчилерине өтүп алышып, адамдардын байлыктарын уурдап, мына ушундай экономикалык түзүм менен бузгунчулук жайышты.

Бул түзүмдөр менен ааламдар Роббиси белгилеген түзүмдүн айырмасы өтө чоң. Роббинин түзүмүндө иштер өз ордуна коюлган. Махлуктарга эмне туура келишин Халик абдан жакшы билет:

- Жеке мүлкчүлүк да болду.
- Умумий мүлкчүлүк да болду.
- Мамлекеттик мүлкчүлүк да болду.

Ушулардын баары шариат хукмдарына ылайык, бири экинчисине зулум кылбастан тартиптелип, хаким, хабир, адил Зат тарабынан белгиленген түзүмдө камтылды. Бул түзүмдө халал, таза мүлк ушул орундарга сарфталат:

- Аллах Тааланын фарздары аткарылды.
- Кишиге жана анын карамагындагыларга берилиши шарт болгон фарз нафака аткарылды.
- Фарздан кийин жакырларга, мискиндерге, мухтаждарга садака, ихсан кылынды.
- Бул иштер бузгунчулуксуз, бузулуусуз ишке ашырылды.

﴿وَأَتَّبِعْ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ ۖ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا ۗ وَأَحْسِنَ كَمَا

أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ وَلَا تَتَّبِعِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ﴾

«Жана Аллах сага берген нерсе менен Ахыретти издегин, бул дунядагы насибиңди да унутпа. Аллах сага жакшылык кылгандай, сен да жакшылык кылгың. Жер жүзүндө бузгунчулук кылууну көздөө. Албетте, Аллах бузгунчуларды жакшы көрбөйт» [28:77]

Бул экономикалык түзүм – Аллахка жана Расулуна каршы согушууга, күнөө жана бузуку иштерге эмес, тескерисинче, Аллах жана Расулуна итаат кыла турган, күчтүү, азиз, хаким, хабир Зат тарабынан коюлган, адамзатты бакытка жеткире турган, бул дуня турмушун Ахырет ниъматтарына алып баруучу жагымдуу, ыңгайлуу жолго айланта турган, ач көздүккө, рибага, адамдарды кул кылууга чекит коё турган түзүм.

Хак мына ушундай. Хактан кийин адашуу гана бар. Бүткүл ааламдар роббиси Аллахка хамд болсун. □

**БЕЙИШ
БАКТАРЫ**

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِیَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا»
Расулудла ﷺ айтты: «Эгер бейиш бактарынан
өтсөңөр, (анын мол-көл мөмөлөрүнөн)

**БЕЙИШ
БАКТАРЫ**

**ЭГЕР, МУСИБАТТАР БОЛБОГОНДО, КЫЯМАТ КҮНҮ
ЗЫЯНГА УЧУРАМАКПЫЗ**

– Имам Ахмад өзүнүн Муснадында Захирден мындай хадис риваят кылат: Мага Абу Бакр رضي الله عنهдын мындай дегенинин кабары жетип келген: «Эй Аллахтын Расулу, ушул:

﴿لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلُ سُوءًا يُجْزَى بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا﴾

«Силердин каалооңорго да, ахли китебдин каалоолоруна көз каранды эмес, ким жаман амал кылса, жараша жазасын алат жана өзү үчүн Аллахтан башка дос да, жардамчы да таба албайт» [4:123]

аятынан кийин (Ахыретте) нажат барбы? Ар бир кылган жаман амалыбыздын жазасын алабызбы?». Ошондо Расулудла ﷺ мындай деди:

«عَفَرَ اللَّهُ لَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ، أَلَسْتَ تَمْرُضُ؟ أَلَسْتَ تَنْصَبُ؟ أَلَسْتَ تَحْزَنُ؟ أَلَسْتَ تُصِيبُكَ
الْأَدْوَاءُ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: فَهُوَ مَا تُحْزَنُ بِهِ»

«Эй Абу Бакр, Аллах сени кечирсин! Сен оорубайсыңбы? Кыйынчык көрбөйсүңбү, мусибаттарга дуушар болбойсунбу жана турмушта кыйынчылыктарга учурабайсыңбы?». Абу Бакр: «Албетте», - деди. Расулудла ﷺ айтты: «Силер дүйнөдө сыналганыңар себептүү күнөөлөрүңөр кечирилет».

– Имам Ахмад жана Байхакий Амина ибн Абдуллахтын мындай дегенин риваят кылышкан: Мен Аишадан «ким жаман амал кылса, жазасын алат» аяты жөнүндө сурадым. Аиша айтты: Мен бул жөнүндө Расулудла ﷺдан сураганымда, минтип жооп берди:

«يَا عَائِشَةُ، هَذِهِ مُبَايَعَةُ اللَّهِ الْعَبْدِ، بِمَا يُصِيبُهُ مِنَ الْهَمِّ وَالْحُزْنِ وَالنَّكْبَةِ، حَتَّى الْبِضَاعَةِ يَصْعُقُهَا فِي كَفِّهِ فَيَقْبِدُهَا فَيَفْرَعُ لَهَا، فَيَجِدُهَا تَحْتَ صَنْبِهِ، حَتَّى إِنْ الْعَبْدَ لِيَخْرُجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَمَا يَخْرُجُ التِّبْرُ الْأَحْمَرُ مِنَ الْكَبِيرِ»

«Эй Аиша, бул Аллах Өз пендесине (бул дүйнөдө) тарта турган кайгылары, кыйынчылыктары үчүн берген убада. Ал тургай, пенде колундагы нерсени жоготуп, кийин таап алганда чочуп кеткен коркуу үчүн (берген убада). Пенде кудум алтын булганычтан тазалангандай өз күнөөлөрүнөн тазаланганга чейин сынала берет».

– Имам Бухарий жана Муслим өздөрүнүн сахих топтомдорунда Абу Хурайрадан мындай риваят кылат: Расуллаллах ﷺ айтты:

«مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ، وَلَا وَصَبٍ، وَلَا هَمٍّ، وَلَا حُزْنٍ، وَلَا أَدَى، وَلَا غَمٍّ، حَتَّى الشُّوْكَةُ يُشَاكُهَا، إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ»

«Мусулман кыйынчылык, оору, тынчсыздануу, кайгы, жамандык, капалык тартып, а түгүл, тикен сайылса да, Аллах алар себептүү анын күнөөлөрүн кечирет».

– Тирмизий өзүнүн «Сунанында» Анастан мындай келтирет: Расуллаллах ﷺ айтат:

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُؤَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«Эгер, Аллах Өз пендесине жакшылыкты кааласа, аны бул дүйнөдө жазалайт. Эгер, Аллах Өз пендесине жамандыкты кааласа, аны бул дүйнөдө жазалабайт. Кийин Кыяматка аны күнөөлөрүнө ылайык жазалайт».

– Ибн Хиббандын сахих топтомунда, Хаким өзүнүн Мустадрак китебинде Абу Хурайрадан мындай келтирет: Расуллаллах ﷺ айтты:

«إِنَّ الرَّجُلَ تَكُونُ لَهُ الْمَنْزِلَةُ عِنْدَ اللَّهِ فَمَا يَبْلُغُهَا بِعَمَلٍ، فَلَا يَزَالُ يَبْتَلِيهِ بِمَا يَكْرَهُ حَتَّى يُبْلِغَهُ ذَلِكَ»

«Аллахтын алдында пенде ушундай бир жогору мартаба болот, бирок, пенде ага өз амалы менен жетпейт.

Пенде ал жактырбаган нерселер менен тынымсыз сыналып олтуруп ошол мартабага жетет». Абдурахман ибн Махдий Салмий атасынан, ал болсо чоң атасынан риваят кылышынча, ал Расулунна ﷺ менен сүйлөшкөндө мындай дегенин уккан экен:

«إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَنْزِلَةٌ لَمْ يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ ابْتِلَاءَ اللَّهِ فِي جَسَدِهِ، أَوْ فِي مَالِهِ، أَوْ فِي وَلَدِهِ»

«Пенде Аллахтын алдында амалы менен жете албай турган мартабага жеткенинин белгиси ушул – Аллах аны денеси, малы же перзенти аркылуу сынайт». Абу Давуд айтышынча: Ибн Нуфайл:

«ثُمَّ صَبَّرَهُ عَلَى ذَلِكَ»

«Кийин Аллах ушуга сабырдуу кылып коёт», - сөзүн кошкон. Башкача айтканда, ачыктабай турган жана арызданбай турган болуп калат. Кийин:

«حَتَّى يُبْلَغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى»

«Аллах Таала ал үчүн белгилеп койгон мартабага жетет», деп келишишкен. Аллах Таала пендени итаатка жолдойт, натыйжада Аллах ал үчүн даярдап койгон мартабага жетет. Ушул хадис мусулман киши мусибаттарга сабыр кылуунун акыбетинде жогору даражаларга жетерин билдирүүдө.

– Тирмизий өзүнүн Сунанында Жабирден кылган риваятта Расулунна ﷺ айтты:

«يُودُ أَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ الْبَلَاءِ الثَّوَابَ، لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرْصَتَ فِي الدُّنْيَا بِالْمَقَارِضِ»

«(Бул дүйнөдө) сак-саламат жашаган адамдар Кыяматта дуня мусибаттарына туш болгондор кандай сыйлыктарды алып жатышканын көрүшкөндө, дүйнө турмушунда алардын денелери кайчылар менен майда-майда кылынып кесилишин каалашат».

– Абу Хурайра риваят кылган хадисте Расулунна ﷺ айтты:

«مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى وَمَا عَلَيْهِ

حَاطِيَةٌ»

«Мумин жана муминалар Аллахка күнөөсүз жолукканга чейин денеси, малы жана перзенти менен мусибат тартат». Ушул хадисти Тирмизий риваят кылган жана Хасан сахи хадис деген.

– Бухарий Абу Саид Худрийден риваят кылышынча, ал киши айтат: Ансарлардын бир тобу Расуллалах ﷺ дан кандайдыр-бир мүлк сурашты, Расуллалах ﷺ аларга берди. Кийин дагы сурашты, дагы берди. Дагы сурашты, дагы берди, ал тургай, алдында эч нерсе калбады, ошондо айтты:

«مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ

اللَّهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ»

«Мен менде болгон нерсени силерден аябаймын. Ким өзүн тыйса, Аллах аны тыят. Ким адамдарга муктаж болбосо, Аллах аны байытат. Ким сабыр кылса, Аллах анын сабырын толук кылат. Пенде үчүн сабырдуу болуудан да жакшыраак ырызкы жок».

Куртубий Фатхул барийде мындай дейт: «Ким сабыр кылса» дегени өз нафсин сурабоого үйрөтсө жана ырыскыга жеткенге чейин сабыр кылса дегенди билдирет. «Аллах сабырын толук кылат» дегени нафсин моюн сундурууга даярдаса жана бекемдесе о.э. кыйынчылыктарды көтөрүүгө үйрөтсө, ошондо Аллах аны менен бирге болот жана каалоосун ийгиликке жеткирет деген маанини билдирет. Айний Умдатул Карийде: «Кыйын турмушуна жана дүйнө кыйынчылыктарына сабырдуу кылат» деген.

Кээ бир уламалар Расуллалах ﷺ дын: «Ким сабыр кылса, Аллах сабырын толук кылат» деген сөзүн үч түрдүү сабырды өз ичине камтыйт дейт: Аллахка итаат кылуу жолунда сабыр кылуу, Аллахка күнөөкөр болуудан алыс болуп сабыр кылуу жана Аллахтын момунду кайгыга сала турган кадарына сабыр кылуу. Шейх Абдурахман Саъдий «Бахжату Кулуб ул-Абрар» деген китебинде мындай дейт:

«Эгер, Аллах Өз пендесине сабыр берсе, бул эң абзел, улуу жана чексиз сыйлык болот.

Аллах Тааланын:

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾

«Сабырдуулук жана намаз аркылуу жардам сурагыла»

[2:45]

деген сөзүнүн мааниси бардык нерселерде сурагыла дегенди билдирет».

Сабыр башка хулктар сыяктуу нафс менен күрөшүү жана аны тарбиялоо аркылуу пайда болот. Ошондуктан, «Ким сабыр кылса» т.а. өз нафсин сабырга мажбурласа деп жатат. «Аллах сабырын толук кылат» дегени ага жардам беришин билдирүүдө. Сабыр эң улуу сыйлык. Себеби, ал пенденин бардык иштерине алакадар. Пенденин ар бир абалы сабырга муктаж: Аллахка итаат кылууда жана итаатты толук аткарууда, күнөөдөн тыйылууда жана Аллах үчүн аны таштоодо, Аллахтын оор кадарына жана ага ачууланбоодо сабырга муктаж. Аллахтын ниьматтары жана нафс жакшы көргөн нерселерде сабырга муктаж. Ошондо анын нафси тыюу салынган шаттыкка берилип кетпейт, тескерисинче, Аллахка шүгүр кылуу менен алек болот. Демек, пенде бардык абалда сабырга муктаж жана сабыр менен нажат табат. Ошондуктан, Аллах Таала бейиш калкы жөнүдө мындай дейт:

﴿وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ مِّنْ كُلِّ بَابٍ ۗ سَلٰمٌ عَلٰٓيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَاِنِّعَمَ عَقَبٰٓي

اَلدَّارِ﴾

«Алардын алдына ар эшиктен периштелер кирип (айтышат): «Сабырдуу болгонуңар үчүн силерге тынчтык болсун. Бул Ахырет жайы кандай гана сонун!» [13:23-24]

﴿أُو۟لٰٓئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرَفَةَ بِمَا صَبَرُو۟ا﴾

«Алар сабырдуулуктары үчүн эң жогорку даражаларга ээ болушат» [25:75]

Алар бейиш ниьматтарына жана жогору мартабаларга сабыр кыл аркылуу жетишти. Бирок, пенде акыбети эмне болорун билбеген сыноодон жардам сурады. Эгер, ал

сыналса, сабыр кылышы керек. Жардам сыноодо бекем туруу менен келет. Себеп жана алакадар нерселер табылганда сабырга буйрулат. Аллах сабырдуу болуубузга жардам берсин.

Аллах Таала Өзүнүн Китебинде жана Расулунун сүннөтүндө сабыр кылуучулар үчүн жогору жана улуу нерселерди убада кылган. Мисалы, алардын бардык иштерине жардам берүүнү, тавфик берүүнү жана оңдолууну убада берген. О.э. Аллах Таала аларды жакшы көрүшүн, жүрөктөрүн жана кадамдарын бекемдешин, кадыржамдык жана бейпилдик беришин, алар үчүн итаатты оңой кылып коюшун, кооп-коркунучтардан сакташын, аларды рахмат жана кечирим менен фазилаттуу кылып, мусибаттарда хидаят кылууну убада кылган. Аллах аларды бул дүйнө жана Ахыретте жогорку даражага көтөрүүнү, нусрат берүүнү, жеңилдикке жеткирүүнү, кыйынчылыктардан алыстатууну, бакыт, ийгилик жана нажат берүүнү, ажрларын эсепсиз даражада көбөйтүүнү убада кылган. Алардын жакшы көргөн нерселерин алган болсо, ага андан көбүрөөк жана жакшыраак нерселерди берүүнү, алар канчалаган мусибаттарга жана кыйынчылыктарга дуушар болгон болсо, андан бир канча эсе көп кыйынчылыктардан алыс кылууну убада кылган. Сабыр кылуу башында кыйын болот, бирок, анын аягы жеңил жана мактоо ылайык натыйжа болот. Минтип айтылат: «Сабырдын даамы ачуу, натыйжасы балдан таттуу».

Макалабызды бардык адамдардын саййиди болгон жана күнөөлөрү кечирилген Пайгамбарыбыз Мухаммад ﷺдин сөздөрү менен аяктайбыз. Ал киши мартабасы дагы да жогору болушу үчүн оору менен сыналды. Имам Бухарий жана Муслим өз сахих топтомдорунда Абдуллах ибн Масъуддан мындай риваят кылышат: «Расулуну алдына кирдим, ал киши катуу ооруп жаткан экен. Мен ал кишинин колун алып: «Оо, Аллахтын Расулу, сиз катуу ооруп калыпсыз», - десем, ал киши:

«أَجَلٌ، إِنِّي أَوْعَدْتُ كَمَا يُوعَدُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ»

«Ооба, мага силерден эки кишиге бериле турган оору берилди», - деди. Мен: «Анда, сизге эки кишинин ажры берилеби?», - десем, ал: «Ооба» деди». Бухарий жана Муслим өзүнүн сахих томтомдорунда келтиришинче, Пайгамбарыбыз ﷺ өлүм алдында ооруп жатканда үч ирет эсин жоготкон. Аиша энебиз айтат: «Расулуллах ﷺ дан катуу ооруган кишини көрбөдүм».

Салафтарыбыз айтышкан: «Эгер, мусибаттар болбогондо Кыямат күнү зыян көрмөкпүз». Биз ырахат-бейпилдикке кубанганыбыздай, салафтар мусибатка кубанышкан. Хасан Басрий (Аллах рахматына алсын) айтат: «Бейпилдикте баары бирдей, мусибаттар гана алардын бири-биринен айырмасын көрсөтөт».

Имам Шурайх айтат: «Качан мага мусибат жеткенде, мен төрт нерсе үчүн Аллахка мактоо айтам: Аллах бул сыноого мени сабырдуу кылганы үчүн, Аллах Ага кайрылуума жол бергени үчүн, бул сыноого кудуреттүү кылганы үчүн, бул сыноону менин таквам үчүн кылганы үчүн». □

**АБДУЛЛАХ ИБН УНАЙС ЖУХАНИЙ – МААНИЛҮҮ
ТАПШЫРМАЛАРДЫ АТКАРГАН САХАБА**

Абдуллах ибн Унайс Ясрибде Бану Салама уруусунун арасында чоңойгон, жада калса, аны Бану Саламанын бири деп ойлоо мүмкүн эле. Аллах аны Исламга эрте кирүү менен сыйлады. Ал биринчи Акаба байъатында Расуллала ﷺ га байъат берген кишилердин колунда ыйман келтирди жана абдан тез даъватчылардын сабына кошулду. Абдуллах адамдарды даъват жана насихат кыла баштады, Хаж учуру келгенде, өз коомунун өкүлдөрү менен Меккеге барды. Ал жерге барып, экинчи Акаба байъатында Расуллала ﷺ га Аллахка жана Расулуна нусрат берүү байъатын берди. Ясрибге кайткан соң, амалга киришти жана шериктери менен Бану Саламанын бут-санамдарын сындыра баштады. Бану Салама алардын бут-санамдары талкаланганын көрүп, бут-санамдар алардан өч алышынан коркушту. Лекин, күндөр өттү, алар бут-санамдар зыян да, пайда да бере албастыгын түшүнүштү. Натыйжада, алар топ-топ болуп динге киришти.

Хижраттын төртүнчү жылы мухаррам айында Хузайл уруусунун башчысы Халид ибн Суфьян Мадинаи Мунавварага чабуул кылуу үчүн даярданып жатканы жана Мадинага жакын Нахла деген жайда адам чогултуп жатканы жөнүндө мусулмандарга хабар келди. Расуллала ﷺ уруулар Халид ибн Суфьяндын айланасында биригип жатканын көрдү, ошондуктан, эгер Халид өлтүрүлсө, адамдар тарап кетиши, ошону менен Мадинага чабуул токтотулушу ачык-айкын эле. Расуллала ﷺ бул маанилүү ишке кимди жөнөтүү жөнүндө фикирледи, кийин Абдуллах ибн Унайсты чакырып, жанына олтургузуп мындай деди: «Халид ибн Суфьян согушуу үчүн Нахла деген жайда адам чогултуп жатканы жөнүндө мага хабар келди, сен барып, аны өлтүр». Абдуллах: «Оо, Аллахтын Расулу, аны таанышым үчүн анын келбетин сүрөттөп бер», - деди. Расуллала ﷺ: «Аны көргөнүңдө калтырак басат», - деди. Абдуллах өз жетекчисинин буйругун түшүндү, лекин кантип Халид ибн Суфьяндын жанына жетип, аны өлтүрүү жөнүндө ойлоно баштады. Абдуллах айтты: «Оо, Аллахтын Расулу, мен бул вазыйфаны аткаруу үчүн алдоого барышым керек, ошондо аны өлтүрүүгө мүмкүнчүлүк табамын», - деди. Расуллала ﷺ ага өзү

ылайык көргөн нерсени айтышы мүмкүн экендигин ишара кылды, анткени согуш – бул алдоо.

Ушул маектен кийин Абдуллах өз вазыйфасын аткаруу үчүн жолго чыкты. Абдуллах Нахлага жетип, Халид ибн Суфян өз аялдары менен бирге жашап туруу үчүн жай тандап жатканын көрдү. Абдуллах айтат: «Мен аны көргөнүмдө, Расулуллах ﷺ сүрөттөгөндөй, мени калтырак басты. Мен ага бет алдым, лекин ортобузда бир нерсе жүз берип, намаздан чалгып калуудан коркуп, намаз окууга кириштим. Ошондуктан мен ал тарапка баратып, рукуъ жана саждаларды ишара кылдым. Мен анын жанына барганымда, ал: «Сен кимсиң?», - деди. Мен: «Арабдардан болгон бир кишимин, сен тигил кишиге каршы адам чогултуп жатканыңды угуп келдим (т.а. Расулуллахка каршы күрөшүүгө жардам берүү үчүн келдим)», - дедим. Ошондо ал: «Туура, мен ушул үчүн жолго чыкканмын», - деди. Мен аны менен бир аз бастым, мүмкүнчүлүк табарым менен кылычымды алып, аны өлтүрдүм. Кийин анын аялдары ыйлай баштады, мен артыма кайттым. Расулуллах ﷺдин алдына бардым, ал мени көрүп: «Бактылуу жүз», - деди. Мен: «Оо, Аллахтын Расулу, мен аны өлтүрдүм», - дедим. Ошондо Расулуллах ﷺ мени менен бирге үйүнө кирип, бир таякты мага берип: «Эй Абдуллах ибн Унайс, бул таякты өзүң менен ала жүр», - деди. Мен таякты алып адамдардын алдына чыктым, алар: «Эмне үчүн бул таякты көтөрүп алдың?», - дешти. Мен: «Аны мага Расулуллах берди жана ар дайым алып жүрүүмдү буйруду», - дедим. Адамдар: «Расулуллах ﷺга кайтып барып себебин сурабайсыңбы?», - дешти. Мен кайтып кирип: «Оо, Аллахтын Расулу, эмне үчүн бул таякты мага бердиң?», - деп сурадым, ал киши айтты:

«آيَةٌ بَنِي وَبَيْنَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِنَّ أَقْلَ النَّاسِ الْمُتَخَصَّرُونَ يَوْمَئِذٍ»

«Ал Кыямат күнү сен менен менин ортомдо шарттуу белги болот. Ошол күндө таякка таянып турган кишилер абдан аз болот». Ибн аз-Зубайр айтат: «Абдуллах аны кылычынын кынына байлап алды жана аны эч качан таштабады. Абдуллах көз жумганда, анын керезине ылайык, ал таякты анын кепинине кошуп көмүштү».

Расулуллах ﷺ Мадинаи Мунавварага хижрат кылып, Исламий мамлекетти тикелегенде яхудийлер ачууланып, Исламга жана мусулмандарга каршы айла-амал кыла башташты. Аллахка жана Расулга эң касташкан душмандардын бири яхудийлердин башчысы, Бану Назир уруусунун тууганы Абу Рафиъ Саллам ибн Абу Хукайк

болгон. Абу Рафиъ арабдарды Пайгамбарды өлтүрүүгө, Мадинага каршы согушууга жана талап-тоноого тукурду. О.э. ал мусулмандарга каршы чабуул кылуу үчүн яхудийлер менен келишим түзүүгө чакырып урууларга элчилерди жиберди. Ошондо Расуллалах ﷺ Абу Рафиъ жасаган иштери үчүн жаза катары өлүмгө ылайык экенин көрдү. Расуллалах ﷺ бул вазыйфаны аткаруу үчүн сахабалардын бир тобун жөнүттү, алардын арасында Абдуллах ибн Унайс да бар эле. Бул топту Абдуллах ибн Атик жетектеди, анткени ал яхудийлердин тилин жакшы билген.

Бул топ хижраттын алтынчы жылы жумадуссаний айынын ортосунда тапшырманы аткаруу үчүн жолго чыкты. Алар ачыкталып калбаш үчүн негизинен түнү басып, күндүзү дем алышты. Ошентип, алар Хайбарга жетишкенде түндүн киришин күтүштү. Абдуллах ибн Атик яхудийлердин чебине эч кимге билдирбей кирүү планын түздү. Алар чептегилердин укташын күтүштү, кийин Саллам ибн Абу Хукайк уктап жаткан жайга киришип, ага кылычтары менен чабуул кылышты. Бирок, Абу Рафиъ тирүү калды.

Ошондо Абдуллах ибн Унайс алдыга чыгып, кылычы менен анын ичине сайып, аны өлтүрдү. Ибн Абу Хукайктын аялы кыйкырды, чептегилер алар тарапка жулкунушту. Мужахиддер чептен чыгып кетүүгө шашылышты, Ибн Атик кулап бутун сындырып алды. Ошондо Абдуллах ибн Унайс аны көтөрүп чептен чыкты. Бул амалиятта Абдуллах ибн Унайс жаасын жоготту, ал чепте түшүп калган болсо керек деген ойдо чепке кайтты. Абдуллах чепке кирип, ал жердеги кишилер менен аралашып кетти жана кудум катылды издеп жаткан адамдай болду. Кийин жаасын таап, чептен аман чыкты.

Атайын вазыйфаны аткарган сахабалар Мадинага кайтышты, Расуллалах ﷺ аларды көргөндө жылмайып: «Бактылуу жүздөр!», - деди. Алар: «Оо, Расуллалах, сиздин да жүзүңүз бактылуу!», - дешти. Кийин башка сахабалар алардын айланасында олтуруп, эмне болгонун тыңдай башташты. Ошондо, алар Саллам ибн Абу Хукайкты ким өлтүргөнү жөнүндө талашып кетишти. Ар бири менин кылычымдан өлдү деп жатышты. Ошондо Расуллалах ﷺ алардан кылычтарын көрсөтүүнү сурады. Алар кылычтарын көрсөткөндө Расуллалах ﷺ: «Ал Абдуллах ибн Унайстын кылычынан өлгөн, анткени анда тамактын калдыктарын көрүп турам», - деди.

Яхудийлердин башчысы өлтүрүлгөн соң, алар чогулушуп Юсайр ибн Раззамды жаңы башчы кылып тандашты. Ал алдамчылыгы жана айла-амалдуулугу менен белгилүү киши эле. Юсайр мурунку башчы сымал арабдарды жана коңшулаш урууларды мусулмандарга каршы согушууга тукура баштады. Бул хабар Мадинага жеткенде Расуллаллах ﷺ сахабалар менен кеңешти. Натыйжада, Юсайрды мусулмандарга каршы тил бириктирүүдөн тыйдыруу жана коомун согушка киргизбөөгө көндүрүү үчүн элчи жөнөтүүгө келишишти. Элчилерди Абдуллах ибн Раваха жетектеди, алардын ичинде Абдуллах ибн Унайс да бар эле. Алар Хайбарга келип Юсайр ибн Раззам менен сүйлөштү жана биргеликте Мадинага барып Расуллаллах ﷺ дан өз коому үчүн амандык алууга көндүрүштү. Юсайр жаш яхудий жигиттерди алып сахабалар менен бирге Мадинага жол алды. Юсайр ар бир мусулмандын улоосуна бир яхудийди олтургузду, өзү Абдуллах ибн Унайска учкашып, Мадинага жол алышты.

Юсайр жолдо бара жатып мусулмандар менен болгон иши жөнүндө фикирлеп, акыбетте айла-амал кылууну ойлоду: ал Абдуллах ибн Унайсты, шериктери болсо башка мусулмандарды өлтүрүшүп, кийин Хайбарга кайтууга чечим кылды. Ал капыстан Абдуллах ибн Унайстын кылычын тартып алууга умтулуп: «Эй яхудийлер, козголгула!», - деп кыйкырды. Бирок, Абдуллах ибн Унайс сергек болуп тургандыктан, кылычын алып, Аллахтын душманынын бутуна сокку урду. Юсайр болсо колундагы таягы менен аны башына уруп, жарып койду. Абдуллах эсин жоготпостон, чабуул кылып аны өлтүрдү. Калган яхудийлер бирге бара жаткан мусулмандарга чабуул кылууга шашышты. Лекин, мусулмандар алардан озунуп, натыйжада бир гана яхудий өлбөстөн аман калып, Хайбарга качып кетти. Мусулмандар Мадинага кайтып барып, Расуллаллах ﷺ га яхудийлердин кыянаты жөнүндө айтышты.

Расуллаллах ﷺ дын жана сахабалардын көрөгөчтүгү ушундай болгон. Ар бирине чамасына жараша иш жүктөлгөн. Абдуллах Ибн Унайс жогору тажрыйбалуу аскерийдин мисалы болгон. Абдуллахтан Бухарий, Муслим жана төрт «Сунан» топтомдорунун авторлору риваят кылышкан. Абдуллах ибн Унайс Пайгамбарыбыздан 24 хадис риваят кылган. Ибн Хажардын айтымына ылайык, Абдуллах ибн Унайс хижрий 54-жылы, Муавия ибн Абу Суфяндын Халифалыгынын доорунда Шамда дүйнөдөн

кайткан. Аллах Таала дал ушундай кишилер тууралуу мындай деген:

﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾

«Момундар арасында Аллахка берген убадасында бекем турган кишилер бар, алардын айрымдары өз убадасына турушту, айрымдары болсо ынтызар, алар (убадаларын) өзгөртүшкөн жок» [33:23] □

Тунис парламенти 2020-жылы 30-июнда Тунис республикасынын өкмөтү менен Эл аралык Франкофония Уюму ортосунда 2019-жылы 15-апрелде түзүлгөн келишимди бекитти. Бул келишим Тунисте уюмдун Түндүк Африка үчүн регионалдык бөлүмүн ачууну камтыйт. Өкмөт бул келишимди жашыруун таризде түзгөнү, парламент жашыруун таризде ырастаганы шек-күмөн ойготууда. Анткени, бул келишим алдын ала сунуштоосуз, капыстан добушка коюлду. Келишим 124 добуш менен тастыкталды, 15 киши каршы жана 4 киши бейтарап болду. Келишимди тастыктаган депутаттардын көпчүлүгү келишимдин мазмунун алдын ала билишкен. Анткени, алардын көпчүлүгү бийликте көрсөтүлгөн партияларга, анын катарында, Нахза кыймылына таандык.

Бул келишимди карап чыккандан кийин ушундай суроо туулат: бул маданият менен алектенген уюм ортосунда түзүлгөн келишимби? Же эл аралык разведка кызматы менен түзүлгөн келишимби? Эгер, эл аралык разведка кызматы менен түзүлгөн келишим болсо, анда эмне үчүн мындай жол менен кабыл алынды жана бул шектүү келишимдин себеби эмнеде?

Бул келишим Эл аралык Франкофония Уюмуна тилдик жана маданий ишмердик алып баруу үчүн Түндүк Африканы камтыган регионалдык борборду түзүүгө урухсат берет. Лекин, бул келишимдеги беренелер регионалдык разведка борбору катары Франция Тунис жана башка Түндүк Африка мамлекеттеринде тынчылык кылуу иштерин алып барууну максат кылганын көрсөтөт. Келишимдеги айрым беренелер:

Келишимдин 3-беренесине ылайык, соттун кол тийгистик мыйзамы ушул уюмдун мүчөлөрүнө тынчылык кылуу, курал алып жүрүү жана наркотикалык заттарды сактоо укугун берет. Алардын аракетин Тунис мыйзамдарына каршы болушуна карабастан, аларды соттоо же камакка алуу мүмкүн эмес. Эгер, бул уюмдун ишмердиги маданий болсо, анда аларга кол тийгистиктин эмне кереги бар?!

4-берене: жада калса бул борборго таандык нерселер Тунис мыйзамдарына каршы келишине карабастан, кол тийгистик берилген. Ушуга ылайык, аларды тинтүү, чектөө жана конфискация кылуу мүмкүн эмес, наркотикалык заттар, куралдар болсо да. Бул нерселердин маданий ишмердикке кандай тиешеси бар?!

5-берене: алардын штабы коргоого алынган. Жада калса, мамлекеттик кызматкерлер да бул штабдын жооптуулары урухсат берсе гана ал жерге кире алышат. Бул беренелердин маданий уюмга кандай тиешеси бар? Же жашыруун уюм жөнүндө сөз болуп жатабы? Маданий китептер жана басылмалар ушундай даражада корголобу? Шек-күмөнсүз, мунун артында бир нерсе жашырылган!

6-берене: уюмга караштуу документтер жана архивдер каерде болбосун же ээси ким болбосун, коргоого алынат. Бул документтерде тынчылыктын элементтери болбогондо, бул беренеге зарылдык болбойт эле!

7-берене: уюмдун үстүнөн финансылык көзөмөл өткөрүүгө тыюу салынган. Уюмга өлкө ичине капитал алып кирүүгө, алып чыгууга же которууга урухсат берилген, аларды конфискация кылуу мүмкүн эмес. Маданий ишмердикке

ушундай берене зарылбы? Же бул акчалар адамдарды сатып алууга жана тыңчылыкка иштетилеби?!

8 жана 9-беренелер: регионалдык бөлүмдүн активдери түздөн-түз жана кыйыр түрдөгү салыктардан бошотулат. 10-беренедө көрсөтүлгөндөй, бөлүм өлкөгө алып кирген бардык нерселер бажы төлөмүнөн бошотулат. Бул беренелер эки жагдайды камтыйт: биринчиси, финансылык жагдай, экинчиси, жашыруундуулук.

11-берене: өлкөнүн коопсуздугуна коркунуч туудурган нерселерди алып жүрсө да уюмдун кызматкерлерин тинтүүгө тыюу салынат.

12-берене: өкмөт бул бөлүмдүн коммуникациясынын, символунун, коддорунун жана документтеринин кол тийгистигин кепилдейт. Бул берене уюмдун Тунис жана региондогу башка мамлекеттердин коопсуздугуна коркунуч туудурган иштер менен алектенишине жаркын мисал эмеспи?!

15-берене: бул регионалдык бөлүмдүн кызматкерлери ушул кол тийгистиктерден пайдаланат: кылмыш жасалган болсо да соттук кол тийгистикке ээ, конфискациядан кол тийгистик ээ, бардык түрдөгү салыктардан жана милдеттүү аскерий кызмат өтөөдөн бошотулган.

Ал-Ваъй: бул келишим Франция анын жан тамыры болгон Түндүк Африкада Америка сыяктуу колонизатор мамлекет экенин көрсөтөт. Бул келишим Америка Иракты басып алгандан кийин Бремер менен түзүлгөн келишимди эске салат. Андан тышкары, бул келишим Эл аралык Франкофония Уюму Франциянын жашыруун колонизаторлук куралы экенин жана ал Франциянын эл аралык разведка каражаттарынын бири экенин көрсөтөт. О.э. ал Француз колонизаторлугу Тунис өкмөтүнүн жана парламенттин иштерине канчалык аралашып жатканын ачыктап турат. Бул келишим Нахза кыймылынын, депутаттардын жана анын франциячыл жетекчиси Рошид Ганнушийдин бетин ачууда.

Бул бир Тунисте гана эмес, бардык мусулман өлкөлөрүндөгү режимдер кыянаттык, малайлык кылып, мусулмандарга каршы тил бириктирип жаткан ахвал. Акимдери тил бириктирип жаткан калктар мына ушундай абалда жашоодо. Оболу режимдер өз элине кыянаттык кылышат, анан эл эмне үчүн бийликке каршы чыгууда деп таң калышат. Түпкүлүгүндө, бул абал Аллах назил кылган өкүмдөр менен башкарган Халифалык мамлекетин тикелөө менен гана өзгөрөт. Халифалык мамлекети мазлум калктарды колония чеңгелинен, анын куралы болгон уюмдардан жана сакчылары болгон акимдерден куткарат жана бүткүл дүйнөдө адилеттик орнотот. □

ФРАНЦИЯ СЕНАТЫ САЯСИЙ ИСЛАМГА КАРШЫ КАСТЫК КОЗУТУУДА

Франция сенатындагы отуз кишиден турган комиссия 2020-жылы 9-июлда Францияда «экстремистик саясий Исламдын» жайылышы жөнүндө «кабатырланткан» отчет сунуштады. Отчетто айтылышында, комиссия өлкөдөгү «Исламий сепаратизмди» ачыктоо үчүн 2019-жылдын ноябрынан тартып 2020-жылдын июнуна чейин Сенатта министрлердин жана эксперттердин катышуусунда 39 кеңеш өткөргөн. О.э. алар ушундай жол менен Франция үчүн «радикалдуу» Ислам канчалык кооптуу экенин көрсөтмөкчү болушту.

Отчетто айтылгандай, бүгүн «Исламий экстремизм» Франциянын бир канча райондорунда даана байкалып турган раелдуулук жана «Исламий экстремизмдин» тарапкерлери Францияда таасирге ээ болууга, бир канча шаарларда сепаратизмге жетишүүгө жана жеке адам эркиндигин шылтоолоп коомго жаңы баалуулуктарды кабыл алдырууга аракет жасап жатат.

Отчетто баса белгиленишинче, мындай абал Франция республикасынын итикад, абийир эркиндиги, гендердик теңдик, гомосексуализм сыяктуу баалуулуктарын четке кагууну түшүндүрөт. О.э. бул маселелер каралган: хижаб жана никаб кийүү, аялдардын эркектерден бөлүнүп бассейндерге баруусу, эркек дарыгерге көрүнүүдөн баш тартуу, мусулман окуучуларга өзүнчө меню түзүү, саясий Исламдын Халифалыкты кайра тикелөөгө аракет кылып жатканы. Ушуга байланыштуу кеч боло электе, тезинен чечкиндүү чараларды көрүүгө чакырылды. Франция ички иштер министр Кристоф Кастанер саясий Ислам республиканын эң касташкан душманы экенин баса белгиледи.

Отчетто көрсөтүлгөндөй, Франциядагы мусулмандардын саны болжол менен алты миллионго жетет. Бирок, сандар мындан көп болушу мүмкүн, анткени мыйзам боюнча диний жана тектик негизде каттоо мүмкүн эмес.

Отчетто мамлекеттик структурадагы жана мекемелердеги, мамлекеттик жана жеке мектептердеги, маданий жана спорттук мекемелер ичиндеги экстремизмге каршы күрөшүү, Исламдын «даъват машинасын» токтотуу жана ага каршы күрөшүү үчүн экономика, таалим, социалдык жана маданият тармагында 44 көрсөтмө сунушталды. Жеке мектептер, үйдө таалим алуу үстүндө көзөмөлдүү күчөтүү, чет элден келген имамдардын кызматынан толук баш тартуу о.э. Франция мекемелеринде жана университеттеринде имамдарды даярдоо сунушталды. О.э. отчетто чет элден диний мекемелерге келип жаткан финансылык булактарды ачык-айкындуулукка чыгарууга чакырылды.

Ал-Ваъй: кары Европа күндөн-күнгө өлүмгө жакындашып бара жатат, ал өз өмүрү үчүн бардык нерседен коркууда. Т.а. илманийлик идеясы карыды. Бүгүн ал тирүү калуу үчүн ар кандай дарыларды пайдаланып жатат. Бирок, ал өзүн кантип сактап калат?! Комитеттерди, комиссияларды түзүү, сунуштарды берүү тирүү калууга кепил болобу? Тескерисинче, бул сыяктуу чаралар Батыш маданиятынын Халифалыктын тикеленишин токтотуунун аргасыз акыркы иш-аракеттери. Европа Расуллаллах ﷺдын ушул сөздөрү ишке ашуусуна жол бербөөгө умтулууда:

«مَنْ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَىٰ مِنْهَاجِ النَّبِيِّ»

«Кийин Пайгамбарлык минхажы негизинде Халифалык болот». □